

การศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษา
ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร

ปริญญานิพนธ์

ของ

คุณธรรม ศัลยพงษ์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

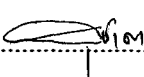
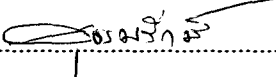
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการอุดมศึกษา

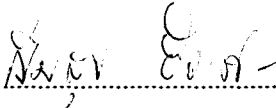
พฤษภาคม ๒๕๔๒

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

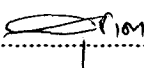
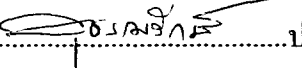
คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก
การอุดมศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

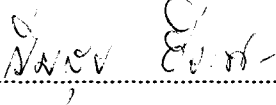
คณะกรรมการควบคุม

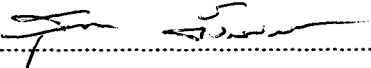
 ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา สุธรรมรักษ์)

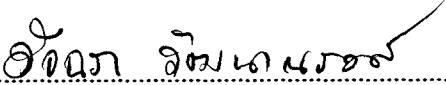
กรรมการ
(ดร.สมสุข ชีระพิจิตร)

คณะกรรมการสอบ

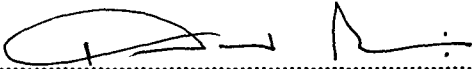
 ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา สุธรรมรักษ์)

กรรมการ
(ดร.สมสุข ชีระพิจิตร)

กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ดร.สุวพร ตั้งสมวรพงษ์)

กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา วัฒนารงค์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการอุดมศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

วันที่ 14 เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2542

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้โดยความกรุณาอย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุชาดา สุธรรมรักษ์ ประธานคณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ อาจารย์ ดร.สมสุข ชีระพิจิตร กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ และ อาจารย์ ดร.สุวพร ตั้ง สมวรพงษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา วัฒนารงค์ ที่ร่วมเป็นคณะกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ รวมทั้ง คณาจารย์แผนกการอุดมศึกษาทุกท่านที่ให้ความช่วยเหลือแนะนำแนวคิด ตลอดจนตรวจแก้ไข ในสิ่งต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่ และให้กำลังใจด้วยดีตลอดมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและประทับใจ ในความกรุณาของทุกท่านเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ ดร. สุวพร ตั้งสมวรพงษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จิราภรณ์ บุญส่ง อาจารย์ ทศนา ทองภักดี อาจารย์ สวัสดิ์ บุญเถื่อน และ อาจารย์ เพ็ญใจ กันธรัตน์ ที่ได้ กรุณาให้ความเมตตาเป็นผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ ให้คำแนะนำ แก้ไขเพื่อให้งานวิจัย สมบูรณ์ขึ้น ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง ขอขอบคุณแหล่งข้อมูลความรู้ ทุก ๆ ท่านที่ผู้วิจัยนำมาอ้างอิง และขอขอบคุณนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ใน วิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือในการ ตอบแบบสอบถาม รวมทั้งขอขอบคุณ คุณนพลักษณ์ หนักแน่น ในการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอโน้มรำลึกถึงพระคุณบิดา-มารดา และ ครู อาจารย์ทุกท่าน ที่ให้ ความอุปการะ อบรมสั่งสอน และถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ ให้แก่ผู้วิจัยตลอดมา และขอขอบคุณ พี่น้อง ญาติมิตร และเพื่อน ๆ ทุกคน ที่ผู้วิจัยไม่อาจจะบุนามได้ทั้งหมดที่ช่วยเป็นกำลังใจและ ช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ในการทำวิจัยครั้งนี้

คุณธรรม ศัลยพงษ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	7
ความสำคัญของการวิจัย.....	8
ขอบเขตของการวิจัย.....	8
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	9
สมมุติฐานของการวิจัย.....	11
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
การอาชีวศึกษาและการจัดการศึกษาวิชาชีพในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา.....	12
ความหมายของการอาชีวศึกษา.....	12
ความมุ่งหมายของการอาชีวศึกษา.....	14
การจัดการศึกษาวิชาชีพในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา.....	15
จุดมุ่งหมายและโครงสร้างของหลักสูตร.....	19
วัตถุประสงค์การเรียนการสอนด้านอาชีวศึกษา.....	20
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะและธรรมชาติของนักศึกษา.....	24
ประเภทของนักศึกษา.....	28
คุณลักษณะของนักศึกษาที่พึงประสงค์.....	33
คุณลักษณะนักศึกษาด้านความมั่นคงทางอารมณ์.....	34
คุณลักษณะนักศึกษาด้านความสัมพันธ์กับสังคม.....	36
คุณลักษณะนักศึกษาด้านลักษณะมุ่งอนาคต.....	38
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	45
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	45
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	46
การเก็บรวบรวมข้อมูลและการจัดกระทำข้อมูล.....	49
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	49

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	71
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	71
วิธีดำเนินการวิจัย	71
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
สรุปผลการวิจัย.....	72
อภิปรายผล.....	73
ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	87
ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป.....	89
บรรณานุกรม.....	91
ภาคผนวก.....	100
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....	100
ภาคผนวก ข หนังสือแนะนำและแบบสอบถาม.....	102
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	112

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามประเภทวิชาและวิทยาลัย.....	46
2 จำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา.....	52
3 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพ มหานคร โดยรวมและเป็นรายด้าน.....	53
4 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพ มหานคร ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ เป็นรายข้อ.....	54
5 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพ มหานคร ด้านความสัมพันธ์กับสังคม เป็นรายข้อ.....	56
6 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพ มหานคร ด้านลักษณะมุ่งอนาคต เป็นรายข้อ.....	58
7 การเปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมและเป็นรายด้าน จำแนกตามเพศ.....	60
8 การเปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมและเป็นรายด้าน จำแนกตามประเภทวิชาที่ศึกษา.....	61
9 การทดสอบความแตกต่างของคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ด้านความ มั่นคงทางอารมณ์ จำแนกตามประเภทวิชาที่ศึกษา เป็นรายคู่.....	62
10 การทดสอบความแตกต่างของคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ด้านความ สัมพันธ์กับสังคม จำแนกตามประเภทวิชาที่ศึกษา เป็นรายคู่.....	62

11 การทดสอบความแตกต่างของคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ด้านลักษณะ มุ่งอนาคต จำแนกตามประเภทวิชาที่ศึกษา เป็นรายคู่.....	63
12 การทดสอบความแตกต่างของคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมทั้ง 3 ด้าน จำแนกตามประเภทวิชาที่ศึกษา เป็นรายคู่.....	64
13 การเปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมและเป็นรายด้าน จำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน.....	65
14 การทดสอบความแตกต่างของคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ด้านความ สัมพันธ์กับสังคม จำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นรายคู่.....	66
15 การทดสอบความแตกต่างของคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ด้านลักษณะ มุ่งอนาคต จำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นรายคู่.....	66
16 การทดสอบความแตกต่างของคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมทั้ง 3 ด้าน จำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นรายคู่.....	67
17 การเปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมและเป็นรายด้าน จำแนกตามรายได้ของครอบครัว.....	68
18 การเปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมและเป็นรายด้าน จำแนกตามสถานภาพสมรสของบิดา-มารดา.....	69
19 การทดสอบความแตกต่างของคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ด้านลักษณะ มุ่งอนาคต จำแนกตามสถานภาพสมรสของบิดา-มารดา เป็นรายคู่.....	70

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แผนภูมิแสดงการจัดระบบการศึกษาของกรมอาชีวศึกษา (ปี พ.ศ. 2539).....	18

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของประชากรให้มีขีดความสามารถสูง ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม การศึกษาเป็นกระบวนการที่ต้องให้ความสนใจและเอาใจใส่เป็นอย่างมาก เพราะการศึกษา คือ เครื่องมือในการปรับปรุงทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ทั้งทางด้านทักษะและความสามารถ รวมทั้งการแสวงหาความรู้ในการสร้างฐานความรู้ สติปัญญา และความคิด เพื่อยกระดับจิตสำนึกของคน และจะเป็นตัวชี้้นำให้มีการเปลี่ยนแปลงของคนเกิดขึ้น (ศิริวรรณ เฟื่องขจร. 2541 : 3) ดังที่ นโยบายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาค้นคว้าคุณภาพ ทั้งนี้ โดยกำหนดให้คนเป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ และให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จึงต้องเตรียมความพร้อมเพื่อก้าวและยืนหยัดอยู่ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งก็ต้องพัฒนาค้นคว้า พัฒนาศักยภาพของคน และเน้นคุณภาพของคนที่จะเข้าสู่การทำงาน (ธรรมรักษ์ การพิสิษฐ์. 2538 : 8) เพื่อการพัฒนาประเทศไปสู่ความรุ่งโรจน์ บุคคลที่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดนั้น ต้องมีความแข็งแรงสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีความเชื่อมั่นและมั่นคงทางอารมณ์ (ดำรงชัย บัวล้อมใบ. 2535 : 1) โดยเฉพาะเยาวชนไทย ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ การที่เยาวชนจะเติบโตขึ้นเป็นประชากรที่มีคุณภาพได้นั้น จะต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถ มีทักษะในการทำงาน มีความพร้อมในการต่อสู้กับอุปสรรค และสามารถปรับตัวให้เข้ากับเหตุการณ์เฉพาะหน้าได้ (เวชยันต์ เสงสุวนิช. 2537 : 15)

ด้วยเหตุนี้ การอาชีวศึกษา จึงได้เน้นการดำเนินการจัดการศึกษาที่ยึดหยุ่นหลากหลาย ทั้งนี้เพื่อความเป็นเลิศ โดยเฉพาะทางด้านคุณภาพของนักศึกษา ในแผนพัฒนาอาชีวศึกษาระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ได้มุ่งเน้นการพัฒนาตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ โดยให้นักศึกษาเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เพื่อให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งนี้เนื่องจากนักศึกษาเป็นกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญของสังคม และพร้อมที่จะเป็นผู้นำในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต ดังที่ ลำเนาวั ขจรศิลป์ (2530 : 80) กล่าวว่า นักศึกษาซึ่งเป็นผลผลิตของสถาบันการศึกษาที่จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศอย่างแท้จริงได้นั้น ต้องเป็นนักศึกษาที่มีคุณภาพ และมีคุณสมบัติตามความต้องการของผู้จ้างงานโดยทั่วไป คือ เป็นนักศึกษาที่มีความ

สมบูรณ์ ทั้งทางด้านความรู้ ทางด้านวิชาการและวิชาชีพ ด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านร่างกายและจิตใจด้วย หน้าที่ของสถาบันการศึกษาจึงไม่เพียงแต่การสอนนักศึกษาในด้าน วิชาการและวิชาชีพเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการพัฒนานักศึกษาให้สมบูรณ์ เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และต่อประเทศชาติอีกด้วย จะเห็นได้ว่า สี่ในห้าส่วนของคุณภาพของนักศึกษา คือ คุณภาพ ทางด้านจิตใจ พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต) กล่าวว่า การพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่ดีมี คุณภาพนั้น จะต้องพัฒนาที่จิตใจตลอดจนบุคลิกภาพเป็นสำคัญ เพราะจิตใจเป็นฐานของ พฤติกรรม เนื่องจากพฤติกรรมทุกอย่างที่เกิดขึ้นจากความตั้งใจ หรือเจตนาเป็นไปตามเจตจำนง และสิ่งจูงใจที่อยู่เบื้องหลัง ถ้าจิตใจได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นแล้ว ก็สามารถควบคุมดูแลและ นำพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามด้วย (พระธรรมปิฎก. 2540 :11) และ วิชัย ตันศิริ (2539 : 24-25) ได้กล่าวถึง การพัฒนาทางด้านจิตใจว่า บุคคลที่ได้รับการศึกษาพึงรู้จักฝึกฝนจิตใจของตนให้มี ความเจริญงอกงามทางคุณธรรม ได้แก่ มีความละเอียดต่อการกระทำผิด รู้จักควบคุมตนเองให้ ประพฤติตามกรอบความถูกต้องที่ดีงาม มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ รู้จักพอ มีสมาธิ และ ความอดทนหนักแน่น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติหน้าที่การงานและการดำรงชีพ

การดำเนินงานด้านการพัฒนานักศึกษาในสถาบันการศึกษา โดยทั่วไปมีความมุ่งหมาย เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษามีความเปลี่ยนแปลงในคุณลักษณะที่มีความสำคัญต่อ การพัฒนาการเรียนรู้ 3 ด้าน คือ การพัฒนาคน ได้แก่ การมีพื้นฐานความรู้พื้นฐานเหมาะสมกับตน และสภาพแวดล้อม มีสุขภาพกายใจสมบูรณ์ มั่นคงในอารมณ์ มีความสามารถในการแก้ปัญหา และมีจิตใจมุ่งมั่นพัฒนา การพัฒนาอาชีพ ได้แก่ การที่ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการอาชีพ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักการทำงาน มีทัศนคติและเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริตเพื่อมุ่งอนาคต และการพัฒนาสังคม ได้แก่ การที่ผู้เรียน รู้และเข้าใจสภาพและการเปลี่ยนแปลงของสังคม มุ่งมั่น ในการพัฒนาสังคม และเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาสังคม ตามบทบาทหน้าที่ของตน (วัลลภ กันทรัพย์. 2539 : 1-2)

ดังนั้น สถาบันการศึกษาจึงต้องมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ ด้วยการพัฒนานักศึกษาให้มีความสมบูรณ์ในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้นักศึกษาได้มี การแสดงพฤติกรรมในทางที่ถูกที่ควร ในการจัดการเรียนการสอนให้ได้มีประสิทธิภาพนั้น นอกจากจะมีอุปกรณ์การสอน ตำราเรียน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ทันสมัยเหมาะสมกับ เทคโนโลยีในปัจจุบันแล้ว อาจารย์ผู้สอนจะต้องเข้าใจลักษณะและธรรมชาติของผู้เรียน เพราะ นักศึกษาแต่ละคนมีความแตกต่างกันโดยภูมิหลัง ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ ความต้องการ ความสนใจ บุคลิกภาพ ความคาดหวัง ตามประเภทของสถาบัน และประเภทสาขาวิชา ซึ่งใน ลักษณะรวมของผู้เรียนสาขาวิชาเดียวกันกับผู้เรียนต่างสาขาวิชาด้วยกันนั้น นักวิชาการเชื่อว่ามีความ

แตกต่างกัน ดังที่ เฟลด์แมน และ นิวคอมบ์ (Feldman and Newcomb. 1970 : 153) กล่าวว่า ลักษณะของสาขาวิชาที่มีเนื้อหา วิธีสอน ระบบการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอน ที่แตกต่างกันออกไป จะทำให้ลักษณะนักศึกษาแตกต่างกันไปตามสาขาวิชาที่แตกต่างกันนั้น เพราะผู้เรียนมักจะแตกต่างกันในภูมิหลัง และลักษณะส่วนตัวมากมายทั้งในส่วนย่อยและส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับ รุ่งทิวา เสาร์สิงห์ และ ทักษิณา เครือหงส์ (2537 : 18) ที่ได้ศึกษานุคลิกภาพ และพฤติกรรมของผู้เรียนสายอาชีพ และพบว่าการศึกษาที่เรียนสายอาชีพมีการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมที่แตกต่างไปจากผู้เรียนสายสามัญนั้น เป็นผลมาจากประสบการณ์ในสถานศึกษาวิชาชีพ ทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงและแตกต่างจากผู้เรียนสายสามัญในอาชีวะระดับเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเปลี่ยนแปลงในคุณลักษณะด้านจิตใจได้แก่ คุณลักษณะด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านความสัมพันธ์กับสังคม และด้านลักษณะมุ่งอนาคต

จรวพร กาญจนโชติ (2536 : 4) กล่าวว่า นักศึกษาที่เข้าศึกษาในสถาบันศึกษาส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 17-25 ปี ซึ่งถือว่าอยู่ในระยะวัยรุ่นตอนปลาย เป็นวัยที่มักมีปัญหาในคุณลักษณะ ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ กล่าวคือ มีอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย หว่นไหวง่าย มีความวิตกกังวล มีอารมณ์รุนแรง กลัวโดยไม่มีเหตุผล และมักชอบหรือนิยมนับถือคนเก่ง ตามคำนิยมของกลุ่ม จึงอาจทำให้ถูกชักจูงได้ง่าย ชอบต่อต้านผู้ใหญ่ แม้บางครั้งจะมีเหตุผล แต่ด้วยการขาดประสบการณ์ ทำให้ไม่สามารถประสบความสำเร็จในการกระทำเท่าที่ควร สอดคล้องกับ ศรีธรรม ธนะภูมิ (2535 : 79) ที่ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับพัฒนาการทางอารมณ์ของวัยรุ่นว่า บุคคลในวัยนี้มักมี อารมณ์ที่อ่อนไหวเปลี่ยนแปลงง่าย สับสน ขาดความมั่นใจ อารมณ์รุนแรง ทั้งอิทธิพลจาก โภชนาการ อาหาร ดื่มน้ำ และต่อต้านอำนาจ หรือบางขณะอาจเศร้า เมื่อเหนื่อย และเหงาหงอยได้ ทั้งนี้เกิดจากการกระตุ้นของฮอร์โมนต่าง ๆ และพัฒนาการของอารมณ์ดั้งเดิมที่อาจเก็บกด และสะสมตั้งแต่วัยเด็ก ดังนั้น สิ่งเร้าจากสิ่งแวดล้อม จึงนับว่ามีส่วนสำคัญยิ่งที่จะกระตุ้นการแสดง อารมณ์ของวัยรุ่น กล่าวคือ สามารถมีอารมณ์ได้ทุกชนิด ทั้งอารมณ์รัก เกลียด อิจฉาริษยา โธษะแค้น ขี้แค้น เอาแต่ใจตน เพื่อฝัน หลงใหล สับสนวุ่นวาย หงุดหงิด เข้าใจ และเห็นใจ เป็นต้น ซึ่งอารมณ์เหล่านี้เปลี่ยนแปลงได้ง่าย รวมทั้งบุคคลในวัยรุ่นจะยังไม่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี จึงมักมีความขัดแย้งกับบุคคลต่างวัย ซึ่งหากบุคคลอื่นมีความเข้าใจ และอดทนในการสร้างความสัมพันธ์ ก็จะช่วยให้วัยรุ่นมีการพัฒนาการทางอารมณ์ที่เหมาะสม โดยมีการแสดงออกที่แสดงถึงความมั่นคงทางอารมณ์ได้ นอกจากนี้ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาทาง ด้านอารมณ์ ตามทฤษฎีองค์ประกอบในการพัฒนานักศึกษา 7 ด้านของ ชิคเคอริง (Chickering's Seven Vectors of Student Development) ก็ได้มีการอธิบายถึง การพัฒนาคุณลักษณะทาง ด้าน อารมณ์ (Managing Emotions) ว่าเป็นกระบวนการที่นักศึกษาได้รับการพัฒนา เพื่อให้มี

คุณลักษณะ ทางด้านอารมณ์ที่มั่นคง สามารถควบคุมการแสดงออกของอารมณ์ให้เหมาะสม มีการ
 ระวังอารมณ์ได้ดีเมื่อต้องเผชิญหน้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อเข้าสู่สถาบันอุดมศึกษา
 นักศึกษาจะต้องเผชิญปัญหาต่าง ๆ ที่ต้องอาศัยการปรับตัวทางอารมณ์อย่างมาก ด้วยพัฒนาการตาม
 ระดับวุฒิภาวะที่ผลักดันให้นักศึกษาต้องการการเป็นตัวของตัวเอง ต่อด้านการลงโทษ มีความ
 จัดแย้งในเรื่องคุณธรรม มีปัญหาความคับข้องใจ ความสัมพันธ์กับเพื่อนต่างเพศ รวมทั้งต้องการ
 ความเป็นอิสระจากบิดา-มารดา มีอิสระที่จะคิดและแสดงออกทางอารมณ์ ซึ่งหากได้รับการพัฒนา
 ด้านอารมณ์อย่างเหมาะสม ก็จะช่วยให้ นักศึกษามีความมั่นคงทางอารมณ์ อันจะนำไปสู่
 การมีสุขภาพจิตที่ดีของนักศึกษาต่อไปได้ (Chickering and Raissner. 1993 : 83-114)

นักศึกษาสายอาชีพส่วนใหญ่จะอยู่ในวัยรุ่นตอนปลายและวัยผู้ใหญ่ตอนต้น คือ มีช่วงอายุ
 17-22 ปี ซึ่งเป็นช่วงระยะที่มีความเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน การเปลี่ยนแปลงภายนอก เช่น
 การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จะมีลักษณะคล้ายคลึงกับผู้เรียนในสายสามัญและระดับ
 อุดมศึกษาโดยทั่ว ๆ ไป แต่การเปลี่ยนแปลงภายใน เช่น ด้านจิตใจนั้น มีความแตกต่างกัน
 กล่าวคือ นักศึกษาเริ่มมีการแสวงหาเอกลักษณ์แห่งตน (Identity) การปฏิบัติตนจึงมีลักษณะพิเศษ
 ไม่เข้ารูปเข้ารอยกับระเบียบประเพณีของสังคม เพราะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ซึ่งการเรียน
 ในหลักสูตรที่แตกต่างกันและอื่น ๆ จะมีผลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมที่แตกต่างกันมาก
 ระหว่างผู้เรียนสายสามัญและสายอาชีพ หรือระหว่างผู้ที่เรียนสายอาชีพด้วยกัน (รุ่งทิวา เสาร์สิงห์
 และ ทักษิณา เครือหงส์. 2537 : 19) ดังที่ ประเวศ ขอดยั้ง (2537 : 2) ยังได้กล่าวถึง นักศึกษา
 ประเภทอาชีวศึกษาว่า นักศึกษาประเภทอาชีวศึกษาส่วนใหญ่ที่เลือกศึกษาในสายอาชีพด้วยเหตุผล
 ที่สอบเข้าเรียนสายอื่นไม่ได้ หรือเพราะเพื่อนชักนำ นอกจากนั้น ยังอาจมีบางคนเรียนตามความ
 ต้องการของผู้ปกครอง จึงเป็นการเรียนด้วยความจำใจและไร้จุดหมาย เนื่องจากไม่มีความถนัด
 และความสนใจเป็นพื้นฐาน โดยเฉพาะใน เขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเมืองใหญ่ ภาวะต่าง ๆ ที่
 เกิดขึ้น ทำให้ต้องมีการปรับตัว เพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและสังคมปัจจุบัน ต้องเผชิญกับ
 ปัญหาหลายประการ เช่น ภาวะค่าครองชีพสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ปัญหาการจราจร มลภาวะต่าง ๆ
 ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด และสถานเริงรมย์ นักศึกษาที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร จะต้อง
 ต่อสู้กับปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวเหล่านี้ จึงอาจส่งผลให้นักศึกษาประพฤติตนไม่เหมาะสมหลาย
 ประการ ไม่ว่าจะเป็นการหนีเรียน ทะเลาะวิวาท มั่วสุม เสพสารเสพติด ดำรงตนไม่เหมาะสมกับ
 สภาพของนักศึกษา ดังข่าวสารที่ได้รับทราบจากสื่อสารมวลชนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ
 ลำเนาวิ ขจรศิลป์ (2537 : 81) ที่ได้ระบุถึงสาเหตุสำคัญที่ทำให้ นักศึกษามีลักษณะที่เฉื่อยชาใน
 การศึกษา คือ เกิดจากนักศึกษาส่วนใหญ่ไม่มีเป้าหมายในชีวิต ไม่มีเป้าหมายในการศึกษาอย่าง
 ชัดเจน และไม่สามารถเลือกเข้าศึกษาในสาขาวิชาที่เหมาะสมกับบุคลิกภาพของนักศึกษาเอง

นอกจากนั้น นักศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่รู้จักตนเองดีพอในแง่ของความถนัด ความสนใจ และ ค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับอาชีพ ตลอดจนขาดข้อมูลเกี่ยวกับตลาดแรงงาน ซึ่งนับว่าเป็นจุดอ่อนของ นักศึกษาเป็นอย่างยิ่ง อันจะส่งผลให้นักศึกษาขาดความเชื่อมั่นในตนเอง มีสภาวะอารมณ์ที่ไม่ มั่นคง มีการตอบสนองทางอารมณ์ และการเปลี่ยนแปลงอารมณ์ค่อนข้างรุนแรง รวดเร็ว อันจะ ก่อให้เกิดปัญหาในการปรับตัวทางด้านอารมณ์ โดยมีความไม่มั่นคงทางอารมณ์ได้

ในส่วนของคุณลักษณะด้านความสัมพันธ์กับสังคม จรรยาพร กาญจนโชติ (2536 : 4) ให้ความเห็นว่า นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษานั้น จัดว่าเป็นผู้ที่อยู่ในวัยที่ต้องการอยู่ในกลุ่มเพื่อน (Peer Group) ดังนั้น หากนักศึกษาได้รับการพัฒนาคุณลักษณะด้านความสัมพันธ์กับสังคมอย่าง เหมาะสม มีกระบวนการปรับตัวทางสังคมที่ดี โดยมีการปรับพฤติกรรมของตนเองตามสภาพ ปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อให้สามารถดำรงความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นที่ พอใจตามมาตรฐานของสังคม (Social Standard) เคารพสิทธิของผู้อื่น เห็นแก่ประโยชน์ของ ส่วนรวม สามารถเข้าใจมาตรฐานของสังคม และประพฤติตนได้สอดคล้องกับมาตรฐานของสังคม รวมทั้งมีทักษะทางสังคม (Social Skills) สามารถเข้าได้กับคนทุกกลุ่ม มีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่ง ของกลุ่ม สนใจในปัญหาและกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมก็จะช่วยให้นักศึกษามีคุณลักษณะด้าน ความสัมพันธ์กับสังคมที่เหมาะสมได้ (ขนิษฐา ชื่นเนียม. 2540 : 10)

นอกจากนั้น จากการสัมภาษณ์อาจารย์ของวิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกมหานคร ที่มี ประสบการณ์ในการสอนตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป และปฏิบัติหน้าที่ในฝ่ายกิจกรรมและงาน เน้นแนวการศึกษาของวิทยาลัย เกี่ยวกับด้านความสัมพันธ์กับสังคมของนักศึกษาทางสายอาชีพ (เกษมศรี วรวัสถริ, ยินดี ทองเผือก และ วลัย ศรีไพบูลย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คุณธรรม ศัลยพงษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วิทยาลัยกาญจนาภิเษกมหานคร เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2541) ยังได้ พบว่า นักศึกษาสายอาชีพส่วนใหญ่จะไม่ทราบถึงบทบาทหน้าที่ของตนเอง มักจะมีพฤติกรรมตาม กลุ่มเพื่อนโดยไม่คำนึงว่า การตามกลุ่มเพื่อให้กลุ่มยอมรับนั้น จะเป็นผลเสียกับตนเอง รวมทั้ง มักจะใช้เวลาว่างในทางที่ผิด เพราะนักศึกษายังไม่รู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ อันอาจ เนื่องมาจากหลักสูตรในสายวิชาชีพนั้น มีการจัดการเรียนการสอนแบบรอบเช้า รอบบ่าย หรือบาง สถาบัน มีการจัดการศึกษาในรอบค่ำด้วย ทำให้มีนักศึกษาเป็นจำนวนมาก ครู-อาจารย์ไม่สามารถ ควบคุมดูแลนักศึกษาได้อย่างทั่วถึง จึงทำให้รุ่นพี่หรือเพื่อนมีอิทธิพลและมีบทบาทต่อนักศึกษา มาก โดยเฉพาะเมื่อมีปัญหาต่าง ๆ ทำให้นักศึกษามีการตัดสินใจตามกลุ่มของตนเอง ทั้งนี้เนื่องจาก นักศึกษาส่วนใหญ่จะเห็นว่าเพื่อนมีความสำคัญมาก จึงไม่เห็นความสำคัญของครู-อาจารย์ หรือ บิดา-มารดา ถ้าสังคมในกลุ่มเพื่อนจะทำอะไรจะมีการทำตามกัน หากใครไม่ทำตามจะไม่มีใคร คบหา การจะอยู่ในกลุ่มได้นั้นต้องทำตามมติส่วนใหญ่ ส่วนนักศึกษาที่เรียนเก่งมาก ๆ ก็จะตั้งใจ

เรียนอย่างเดียว มักไม่ค่อยคบเพื่อน การร่วมทำกิจกรรมในกลุ่มมีน้อย ทั้ง ๆ ที่ในสถาบันการศึกษา วิชาชีพส่วนใหญ่ไม่มีการจัดกิจกรรมหลากหลาย เช่นนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย แต่จะมีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมในลักษณะเป็นกลุ่มย่อย ๆ ตามความสนใจ มีการช่วยเหลือกันเองพอสมควร ระหว่างแผนก สาขาวิชาเดียวกัน และต่างสาขากัน จึงทำให้ความสัมพันธ์ในหมู่คณะมีน้อย ดังที่ กัญญา วีระวรรณ (2537 : 5) ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับนักศึกษาสายอาชีพว่า เป็นวัยรุ่นที่ชอบเที่ยวเตร่ ไม่สนใจทำงาน ขาดประสบการณ์ และขาดความมีมนุษยสัมพันธ์

ในส่วนของลักษณะมุ่งอนาคตนั้น เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักศึกษาในการเตรียมตัวเพื่อชีวิตในอนาคต สถาบันการศึกษาจึงควรมีบทบาทที่สำคัญในการกำหนดจุดประสงค์ และวิถีการศึกษาโดยพิจารณาอนาคตมิใช่อดีต (สมจิตต์ เพิ่มพูน. 2532 : 52 ; อ้างอิงมาจาก อุบลรัตน์ เต็งไตรลักษณ์. 2520 : 29-32) ดังที่ รังสรรค์ เพ็งนุ (2531 : 82) กล่าวว่า การพัฒนาศักยภาพของนักศึกษาให้พร้อมที่จะอยู่ในโลกที่เปลี่ยนแปลงสู่อนาคตที่ไม่แน่นอนนี้ หนทางหนึ่งก็คือ การให้นักศึกษามีทัศนคติที่กว้างไกลทั้งในแง่ของมิติเกี่ยวกับเวลา สถานที่ ชุมชน และวิถีชีวิต เพื่อจะได้ปรับปรุง ปฏิบัติ หรือกำหนดแนวทางการดำเนินชีวิตที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การช่วยกระตุ้นให้นักศึกษาสร้างอนาคตที่พึงประสงค์ของตนเอง และสังคมได้ตั้งแต่ปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าลักษณะมุ่งอนาคตเป็นลักษณะหนึ่งของความเป็นพลเมืองดี และเป็นลักษณะหนึ่ง ซึ่งจะทำให้บุคคลมีความเพียรพยายาม ต่อสู้อุปสรรค เพื่อความเจริญเติบโตของตนเองและประเทศชาติ ลักษณะมุ่งอนาคต จึงเป็นลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศด้วย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจันปัจฉิก. 2520 : 37)

อย่างไรก็ตามจากรายงานการวิจัยเรื่อง ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการทำงานของผู้สำเร็จหลักสูตรอาชีวศึกษา (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2535 : 78) สรุปผลว่า ผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง มีคุณสมบัติส่วนตัวต่อไปนี้ที่ยังไม่เหมาะสม คือ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ภาวะการเป็นผู้นำ การไม่ชอบแสดงความคิดเห็น ไม่กล้าแสดงออก หลีกเลี่ยงงานที่ใช้ความคิดและขาดความมีมนุษยสัมพันธ์ อันเนื่องมาจาก การที่สถานศึกษาให้ความสำคัญ และเน้นหนักด้านการให้ความรู้ทางวิชาการและวิชาชีพ นอกจากนั้นในรายงานดังกล่าว ยังได้ให้ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมถึงจุดด้อยของผู้จบการศึกษาศายอาชีวศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง อีกด้วยว่า ขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน ขาดการใฝ่หาความรู้ ขาดความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติงาน ขาดการจัดระบบการวางแผน ขาดความมั่นใจในการทำงาน มักฝ่าฝืนระเบียบและใช้วาจาไม่สุภาพ สอดคล้องกับอาหาร จันทรวิมล (2531 : 1-2) ที่กล่าวถึง บุคลิกภาพของผู้สำเร็จการศึกษาระดับอาชีวศึกษาว่า ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอาชีวศึกษา มีความสามารถด้อยกว่าผู้ที่สำเร็จจากมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะ

การพูด การแสดงความคิดเห็น ชอบทำตัวเป็นผู้รับฟัง ไม่ค่อยพูด ถึงจะพูดก็จะพูดแบบตรงไปตรงมา ซึ่งบางครั้งก็อาจไปกระทบกระเทือนผู้อื่นได้ และ อัษณา มัลลิกะมาส (2536 :17) ได้ให้ความเห็นไว้ในบทความเรื่อง “คุณภาพอาชีวศึกษา : คุณภาพกำลังคน” ว่า นักศึกษาในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษาที่ออกสู่ตลาดแรงงาน ยังขาดคุณธรรมในการทำงาน เช่น ไม่อดทน ไม่ซื่อสัตย์ ไม่รับผิดชอบงาน ไม่แสวงหาความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี คำกล่าวเหล่านี้นับเป็นตัวบ่งชี้ว่า กรมอาชีวศึกษาจะประสบผลสำเร็จในการพัฒนานุเคราะห์ที่มีคุณภาพทางอาชีวศึกษาหรือไม่ ทั้งนี้เนื่องจากในอนาคตจะมีการแข่งขันเรื่องแรงงานสูงมาก ดังนั้น กรมอาชีวศึกษาจึงต้องสร้างมาตรฐานเพื่อกำหนดว่า นักศึกษาที่จบแต่ละระดับสาขาจะมีคุณสมบัติอย่างไร (จรรยา ชูลาภ. 2540 :10)

ด้วยสภาพปัญหาจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่ทำหน้าที่สอนอยู่ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา จึงสนใจศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ในด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ความสัมพันธ์กับสังคม และลักษณะมุ่งอนาคต ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้คาดว่าจะมีส่วนสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษา โดยช่วยให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหาร คณาจารย์ และบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคลากรในงานกิจการนักศึกษาที่จะได้พิจารณานำไปใช้ในการวางแผนการจัดบรรยากาศทางวิชาการ การจัดกระบวนการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมนักศึกษา และจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในวิทยาลัย ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับการพัฒนาคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษา สมตามความมุ่งหมายของกรมอาชีวศึกษาต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ

1. ศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร 3 ด้าน คือ ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านความสัมพันธ์กับสังคม และด้านลักษณะมุ่งอนาคต
2. เปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร 3 ด้าน จำแนกตาม เพศ ประเภทวิชาที่ศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายได้ของครอบครัว และสถานภาพสมรสของบิดา-มารดา

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐาน ที่เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร คณาจารย์ และผู้เกี่ยวข้องกับนักศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา ในการที่จะใช้เป็นแนวทางในการวางนโยบาย จุดมุ่งหมายการจัดการศึกษา หลักสูตร การจัดสภาพแวดล้อม และการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอน ให้สามารถส่งเสริมสนับสนุนให้นักศึกษาได้พัฒนาคุณลักษณะที่เหมาะสม เป็นบุคคลที่มีคุณค่า มีประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ ตามวัตถุประสงค์ของกรมอาชีวศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2541 จำนวน 14 แห่ง รวมจำนวนทั้งสิ้น 5,060 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1.1 เพศ จำแนกเป็นนักศึกษาเพศชายและนักศึกษาเพศหญิง

2.1.2 ประเภทวิชาที่ศึกษา จำแนกเป็นประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม ประเภทวิชาพาณิชยกรรม ประเภทวิชาคหกรรม และประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม

2.1.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำแนกเป็น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับต่ำ คือ คะแนนเฉลี่ยสะสมต่ำกว่า 2.00 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับปานกลาง คือ คะแนนเฉลี่ยสะสมตั้งแต่ 2.00 - 2.50 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูง คือ คะแนนเฉลี่ยสะสมตั้งแต่ 2.51 ขึ้นไป

2.1.4 รายได้ของครอบครัว จำแนกเป็น รายได้ของครอบครัวระดับต่ำ คือ เงินรายได้ของบิดา-มารดา รวมกันต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท รายได้ของครอบครัวระดับปานกลาง คือ เงินรายได้ของบิดา-มารดา รวมกันต่อเดือนตั้งแต่ 10,000 - 15,000 บาท รายได้ของครอบครัวระดับสูง คือ เงินรายได้ของบิดา-มารดา รวมกันต่อเดือนมากกว่า 15,000 บาท

2.1.5 สถานภาพสมรสของบิดา-มารดา จำแนกเป็น บิดา-มารดาอยู่ร่วมกัน บิดา-มารดาแยกกันอยู่ บิดาหรือมารดาถึงแก่กรรม

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ คุณลักษณะทางด้านจิตใจ ของนักศึกษาใน 3 ด้าน ได้แก่

2.2.1 ด้านความมั่นคงทางอารมณ์

2.2.2 ด้านความสัมพันธ์กับสังคม

2.2.3 ด้านลักษณะมุ่งอนาคต

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การอาชีวศึกษา เป็นการศึกษาวิชาชีพที่มุ่งผลิตกำลังคนในระดับต่าง ๆ กันตามความต้องการของท้องถิ่นและสังคม ในวิจัยนี้หมายถึง การศึกษาหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) หลักสูตร 2 ปี ต่อเนื่องจากหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)

2. สังกัด หมายถึง หน่วยงานหรือสถานศึกษาซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบ กำกับดูแล หรือจัดการศึกษาด้านอาชีวศึกษาซึ่งในวิจัยนี้หมายถึง กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

3. นักศึกษา ในวิจัยนี้หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2541 ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามประเภทวิชา 4 ประเภทวิชา ดังนี้

3.1 ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม ประกอบด้วย สาขาวิชาช่างยนต์ ช่างก่อสร้าง ช่างไฟฟ้า ช่างอิเล็กทรอนิกส์ ช่างเทคนิคการผลิต ช่างเทคนิคโลหะ ช่างเทคนิค สถาปัตยกรรม และช่างเทคโนโลยีโทรคมนาคม

3.2 ประเภทวิชาพาณิชยกรรม ประกอบด้วย สาขาวิชาการบัญชี เลขานุการ การตลาด คอมพิวเตอร์ธุรกิจ ธุรกิจโรงแรม และการเงินการธนาคาร

3.3 ประเภทวิชาคหกรรม ประกอบด้วย สาขาวิชาอาหารและโภชนาการ เสื้อผ้า และเครื่องแต่งกาย และคหกรรมทั่วไป

3.4 ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม ประกอบด้วย สาขาวิชาการออกแบบพาณิชย์ศิลป์ และอุตสาหกรรมเครื่องหนัง

4. วิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร หมายถึง สถานศึกษาในสังกัดกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่จัดการเรียนการสอนในหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ที่ตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคดุสิต วิทยาลัยเทคนิคดอนเมือง วิทยาลัยเทคนิคราชสีหราชราม วิทยาลัยเทคนิคมีนบุรี วิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษมมหานคร วิทยาลัยอาชีวศึกษาธนบุรี วิทยาลัยอาชีวศึกษาเสาวภา วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอี่ยมละออ วิทยาลัยพาณิชยการธนบุรี วิทยาลัยพาณิชยการเชตุพน วิทยาลัยพาณิชยการบางนา วิทยาลัยพาณิชยการอินทราชัย วิทยาลัยศิลปหัตถกรรมกรุงเทพ และวิทยาลัยการอาชีพนวมินทร์ราชูทิศ

5. คุณลักษณะทางด้านจิตใจ หมายถึง ลักษณะหรือพฤติกรรมพื้นฐานของนักศึกษาที่เป็นองค์ประกอบทางด้านจิตใจเกี่ยวกับการแสดงออก ทั้งทางกาย วาจา ใจ ที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งในการวิจัยนี้มุ่งศึกษาถึงคุณลักษณะทางจิตใจ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่ประพฤติปฏิบัติของนักศึกษาในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา 3 ด้าน ดังนี้

5.1 คุณลักษณะด้านความมั่นคงทางอารมณ์ หมายถึง ลักษณะนิสัยที่แสดงถึง

อารมณ์ที่มั่นคง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ การมีความเข้าใจในอารมณ์ของตนเอง การแสดงออกถึงความรู้สึกที่นำไปสู่พฤติกรรมต่าง ๆ เช่น พฤติกรรมก้าวร้าว ความสนุกสนานร่าเริง เมื่อปะทะสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลต่างสถานภาพ และต่างสถานการณ์ อันได้แก่ อารมณ์โกรธ มีการต่อต้าน มีความกลัวและวิตกกังวลใจในเหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างไม่มีเหตุผล รู้สึกเสียใจ ดีใจ ตื่นเต้น มีอารมณ์รัก และพอใจ รวมทั้งความสามารถในการปรับสภาวะของอารมณ์ที่มีผลต่อพฤติกรรม และผลกระทบจากสภาพแวดล้อม ตลอดจนความสามารถในการแสดงออกทางด้านอารมณ์อย่างเหมาะสม

5.2 คุณลักษณะด้านความสัมพันธ์กับสังคม หมายถึง ลักษณะนิสัยที่แสดงถึงความสามารถในการดำรงความสัมพันธ์กับผู้อื่นในสังคมได้ตามมาตรฐานของสังคม เช่น การรู้จักบทบาทและหน้าที่ของตนเอง ได้แก่ การมีระเบียบวินัย เป็นคนตรงต่อเวลา และเคารพในสิทธิของผู้อื่น การรู้จักพัฒนาตัวเอง ได้แก่ มีความซื่อสัตย์สุจริต กล้าแสดงออกทั้งทางด้านความคิด และการกระทำ มีความอดทน และขยันหมั่นเพียรในการเรียนและการทำงาน มีความมั่นใจในตนเอง ปรับตัวให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ประพฤติและปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับกาลเทศะ มีกิริยาและมารยาทในการเข้าสังคมได้อย่างเหมาะสม มีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ตลอดจนมีมนุษยสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่น

5.3 คุณลักษณะด้านมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ถึงผลที่อาจจะเกิดขึ้นจากการกระทำเกี่ยวกับการศึกษาและการประกอบอาชีพ พิจารณาผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ มีการตัดสินใจเลือกการกระทำอย่างเหมาะสม ศึกษาแนวทางแก้ปัญหา และสามารถวางแผนดำเนินการ เพื่อเป้าหมายเกี่ยวกับการศึกษาและการประกอบอาชีพของตนเองในอนาคตได้ รู้จักเลือกกระทำและรอคอยผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคตเกี่ยวกับการศึกษาและการประกอบอาชีพ มีความเพียรพยายามปฏิบัติตามแนวทางที่วางไว้ในปัจจุบัน เพื่อประสบความสำเร็จในชีวิต

6. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ในวิจัยนี้หมายถึง ผลการเรียนของนักศึกษาที่ได้ระดับคะแนนเฉลี่ยของทุกรายวิชาที่เรียนรวมในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 1 และภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540

7. รายได้ของครอบครัว หมายถึง เงินรายได้ของบิดา-มารดา หรือผู้ปกครองสำหรับการใช้จ่ายทั่วไป ซึ่งเป็นเงินรายได้ประจำของบิดา-มารดา หรือผู้ปกครองรวมกันต่อเดือน

8. สถานภาพสมรสของบิดา-มารดา หมายถึง ลักษณะของครอบครัว ชีวิตสมรสของบิดา-มารดา จำแนกเป็น 3 ประเภท คือ บิดา-มารดาอยู่ร่วมกัน บิดา-มารดาแยกกันอยู่ และบิดา

หรือมารดาถึงแก่กรรม

สมมุติฐานของการวิจัย

1. นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิง มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน
2. นักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาต่างกัน มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน
3. นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน
4. นักศึกษาที่ครอบครัวมีรายได้ต่างกัน มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน
5. นักศึกษาที่บิดา-มารดามีสถานภาพสมรสต่างกัน มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการศึกษาเสนอตามลำดับดังนี้

การอาชีวศึกษาและการจัดการศึกษาวิชาชีพในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา ประกอบด้วย ความหมายของการอาชีวศึกษา ความมุ่งหมายของการอาชีวศึกษา การจัดการศึกษาวิชาชีพในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา จุดมุ่งหมายและโครงสร้างของหลักสูตร วัตถุประสงค์การเรียนการสอนทางด้านอาชีวศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะและธรรมชาติของนักศึกษา ประเภทของนักศึกษา คุณลักษณะของนักศึกษาที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย คุณลักษณะนักศึกษาด้านความมั่นคงทางอารมณ์ คุณลักษณะนักศึกษาด้านความสัมพันธ์กับสังคม และคุณลักษณะนักศึกษาด้านลักษณะมุ่งอนาคต

การอาชีวศึกษาและการจัดการศึกษาวิชาชีพในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา

ความหมายของการอาชีวศึกษา

คณะกรรมการกลางการอาชีวศึกษาแห่งสหรัฐอเมริกา (Federal Board of Vocational Education) ได้ให้ความหมายว่า “การอาชีวศึกษา (Vocational Education) เป็นการศึกษา ด้านการฝึกหัดอาชีพ (Vocational Training) เพื่อการได้รับค่าจ้างแรงงาน (Wages) ในการเข้าสู่งานอาชีพ นั่นคือ การให้เยาวชนวัยรุ่นทั้งชายและหญิงได้เลือกอาชีพใดอาชีพหนึ่ง ตามที่ตนปรารถนา และได้ให้การฝึกหัดอาชีพนั้น ๆ จนมีประสิทธิภาพถึงระดับที่จะได้รับค่าจ้างแรงงาน หรือทำให้เกิดการสร้างงานขึ้นมา ตลอดจนการยกระดับฝีมืองาน ยกย่องค่าจ้าง หรือพัฒนาความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานที่ผู้นั้นรับผิดชอบอยู่ก่อนแล้วด้วย” (Roberts. 1957 : 10)

สมาคมการอาชีวศึกษาอเมริกา (American Vocational Association : AVA. 1954 : 27) โดยคณะกรรมการการวิจัย และประชาสัมพันธ์ของสมาคมได้ให้ความหมายของการอาชีวศึกษา ว่า คือ การวางแผนการศึกษาเพื่อการพัฒนาทักษะ (Skills) ความสามารถ (Abilities) ความเข้าใจ (Understandings) ทศนคติ (Attitudes) อุปนิสัยการทำงาน (Work Habits) และความรู้สึกซาบซึ้ง (Appreciation) รวมทั้งความต้องการของผู้ปฏิบัติงาน เกี่ยวกับความรู้และข่าวสารข้อมูล

(Information) ที่เป็นประโยชน์ต่อการเข้าสู่งานอาชีพใหม่และการสร้างความก้าวหน้าแก่การทำงาน อันเป็นพื้นฐานในการผลิตแก่ผู้ทำงานอาชีพอยู่แล้ว การอาชีวศึกษาเป็นโปรแกรมการศึกษา ส่วนหนึ่งซึ่งไม่อาจจะแยกออกได้จากโปรแกรมการศึกษาทั้งหมด เป็นปัจจัยช่วยเสริมสร้างในการ พัฒนาความเป็นพลเมืองดีโดยพัฒนาสมรรถภาพต่าง ๆ ทั้งทางด้านร่างกาย (Physical) สังคม (Social) หน้าที่พลเมือง (Civic) วัฒนธรรม (Culture) และสมรรถภาพในทางเศรษฐกิจ (Economic Competencies)

คำว่า “อาชีวศึกษา” เป็นคำที่พูดโดยทั่ว ๆ ไป ใช้ได้กับทุกงานอาชีพ ที่เป็นสัมมาชีพ (Useful Employment) โดยเฉพาะในสาขาอาชีพ ช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม คหกรรม พาณิชยกรรม และศิลปกรรม อาชีวศึกษาไม่ใช่การศึกษาทั่วไป แต่เป็นส่วนหนึ่งของแผนการศึกษาทั้งระบบ เป็นการศึกษาเพื่อเตรียมคนให้เข้าสู่อชีพ และเมื่อทำกรงานอาชีพแล้วจะต้อง สามารถพัฒนาตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพนั้น ๆ ได้ รวมทั้งมีความเป็นพลเมืองดี มี จรรยาในวิชาชีพ และสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข (American Vocational Association : AVA. 1954 : 27)

กู๊ด (Good. 1973 : 603) ได้ให้คำจำกัดความไว้ในพจนานุกรมศัพท์ทางการศึกษาว่า “การอาชีวศึกษา หมายถึง (1) การจัดการศึกษาทางด้านอาชีพในระดับต่ำกว่าวิทยาลัย หรือระดับ มหาวิทยาลัย (Junior College) คือ ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นต้นไป จนถึงระดับอุดมศึกษาขั้นต้น (ระดับอนุปริญญา) (2) การจัดการศึกษาเพื่อเตรียมผู้เรียนที่ยังไม่มีอาชีพให้มี งานอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่ง (Single Trade) และ (3) การจัดการศึกษาเพื่อยกระดับฝีมืองาน หรือ การผลิต เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความสามารถให้สูงขึ้น ตลอดจนการเพิ่มรายได้ และ ความเจริญก้าวหน้าในงานอาชีพ”

จากความหมายต่าง ๆ ของ “การอาชีวศึกษา” ดังกล่าว สามารถสรุปได้ดังนี้

1. การอาชีวศึกษาเป็นส่วนหนึ่งที่ไม่อาจแยกออกโดยเด็ดขาดได้จากโปรแกรมการศึกษา ทั้งหมดโดยเฉพาะในแนวตั้ง ซึ่งจัดตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจนถึงระดับอุดมศึกษาขั้นต้น
2. จัดทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน เป็นการศึกษาที่จัดอย่างจำเพาะ (Specialized Education) ให้เหมาะสมแก่เอกลักษณ์บุคคลและระดับวุฒิภาวะ
3. เป็นการฝึกหัดอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่ง ให้แก่วัยรุ่นหนุ่มสาวที่ยังไม่มีงานอาชีพ และ จัดให้แก่ผู้ใหญ่หรือผู้มีงานอาชีพอยู่แล้ว เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพ ยกระดับฝีมือและค่าจ้าง แรงงาน รวมทั้งจัดให้แก่ผู้มีความจำเป็นต้องเปลี่ยนอาชีพด้วย
4. เพื่อการพัฒนาทักษะ ความสามารถ ทักษะคติ ความเข้าใจ อุปนิสัยการทำงาน ความรู้สึกราบรื่น และสมรรถภาพในด้านต่าง ๆ ทั้งทางกายภาพ สังคม วัฒนธรรม คุณธรรม

เศรษฐกิจ และการผลิต ตลอดจนความรู้และข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ที่จะประโยชน์ต่อการเรียนรู้ การเตรียมตัวเข้าสู่งาน และการประกอบสัมมาชีพของตนให้เจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไป

5. เป็นการวางแผนการอาชีวศึกษา และโครงการการอาชีวศึกษาร่วมกันของทุกฝ่าย ทั้งฝ่ายโรงเรียนของรัฐและธุรกิจเอกชน โดยสอดคล้องกับสภาพการณ์ และความปรารถนาต้องการ ของชุมชน สังคม และประเทศชาติ ในการเตรียมงานอาชีพให้แก่สมาชิกทุก ๆ คนในสังคม เพื่อ ความสำเร็จในการดำรงชีวิตและความเป็นพลเมืองดีของสังคม

ความมุ่งหมายของการอาชีวศึกษา

การอาชีวศึกษา มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญซึ่งสามารถสรุปได้ 8 ประการ ดังต่อไปนี้ (ธวัช วงษ์สุวรรณ. ม.ป.ป. : 207-208)

1. มุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะและความสามารถในการทำงาน หรือการประกอบสัมมาชีพ แขนงงานที่ได้เลือกเรียนอาชีพนั่นได้จริงและครบวงจร
2. ให้เรียนรู้เกี่ยวกับระเบียบกฎเกณฑ์ และระบบการทำงาน การผลิต ตลอดจน ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานอาชีพนั่น
3. ให้เรียนรู้เกี่ยวกับเทคนิคการทำงานอย่างปลอดภัย และเข้าใจดีในความสัมพันธ์ ระหว่างสุขอนามัยของตนและสถานที่ทำงาน กับกระบวนการทำงานหรือการผลิต
4. เรียนรู้ให้เข้าใจหน้าที่และความรับผิดชอบของตนที่มีต่องาน และ / หรือ ผู้ปฏิบัติงาน ทุกระดับ และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องอยู่ในงานในองค์กรของตน นั่นคือสามารถทำงานร่วมกับกลุ่มได้ เป็นอย่างดีในทุกระดับชั้น
5. มีความรู้และเข้าใจในกระบวนการจัด และบริหารงานในองค์กร ตลอดจนให้เห็น ความสำคัญของการรวมกลุ่มงานอาชีพในรูปแบบของสมาคม (Association) สหพันธ์ (Union) และสหกรณ์ (Co - operation) เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการธำรงรักษาและพัฒนาอาชีพของ ตน
6. มีความรู้และเข้าใจอันดีในหน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่างงานอาชีพของตนในฐานะ ผู้ผลิต (สินค้าและบริการ) กับความต้องการของชุมชนและประชาชนในฐานะผู้บริโภคสินค้า และ บริการนั้น ซึ่งเป็นความรับผิดชอบต่อการพัฒนาการและความมั่นคงของสังคม และประเทศชาติ ส่วนหนึ่งด้วย
7. ส่งเสริมให้รู้จักคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นผู้มีความรับผิดชอบ มีวินัยในตนเอง (Self-Discipline) มีความขยันหมั่นเพียร อดทน และซื่อสัตย์สุจริตต่ออาชีพ ต่อนายจ้าง และผู้บริโภค
8. ปลูกฝังให้มีเจตคติหรือทัศนคติที่ดี (Good Attitudes) และมีความภาคภูมิใจ

(Dignity) ในงานอาชีพของตน ในอาชีพสุจริตทุกอาชีพในระบบคุณธรรม และภูมิใจที่ได้มีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชาติ

การจัดการศึกษาวิชาชีพในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา

การอาชีวศึกษาเป็นการศึกษาวิชาชีพที่มุ่งให้การศึกษา และการฝึกอบรมกำลังคนในระดับต่าง ๆ ที่ต่ำกว่าระดับปริญญา ทั้งนี้เพื่อสนองความต้องการของตลาดแรงงานทั้งในภาคเอกชน และภาครัฐบาล ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับการศึกษาสายสามัญแล้ว จะพบว่าจุดมุ่งหมายและลักษณะการจัดการเรียนการสอนแตกต่างกันไปคือ นอกจากจะต้องทำให้ผู้เรียนมีความรู้วิชาสามัญ เพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ต่อไปในอนาคต รวมตลอดถึงการเรียนรู้เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตที่ดีในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของสังคมแล้ว ยังต้องจัดการเรียนการสอนทางวิชาชีพประเภทใดประเภทหนึ่งอีกด้วย ซึ่งการเรียนการสอนทางวิชาชีพนี้ถือเป็นหัวใจของการอาชีวศึกษา ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนจึงต้องเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล และสอดคล้องกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เป็นหน่วยงานซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบจัดการเรียนการสอนวิชาชีพ ปัจจุบันจัดหลักสูตรการเรียนการสอนเป็น 6 ระดับ (กรมอาชีวศึกษา. 2535 : 1) คือ

1. ประกาศนียบัตรครูเทคนิคชั้นสูง (ปทส.)
2. ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)
3. ประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.)
4. ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)
5. ประกาศนียบัตรช่างฝีมือ (ปชม.)
6. หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น

กรมอาชีวศึกษาได้ดำเนินการจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อผลิตกำลังคนในระดับช่างฝีมือ ช่างฝีมือ และช่างเทคนิค ให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสนองความต้องการของตลาดแรงงาน รวมทั้งการประกอบอาชีพอิสระ โดยการจัดการศึกษาและฝึกอบรมใน 5 ประเภทวิชา คือ ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม คหกรรมศาสตร์ และศิลปหัตถกรรม ในการจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพของกรมอาชีวศึกษาแบ่งเป็น 3 ลักษณะ (กรมอาชีวศึกษา. 2539 : 9-10) คือ

1. จัดการเรียนการสอนในระบบ คือ การจัดการศึกษาที่มีชั้นเรียนอยู่ภายในสถานศึกษาตามหลักสูตร มีการปฏิบัติตามกฎระเบียบโดยเคร่งครัด กรมอาชีวศึกษา ดำเนินการจัดหลักสูตร

ระดับต่าง ๆ ดังนี้

1.1 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ รูปแบบ ปวช. ปกติ และรูปแบบ ปวช. ระบบทวิภาคี รับผู้สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่าเข้าศึกษาต่อ 3 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรตามสาขาวิชาที่เลือกเรียน

1.2 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับ ปวช. และในปีการศึกษา 2536 ได้เริ่มรับผู้สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้าศึกษาในบางสาขาวิชาด้วยโดยเข้าศึกษา 2 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ตามสาขาวิชาที่เลือกเรียน

1.3 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) รับผู้สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 เข้าศึกษา 2 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค ตามสาขาวิชาที่เลือกเรียน

1.4 หลักสูตรประกาศนียบัตรครูเทคนิคชั้นสูง (ปทส.) รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับ ปวส. เข้าศึกษาต่อ 2 ปี เมื่อสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรครูเทคนิคชั้นสูง ซึ่งมีศักดิ์และสิทธิ์เทียบเท่าปริญญาตรีตามสาขาวิชาที่เลือกเรียน

2. จัดการเรียนการสอนหลักสูตร ปวช. พิเศษ (อศ.กช.) รับผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา (ประถมศึกษา) ซึ่งเป็นบุตรของเกษตรกรที่มีประสบการณ์ในงานเกษตร 2-3 ปี อายุระหว่าง 15-25 ปี เข้ารับการศึกษาในวิทยาลัยเกษตรกรรม อาจกลับไปปฏิบัติงานฟาร์มในไร่นาของตนเอง และกลับมาศึกษาต่อให้ครบจำนวนหน่วยกิตในหลักสูตร ในขณะเดียวกันศึกษาวิชาสามัญ หลักสูตรเร่งรัดได้รับวุฒิ มัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือเทียบเท่า จบการศึกษาแล้วจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพพิเศษ ปัจจุบันดำเนินการสอนในสาขาวิชาเกษตรกรรม

3. จัดการเรียนการสอนและฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น ซึ่งมีการจัดทั้งในและนอกสถานศึกษาเพื่อบริการวิชาชีพแก่ชุมชน แบ่งออกเป็นหลักสูตรประเภทต่าง ๆ คือ

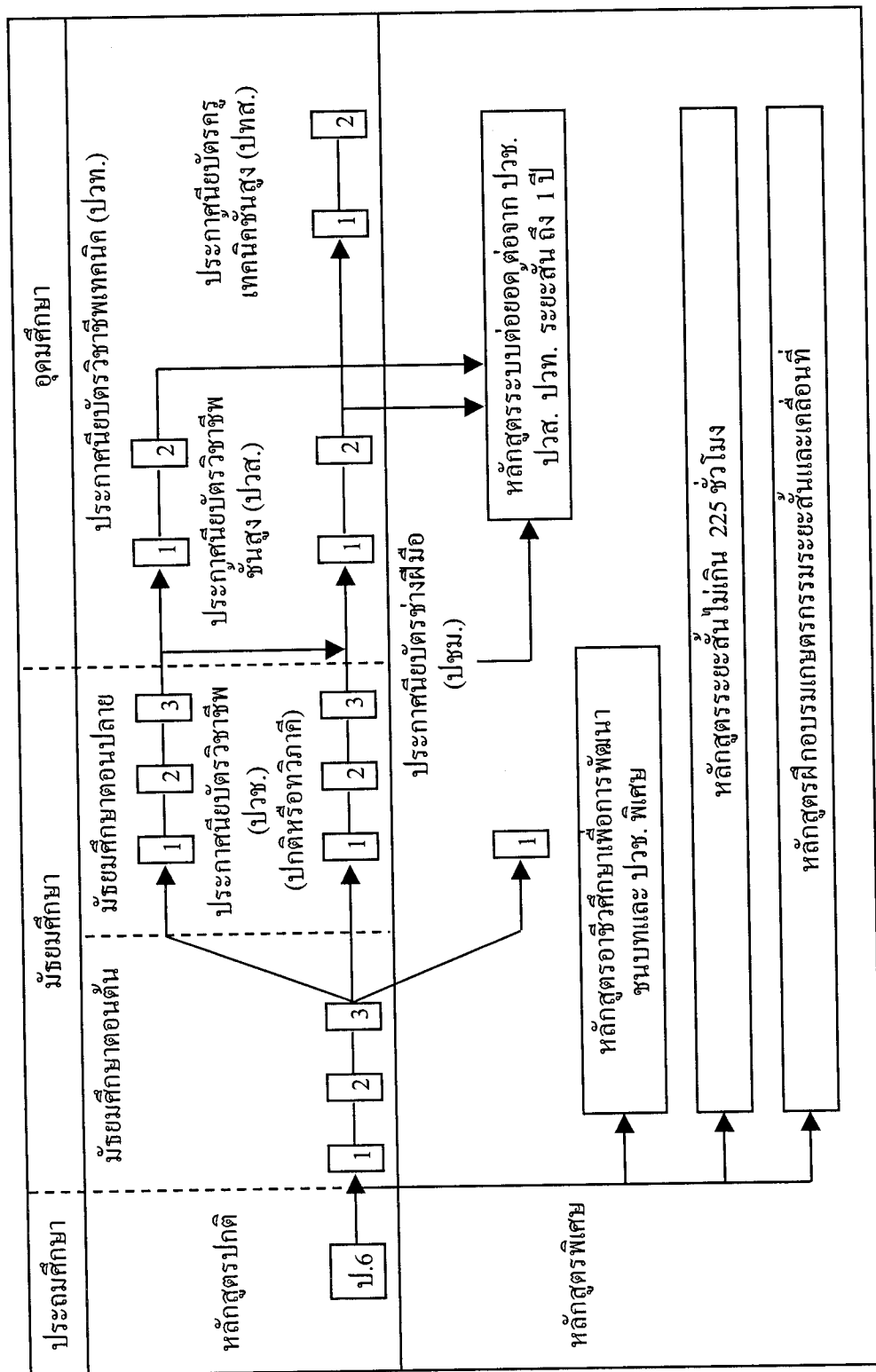
3.1 หลักสูตรประกาศนียบัตรช่างฝีมือ (ปชม.) รับผู้สำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 3 เข้าศึกษาวิชาชีพ 1 ปี หรือ 1,350 ชั่วโมง หรือสำเร็จการศึกษาจะได้รับประกาศนียบัตรช่างฝีมือตามสาขาวิชาที่เลือกเรียน

3.2 หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น รับสมัครประชาชนทั่วไป หรือผู้สนใจที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นอย่างต่ำ เข้าศึกษาหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้นซึ่งมีระยะเวลาแตกต่างกัน หรือเรียกว่าหลักสูตรหลากหลายตามเนื้อหาวิชา เช่น หลักสูตร 45, 75, 100, 120 และ 225 ชั่วโมง ในสาขาวิชาต่าง ๆ เมื่อผ่านการศึกษาแล้ว จะได้รับใบสำคัญ รับรองความรู้ความสามารถนำไปประกอบอาชีพได้

3.3 หลักสูตรเสริมวิชาชีพชั้นมัธยมศึกษา เป็นหลักสูตรวิชาชีพที่จัดการเรียนการสอนให้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และตอนปลายของโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา และโรงเรียนเอกชน

3.4 หลักสูตรฝึกอบรมวิชาชีพในงานบริการวิชาการด้านเกษตรกรรม โดยจัดฝึกอบรมวิชาชีพเกษตรกรรมระยะสั้นแก่เกษตรกรในพื้นที่ และเกษตรกรเคลื่อนที่โดยออกไปให้บริการความรู้แก่เกษตรกรในชนบท

รายละเอียดของการจัดระบบการศึกษาของ กรมอาชีวศึกษา แสดงไว้ในภาพประกอบ 1

(กรมอาชีวศึกษา. 2539 : 11)

ภาพประกอบ 1 แผนภูมิแสดงการจัดระบบการศึกษาของกรมอาชีวศึกษา (ปี พ.ศ. 2539)

จุดมุ่งหมายและโครงสร้างของหลักสูตร

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2540 พัฒนาขึ้นให้สอดคล้องกับ แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อผลิตและพัฒนาแรงงานระดับผู้ชำนาญที่มีความรู้ ความชำนาญ และมีประสบการณ์ในสาขา อาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม วินัย เจตคติ บุคลิกภาพ ความคิดสร้างสรรค์ ความสามารถในการจัดการ การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การพัฒนางานและการพัฒนาตนเอง ให้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน สอดคล้องกับเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในระดับชุมชน ระดับท้องถิ่น และระดับชาติ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียน เรียนตามความถนัด ความสนใจ ศักยภาพ และโอกาส ของตน สามารถถ่ายโอนผลการเรียน เทียบความรู้ และประสบการณ์จากแหล่งวิทยาการ สถาน ประกอบการ และสถานประกอบอาชีพอิสระ เปิดโอกาสให้สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น ทั้ง ภาครัฐและภาคเอกชนมีส่วนร่วมพัฒนาหลักสูตรและการจัดการ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2540 : คำนำ)

หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) เป็นหลักสูตร 2 ปี หรือ 4 ภาคเรียน ปกติ ทั้งนี้จะต้องใช้เวลาเรียนไม่เกิน 6 ปี ต่อเนื่องจากหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ที่จบในตัวเองเพื่อผลิตช่างเทคนิคกึ่งวิชาชีพชั้นสูง (Semi - Professional) และเปิดโอกาสให้ผู้ ที่ทำงานอยู่แล้วศึกษาเพิ่มเติมได้ โดยรับผู้เข้าเรียนจากผู้ที่มีประสบการณ์ หรือมีวุฒิและคุณสมบัติ ครบถ้วนตามประเภทวิชาที่ทำการเปิดสอนใน 5 ประเภทวิชา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ. 2537 : 40 -41) ดังนี้คือ

1. ประเภทวิชาเกษตรกรรม เนื้อหาของประเภทวิชาจะครอบคลุมเกี่ยวกับ ความรู้ทาง การเกษตร วิธีการปฏิบัติงานทางการเกษตรทุกสาขา
2. ประเภทวิชาคหกรรม เนื้อหาของประเภทวิชาจะครอบคลุมความรู้ทางวิชาการ และ การปฏิบัติเกี่ยวกับการประดิษฐ์ตกแต่ง การออกแบบเสื้อผ้า โภชนาการ และเครื่องแต่งกาย
3. ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม เนื้อหาของประเภทวิชาจะครอบคลุมเกี่ยวกับความรู้ และการปฏิบัติงานในภาคอุตสาหกรรมทั้งหมดทุกประเภท
4. ประเภทวิชาพาณิชยกรรมและบริหารธุรกิจ เนื้อหาของประเภทวิชาจะครอบคลุมการ ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ เป็นลักษณะงานในสำนักงาน (Office) และงานบริการ (Service) เป็นหลัก
5. ประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม ประกอบด้วยเนื้อหาวิชาความรู้ และการปฏิบัติงาน เกี่ยวกับศิลปะในสาขาต่าง ๆ งานหัตถกรรม และศิลปประยุกต์

ในหลักสูตรแต่ละประเภทวิชา ดังกล่าว จะจัดการเรียนการสอนตามความแตกต่าง

ระหว่างหลักสูตรการศึกษาวิชาชีพทุกประเภท โดยขึ้นอยู่กับสัดส่วนวิชาสามัญ วิชาพื้นฐาน วิชาชีพเฉพาะ วิชาชีพเลือก การฝึกงาน วิชาเลือกเสรี ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ที่เหมาะสมกับลักษณะของงานอาชีพนั้น ๆ จำนวนหน่วยกิตและรายวิชาแต่ละหมวดวิชาตลอดหลักสูตรให้เป็นไปตามกำหนดไว้ในโครงสร้าง และแผนการเรียนแต่ละประเภทวิชา และสาขาวิชา โดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน (กรมอาชีวศึกษา. 2536 : 27) คือ

1. เพื่อให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ สามารถปฏิบัติงานในระดับช่างเทคนิค
2. เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่อสัมมาชีพ มีความภาคภูมิใจและมั่นใจในวิชาชีพที่เรียน
3. เพื่อพัฒนากิจนิสัยและวินัยในการทำงาน ให้มีจรรยาในวิชาชีพ มีความซื่อสัตย์สุจริต ความขยันหมั่นเพียร ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบในการทำงาน ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความสามารถในการตัดสินใจ และแก้ปัญหา
4. เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของสิ่งแวดล้อม รู้จักอนุรักษ์ และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสมและถูกต้อง
5. เพื่อให้เห็นคุณค่าและธำรงไว้ ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และศิลปวัฒนธรรมไทย มีความเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

วัตถุประสงค์การเรียนการสอนทางด้านอาชีวศึกษา

การจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท มีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้สำเร็จการศึกษา สามารถออกไปประกอบอาชีพได้ ทั้งอาชีพอิสระ (Self-Employed) และอาชีพลูกจ้างในสถานประกอบการภาคเอกชน รัฐวิสาหกิจ และหน่วยราชการ รวมทั้งความสามารถในการดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข การเรียนการสอน จึงเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ใน 3 ด้าน ดังนี้ (ธวัช วงษ์สุวรรณ. ม.ป.ป. : 96-97)

1. ความรู้ทางทฤษฎีทั้งทฤษฎีที่เกี่ยวกับวิชาชีพเฉพาะสาขาโดยตรง ทฤษฎีที่มีความสัมพันธ์กับวิชาชีพ เพื่อเป็นพื้นฐานในการแสวงหาความรู้ให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และทฤษฎีที่เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพอิสระ เช่น ความรู้ในด้านการจัดการ รวมทั้งทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมอันจำเป็นแก่การดำรงชีวิตอยู่ในสังคม
2. ความรู้ในด้านปฏิบัติที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพเฉพาะสาขาโดยตรง ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัตินั้น ได้ดำเนินการใน 3 รูปแบบ คือ การฝึกปฏิบัติงานในห้องทดลองและในโรงฝึกงาน ที่จำลองสภาพการทำงานจริงจากสถานประกอบการ การส่งเสริมให้

สถานศึกษาได้รับงานจริงมาให้นักเรียนนักศึกษาฝึกปฏิบัติ และการจัดส่งนักเรียนนักศึกษาไปฝึกงานในสถานประกอบการในรูปแบบต่าง ๆ

3. การปลูกฝังเจตคติในวิชาชีพและเจตคติในการดำรงชีวิตที่เหมาะสมในสังคม ในด้านเจตคติทางวิชาชีพ ได้พยายามปลูกฝังให้ผู้เรียนมีความรักในวิชาชีพมีความซื่อสัตย์ และมีจรรยาในวิชาชีพ มีความขยันอดทน และสามารถทำงานอย่างเป็นขั้นตอน การปลูกฝังเจตคติทางวิชาชีพนี้ ได้จัดสอดแทรกไว้ในวิชาทฤษฎี และวิชาปฏิบัติในแต่ละสาขาวิชาชีพรวมทั้งการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมขององค์การวิชาชีพต่าง ๆ ที่จัดตั้งขึ้นในสถานศึกษา เช่น องค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย องค์การช่างเทคนิคในอนาคตแห่งประเทศไทย องค์การคหกรรมศาสตร์ในอนาคตแห่งประเทศไทย เป็นต้น ส่วนในด้านการปลูกฝังเจตคติที่จะดำรงอยู่ในสังคม ได้จัดให้มีการเรียนการสอนและการฝึกปฏิบัติในรูปของชมรมต่าง ๆ นอกเหนือจากการเรียนรู้ในวิชาพื้นฐาน

ประสงค์ พรจินดารักษ์ (2530 : 2/22) กล่าวถึงการเรียนการสอนทางด้านช่างว่า ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้ทฤษฎีและสามารถลงมือปฏิบัติได้ นอกจากนี้ จะต้องฝึกให้เป็นผู้มีความรับผิดชอบ ความรอบคอบและความเอาใจใส่ในขณะทำงาน และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี ดังนั้น การจัดการศึกษาทางช่างจึงต้องจัดไว้ 3 ด้าน ด้วยกันคือ ความรู้ทางทฤษฎี การลงมือปฏิบัติ และด้านจิตใจซึ่งเกี่ยวกับการทำงานร่วมกับผู้อื่น ความรับผิดชอบ การป้องกันอุบัติเหตุต่าง ๆ และความสะอาด เป็นต้น

สินชัย ศิริกุล (2537 : 1) กล่าวว่า การจัดการศึกษาที่ถูกต้องควร จะต้องปลูกฝังให้เยาวชนของชาติได้มีการศึกษาและพัฒนาการพร้อม ๆ กันไปทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านสมอง (ปัญญา - ความรู้) ด้านทักษะ (การกระทำ - อาชีพ) และด้านจิตใจ (คุณธรรม) หากมีการปลูกฝังและพัฒนาเยาวชนให้สมบูรณ์ทั้ง 3 ด้าน ก็จะได้เยาวชนของชาติที่มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับที่บรรจง ชูสกุลชาติ (2533 : 422) ได้ให้แนวคิดทางการศึกษาไว้ในบทความเรื่อง “การศึกษากับการพัฒนาเศรษฐกิจ ในอนาคตของประเทศ” สรุปได้ว่า การศึกษาจะต้องสอนให้เป็น “คนเก่ง” มีความรู้ คิดเป็น ทำเป็น เป็น “คนดี” มีวินัย เป็นคนดีที่สังคมปรารถนา “มีคุณภาพชีวิต” มีสุขภาพแข็งแรง มีพลานามัยดี และสร้างสภาพแวดล้อมที่ดีให้กับตนเอง นอกจากนั้น วัลลภ กันทรพย (2539 : 1-2) ยังได้กล่าวว่า ในการจัดการศึกษา เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายนั้น หลักสูตรได้กำหนดให้จัดการศึกษาเพื่อให้เกิดคุณลักษณะสำคัญที่ผู้เรียน 3 ประการ คือ (1) คุณลักษณะในการพัฒนานคน ได้แก่ การมีความรู้พื้นฐานเหมาะสมกับตนและสภาพแวดล้อม มีสุขภาพกายใจสมบูรณ์ มีความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นผู้เสียสละเพื่อส่วนรวมและมีจิตใจมุ่งพัฒนา (2) คุณลักษณะในการพัฒนาอาชีพ ได้แก่ การที่ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการอาชีพ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักการทำงาน มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต เห็นช่องทางในการประกอบอาชีพ และจัด

การในสิ่งต่าง ๆ ได้ และ (3) คุณลักษณะในการพัฒนาสังคม ได้แก่ การที่ผู้เรียนรู้และเข้าใจสภาพ และการเปลี่ยนแปลงของสังคม มุ่งมั่นในการพัฒนาสังคม และเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาสังคมตาม บทบาทหน้าที่ของตน ส่งเสริมการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็น ประมุข ตลอดจนอนุรักษ์และเสริมสร้างสิ่งแวดล้อม ศิลปะ วัฒนธรรมของประเทศ

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาเป้าหมายของหลักสูตรในเชิงวิเคราะห์ที่อิงพฤติกรรมของ ผู้เรียน 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย หรือความรู้ความคิด ด้านจิตพิสัย หรือด้านอารมณ์ สังคม และด้านทักษะพิสัย หรือด้านความคล่องแคล่วทางกายแล้ว เป้าหมายของหลักสูตรดังกล่าวจะทำให้ ผู้เรียนเกิดความสำเร็จจากการเรียนรู้ 4 ประการ คือ (1) เกิดความรู้ความคิดในวิชาการต่าง ๆ ที่ได้เรียน มีความรู้ความสามารถในวิชาการต่าง ๆ ท้นความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม (2) เกิดทักษะในการทำงานเป็นกระบวนการในงานที่ต้องลงมือปฏิบัติ สามารถ นำเทคโนโลยีต่าง ๆ มาใช้ในการทำงานได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม (3) เกิดจริยธรรม คุณธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของสังคม และ (4) เกิดความสามารถใน ด้านการนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปใช้จริงในชีวิตประจำวันและสามารถนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการ ประกอบอาชีพได้

ประยูร ศรีประสาธน์ (2533 : 308-309) กล่าวถึง จุดประสงค์หลักของการจัดการเรียน การสอนวิชาการงานและอาชีพว่า อาจจำแนกได้ 3 ประการ คือ (1) การฝึกให้เข้าใจในงานและมี ความสามารถในการปฏิบัติงาน (2) การฝึกให้มีเจตคติในการทำงาน และ (3) การฝึกให้เกิด อุปนิสัยในการทำงาน

จากจุดประสงค์ของวิชาการงานดังกล่าว ประยูร ศรีประสาธน์ (2533 : 309) ได้วิเคราะห์ ว่า นักศึกษาที่จะบรรลุผลตามเป้าหมายดังกล่าวได้ควรจะมีคุณลักษณะครบ 3 ด้าน คือ

1. ความรู้ความสามารถในการทำงาน ได้แก่ วิชาและลักษณะของงานที่ทำ การ วางแผนและการเตรียมงาน การทำงานตามขั้นตอน การใช้ เก็บ บำรุงรักษาเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ การแก้ปัญหาในการทำงาน และการได้ผลงานสำเร็จทันเวลา

2. เจตคติในการทำงาน ได้แก่ ความตั้งใจในการทำงาน การไม่เลื่องงาน การใช้เวลา ในการทำงานให้เป็นประโยชน์ ความสนุก เพลิดเพลินกับงาน และความสนใจหาความรู้อยู่ตลอด เวลา

3. นิสัยในการทำงาน ได้แก่ ความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน ความซื่อสัตย์สุจริต ความประหยัด เวลา แรงงาน และวัสดุ ความรับผิดชอบ ความขยันอดทน ความละเอียดถี่ถ้วน ความสะอาดเรียบร้อย และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

พนม พงษ์ไพบูลย์ (2533 : 37-38) ได้กล่าวถึง รูปแบบและระบบการศึกษาที่มุ่งพัฒนา

คุณลักษณะนักศึกษาที่พึงประสงค์ 2 ประการ คือ

1. ด้านปัญญา คุณธรรมและสมรรถภาพพื้นฐาน การศึกษาควรจะมุ่งเสริมสร้างคนให้เป็นผู้มีปัญญา คือ มีความรู้ที่ถูกต้องแท้จริงเกี่ยวกับเหตุและผล รู้จักแยกแยะผิดชอบชั่วดี สิ่งที่ควรกระทำและไม่ควรกระทำ อันเป็นความจำเป็นเบื้องต้นสำหรับการสร้างคนให้มีคุณธรรม และจริยธรรมในการดำรงชีวิต การพัฒนาตนเอง และการพัฒนาความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม และเป็นความจำเป็นเบื้องต้นในการที่จะสร้างคน ให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ และแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ได้ โดยสันติวิธี มีความสามารถในการสร้างสรรค์และริเริ่ม ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีความใฝ่รู้ มีทัศนะที่กว้างไกล สามารถนำความรู้สมัยใหม่มาประยุกต์ใช้กับพื้นฐานของสังคมไทยได้อย่างเหมาะสม และสามารถดูแลรักษาสุขภาพอนามัยได้อย่างเหมาะสม คุณลักษณะดังกล่าวนี้ เป็นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการสร้างคนให้สามารถพัฒนาศักยภาพ และคุณภาพของตนเอง และสังคมได้อย่างสอดคล้องกับสภาพความต้องการ และเงื่อนไขข้อจำกัดต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา

2. ด้านความรู้และทักษะสำหรับการประกอบอาชีพ การศึกษาควรมุ่งเสริมสร้าง และฝึกคนให้มีความรู้ทั้งในด้านวิทยาศาสตร์พื้นฐาน สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ ตลอดจนมีทักษะพื้นฐาน สำหรับการประกอบอาชีพโดยทั่วไปซึ่งทุกคนพึงมี อันได้แก่ ความสามารถในการด้านภาษา การคำนวณ การอ่าน การสื่อสาร ตลอดจนเทคนิควิธีการจัดการเบื้องต้น เป็นต้น โดยมุ่งเน้นให้แต่ละบุคคลสามารถช่วยตนเอง และพึ่งตนเองในการหาเลี้ยงชีพได้เป็นประการสำคัญ เพื่อให้สามารถตัดสินใจเลือกวิถีการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างเป็นอิสระ และสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เงื่อนไขและข้อจำกัดของตนเอง นอกจากนี้ การศึกษายังจำเป็นต้องเสริมสร้างความรู้ที่ก้าวหน้าและทันสมัย และฝึกฝนทักษะที่ต้องการความชำนาญเป็นพิเศษ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจในปัจจุบัน และสำหรับการช่วยอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่อยู่ในระบบเศรษฐกิจภาคดั้งเดิม คือ ภาคการเกษตร ให้สามารถพัฒนาการผลิตของตนให้ขึ้นมายุกระดับที่สามารถพึ่งตนเองได้มากยิ่งขึ้นด้วย

สรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของการศึกษาไม่ว่าจะเป็นระดับชาติ ระดับการศึกษา ระดับหลักสูตร ระดับกลุ่มวิชา กลุ่มประสบการณ์ ระดับรายวิชา และระดับการเรียนการสอนนั้น โดยทั่วไปแล้วผลจากการเรียนรู้ หรือจากการศึกษา ก็จะปรากฏในด้านความรู้ เจตคติ และทักษะ เมื่อนักศึกษาเข้ารับการศึกษอบรมในทุกสถานศึกษา ย่อมจะเกิดผลในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวคือ ครอบคลุมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน เป็นปริมาณมากหรือน้อย แตกต่างกันไป ตามลักษณะพื้นฐานของความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งสถานศึกษานั้นเปรียบเสมือนกับโรงงานผลิตสินค้าอย่างหนึ่ง ที่มีวัตถุดิบ คือ นักศึกษาเข้ามาผ่านกระบวนการเรียนการสอน โดยมี

ครู-อาจารย์อบรมสั่งสอน ให้สินค้าที่ได้จากการผลิต คือ นักศึกษาซึ่งเมื่อศึกษาเล่าเรียนมาแล้ว ต้องได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ต้องสามารถนำความรู้ ความคิด มาปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้อย่างมีคุณภาพ มีศักยภาพที่จะพัฒนาตนเองและสังคมต่อไป และเพื่อเตรียมตัวออกไปประกอบอาชีพ หรือเป็นกำลังแรงงานสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะและธรรมชาติของนักศึกษา

จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา เป็นการพัฒนานักศึกษาให้เป็นคนที่สมบูรณ์ขึ้น โดยมุ่งพัฒนาความเจริญงอกงามทางสติปัญญา และความคิด จริยธรรม ความรู้ และความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณค่าแก่ตนเอง สังคมและประเทศชาติ การที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้นั้น สถาบันการศึกษา จะต้องมีส่วนในการช่วยพัฒนานักศึกษา เพื่อให้ได้นักศึกษาที่มีคุณลักษณะพึงประสงค์และมีคุณภาพ ดังที่ สำเนา ขจรศิลป์ (2538 : 3) ได้สรุปความหมายของการพัฒนานักศึกษาจากนักการอุดมศึกษาต่าง ๆ ว่า การพัฒนานักศึกษา หมายถึง ความพยายามใด ๆ ของสถาบันอุดมศึกษาที่ส่งเสริมให้นักศึกษา มีพัฒนาการในด้านต่าง ๆ อย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้ นักวิชาการที่มีชื่อเสียงหลายคน ได้เสนอเป้าหมายในการพัฒนานักศึกษา เพื่อให้ นักศึกษามีลักษณะที่พึงประสงค์ ไว้หลายรูปแบบ ดังนี้

ซิคเคอริง (Chickering, 1974 : 8-17) อธิบายว่า การพัฒนานิสิตนักศึกษาที่สมบูรณ์แบบมีลักษณะ 7 ประการ ได้แก่ (1) การบรรลุถึงความมีประสิทธิภาพ (2) การควบคุมอารมณ์ (3) การเป็นตัวของตัวเอง (4) การสร้างภาพพจน์เอกลักษณ์เฉพาะตน (5) การสร้างความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้อื่น (6) การวางวัตถุประสงค์ของตนอย่างชัดเจน และ (7) การพัฒนาบูรณาการ

คิง และ ฟิลด์ส (King and Fields, 1980 : 541-548) ได้เสนอเป้าหมายในการพัฒนานักศึกษาไว้ 4 ประการคือ (1) การพัฒนาด้านสติปัญญา ซึ่งเน้นความสามารถในการเป็นนักคิด เป็นผู้เรียนรู้ และรวบรวมข้อมูลให้ได้ความหมายที่เป็นประโยชน์ (2) การพัฒนาเอกลักษณ์ เป็นการพัฒนาความรู้สึกรักที่มีต่อตนเองให้มีความเข้าใจความสามารถ และข้อจำกัดของตนเอง การตั้งเป้าหมายในอาชีพและเป้าหมายของชีวิต การควบคุมอารมณ์และการพัฒนาความรู้สึกรักที่ติดกับตนเอง (3) การพัฒนาทักษะในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ซึ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์ การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ตลอดจนการสร้างความรักใคร่และความรัก (4) การพัฒนาค่านิยมซึ่งเน้นค่านิยมที่เป็นคุณธรรมในการดำเนินชีวิตของตนเอง ส่วน บราวน์ (สำเนา ขจรศิลป์, 2538 : 5-6 ; อ้างอิงมาจาก Brown, R.D. 1972) ได้เสนอเป้าหมายในการพัฒนานักศึกษา

ไว้ 5 ประการ ดังนี้ (1) การพัฒนาเอกลักษณ์ ซึ่งรวมถึงการพัฒนาระบบค่านิยม การพัฒนาคุณธรรม และการพัฒนาเป้าหมายในอาชีพ (2) การพัฒนาทักษะในการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น ทักษะในการสื่อความหมาย การพัฒนาความเข้าใจ และความเห็นใจต่อผู้อื่น โดยเฉพาะบุคคลที่มีความแตกต่างในด้านเชื้อชาติและวัฒนธรรม (3) การพัฒนาทักษะในด้านการเรียนและสติปัญญา ซึ่งจะช่วยให้เป็นบุคคลที่มีความสนใจและทำการศึกษาค้นคว้าความรู้ใหม่ๆ ตลอดชีวิต (4) การพัฒนาทางด้านสุนทรียภาพ คือ การพัฒนาความเข้าใจ เห็นคุณค่าและเกิดความซาบซึ้งในธรรมชาติและศิลปะ ตลอดจนการพัฒนาทักษะในการสร้างสรรค์งานศิลปะ และ (5) การพัฒนาด้านร่างกายและทักษะในด้านนันทนาการ คือ การพัฒนาความเข้าใจ เห็นคุณค่า และบูรณาการกิจกรรมนันทนาการเข้ากับลักษณะการดำรงชีวิตของตน

สำเนาว่า ขจรศิลป์ (2538 : 9-10) ได้กำหนดเป้าหมายในการพัฒนานักศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรม และระบบการทำงานของประเทศไทย ซึ่งเป้าหมายในการพัฒนานักศึกษา สำหรับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ควรมีอย่างน้อย 7 ประการ ดังนี้

1. ด้านวิชาการและวิชาชีพ โดยมุ่งพัฒนาเจตคติ และทักษะในการเรียน เพื่อให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านวิชาชีพ ความรู้และทักษะในการบริหาร ความรู้และทักษะทางด้านภาษาต่างประเทศ และคอมพิวเตอร์ ตลอดจนเป็นผู้ใฝ่รู้อยู่เสมอ

2. ด้านสติปัญญา โดยมุ่งพัฒนาความสามารถในการคิด การวิเคราะห์ ความรอบคอบ ไตร่ตรอง และเห็นการณ์ไกล

3. ด้านสังคม โดยเน้นการพัฒนาทักษะในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น โดยกระบวนการประชาธิปไตย กิริยามารยาทในสังคม มนุษยสัมพันธ์ และรอบรู้ทั้งวัฒนธรรมไทย และต่างชาติที่ต้องติดต่อกับ

4. ด้านอารมณ์ โดยเน้นการทำความเข้าใจอารมณ์ของตนเอง การปรับและการควบคุมอารมณ์ ตลอดจนการพัฒนาอารมณ์ทางด้านสุนทรียภาพ เพื่อให้เห็นคุณค่าของศิลปะ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

5. ด้านเอกลักษณ์ โดยเน้นการทำความเข้าใจบุคลิกภาพของตนเองในทุกๆ ด้าน การพัฒนาความสนใจในอาชีพ การวางแผนเพื่อประกอบอาชีพ การวางแผนการดำรงชีวิตให้สอดคล้องกับบุคลิกภาพของตนเอง

6. ด้านร่างกาย โดยเน้นการพัฒนาความเจริญเติบโตในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย การพัฒนาเจตคติและทักษะในการรักษาสุขภาพร่างกาย และสุขภาพจิตให้มีความสมบูรณ์แข็งแรงอยู่เสมอ

7. ด้านคุณธรรม โดยเน้นคุณธรรมขั้นพื้นฐาน อันได้แก่ ความกตัญญู กตเวทิตะ ขยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด อุดมคติ เสียสละเพื่อส่วนรวม ลด ละ เลิกอบายมุข ตลอดจนการส่งเสริมให้

ยึดมั่นปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา และจรรยาในวิชาชีพ

พรชูลี อาชวอำรุง (ละอองทิพย์ เหมะ. 2531 : 25 ; อ้างอิงมาจาก พรชูลี อาชวอำรุง. 2524) ได้กล่าวถึงนักศึกษาหลังจากสำเร็จจากสถาบันการศึกษาแล้ว จะได้รับการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การเรียนรู้ทางปัญญา (Cognitive Learning) ประกอบด้วยคุณลักษณะและทักษะ ดังนี้คือ ทักษะทางภาษา ทักษะทางปริมาณ คือ เข้าใจโมโนทัศน์เบื้องต้นของคณิตศาสตร์ ความรู้หลัก ๆ ในด้านวัฒนธรรม ประเพณี ปรัชญา วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ศิลป วรรณคดี สังคม และหลักการในสาขาวิชาการที่เกี่ยวข้อง มีเหตุผล คิดอย่างมีเหตุผล วิพากษ์วิจารณ์ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ได้มีความละเอียดอ่อนต่อสุนทรียภาพ มีความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการและความคิดใหม่ ๆ ในการผลิตงาน มีบูรณาการทางปัญญา เข้าใจในความเป็นจริงและธรรมชาติ มีสติรอบคอบ มีการศึกษาและวิจัย มีความฉลาด มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. พัฒนาการทางอารมณ์และจริยธรรม (Emotional and Moral Development) ประกอบด้วย การค้นพบตัวเอง รู้เกี่ยวกับพรสวรรค์ ความสนใจ ค่านิยม ความคาดหวัง และจุดอ่อนของตน ค้นพบเอกลักษณ์ของตน มีสุขภาพจิตที่ดี มีความมั่นคงทางอารมณ์ เชื่อมมั่นในตนเอง พึ่งตนเองได้และรู้จักยืดหยุ่นได้ มีความเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ มีจริยธรรม มีความรับผิดชอบต่อสังคม มีความสนใจทางศาสนา มีความเป็นผู้ที่ได้รับการจัดเกล้าแล้ว ทั้งทางด้านรสนิยม ความประพฤติและมารยาท

3. สมรรถภาพในเชิงปฏิบัติ (Practical Competence) ประกอบด้วยการแสดงพฤติกรรมที่บ่งถึงความต้องการสัมฤทธิ์ผล การมองอนาคต การปรับตัวได้และการเป็นผู้นำที่ดีได้ ลักษณะของประชาชนที่ดี เช่น เข้าใจและยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตย มีผลผลิตทางเศรษฐกิจ เช่น รู้จักทำงานโดยไม่เลื่องงาน มีชีวิตครอบครัวที่ดีงาม มีประสิทธิภาพในฐานะผู้บริโภค เช่น รู้จักค่าของเงิน รู้จักใช้เงินให้คุ้มค่า รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีสุขภาพดี

4. มีความพึงพอใจและความสนุกสนานที่ได้รับจากการศึกษาโดยตรง ประกอบด้วย ความสนุกสนานเพลิดเพลินระหว่างที่กำลังศึกษาอยู่ในสถาบัน และชีวิตเมื่อสำเร็จการศึกษา จะภาคภูมิใจในความสำเร็จของตน

จีวันส์ และ เทอร์เนอร์ (Jevons and Turner. 1972 : 57) กล่าวถึง ลักษณะนักศึกษาที่สถาบันอุดมศึกษาควรคำนึงถึงในการผลิตไว้ ดังนี้ (1) มีความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์อย่างมีวิจารณ์ญาณ มีจุดมุ่งหมายและมีเหตุผล (2) มีความสามารถในการนำข้อมูลและตั้งสมมุติฐานต่าง ๆ แม้ว่าจะขัดแย้งกับความเชื่อที่เคยมี มาปรับปรุงให้เกิดความคิดที่ก้าวหน้า (3) มีความยินดีที่จะรับฟังข้อเสนอแนะจากผู้อื่นอยู่เสมอ (4) มีความสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น

อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าการทำงานนี้ตนเองจะอยู่ในฐานะผู้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงาน หรือผู้ใต้บังคับบัญชาก็ตาม (5) มีความสามารถในการนำข่าวสารและความคิดมาประสานกันอย่างดี และสามารถสรุปให้ผู้อื่นได้รับรู้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งการพูดและการเขียน และ (6) มีความสามารถในการคิดอย่างมีเหตุผล และนำไปใช้แก้ไขข้อผิดพลาดของตนได้อย่างดี

บรรจง ชูสกุลชาติ (2533 : 437) ให้ความเห็นว่าการเสริมสร้างค่านิยมในการทำงานของนักศึกษานั้น ควรจะปลูกฝังคุณลักษณะดังต่อไปนี้ คือ (1) ความซื่อสัตย์สุจริต (2) ความรับผิดชอบและตรงต่อเวลา (3) ความขยันหมั่นเพียร (4) การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (5) การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และ (6) การเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

นอกจากนี้ บรรจง ชูสกุลชาติ (2533 : 511) ได้กล่าวในบทความเรื่อง ทิศทางการอาชีวศึกษาที่พึงประสงค์ว่า ผู้ที่ศึกษาด้านอาชีวศึกษานั้นควรมีคุณลักษณะ ดังนี้คือ (1) มีศักยภาพทางผลิตเสมอกับศักยภาพทางบริโลก (2) มีสมรรถนะที่สามารถแปลงผลผลิตของตนเป็นผลิตภัณฑ์ได้ (3) รักการทำงาน เพราะงานช่วยให้เกิดการเรียนรู้ (4) มีคารวธรรม สามัคคีธรรม และปัญญาธรรม (5) รักงานอิสระและสุจริต ถือเป็นศักดิ์ศรีแห่งตน และ (6) มีคุณภาพ ซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร ประหยัด อดทน เสียสละ เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน และได้สรุปถึงคุณลักษณะของนักศึกษาที่พึงประสงค์และมีคุณภาพได้ ดังนี้ (บรรจง ชูสกุลชาติ. 2533 : 456)

1. ควรมีความรู้ความสามารถในอาชีพต่าง ๆ สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน
2. สามารถประกอบอาชีพอิสระได้อย่างจริงจัง คือเป็นผู้คิดเป็น ทำเป็น ขายเป็น และจัดการเป็น
3. เป็นผู้มีความรู้ด้านอาชีพ มีสติปัญญา ความสามารถในการแก้ปัญหา
4. เป็นผู้มีความรู้ จริยธรรม และอยู่ร่วมกับสังคม ด้วยความสุข เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี มีมนุษยสัมพันธ์ บำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม เสียสละ อดทน มีความรับผิดชอบ ขยัน ซื่อสัตย์สุจริต

นักศึกษาในระดับอุดมศึกษา เป็นกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในสังคมเป็นอย่างมาก โดยคุณลักษณะ หรือสภาพของนักศึกษานั้น มีลักษณะคาบเกี่ยวกับความเป็นเยาวชน และความเป็นผู้ใหญ่ ส่วนใหญ่จะอยู่ในวัยหนุ่มสาวที่กำลังมุ่งศึกษาวิชาการและวิชาชีพ เพื่อเตรียมตัวไปประกอบอาชีพในอนาคต และมีบางส่วนเป็นผู้ใหญ่ที่เข้าศึกษาเพื่อเพิ่มพูนความรู้วิชาการ และวิชาชีพ ตลอดจนเป็นการส่งเสริมความก้าวหน้า มีปัญญารอบรู้ในวิชาการ รู้ถึงคุณค่าวัฒนธรรมที่ได้ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ พร้อมทั้งเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรม ที่จะนำไปเป็นหลักให้รู้จักคิด

วินิจฉัย ใฝ่หาความรู้ใหม่ ๆ และเป็นผู้นำในอนาคต นอกจากความสามารถในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวแล้ว นักศึกษาควรเป็นผู้ที่มีความรู้ รู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ มีความสามารถ นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม ในวิชาชีพ มีบุคลิกภาพดี มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ร่างกายแข็งแรง และจิตใจเข้มแข็ง พร้อมทั้งจะเป็นผู้นำสังคมไปในทิศทางที่ถูกต้อง และสามารถประกอบอาชีพอิสระได้ (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2530 : 91)

จริยา ทัพพะกุล ณ อุรุทธา (2534 : 269) และ ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2530 : 72-73) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า คุณภาพของนักศึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในระดับต่าง ๆ นอกจากความต้องการการพัฒนาทักษะวิชาชีพให้ตรงกับงานอาชีพที่ปฏิบัติในสถานประกอบการแล้ว ควรมีลักษณะความเป็นผู้นำ คือเป็นผู้มีความคิด รู้จักค้นคว้าด้วยตัวเอง ฝึกตนให้เป็นคนใฝ่รู้ รักถิ่นฐาน รักอาชีพ รักงาน รักเพื่อนร่วมงาน ฝึกการทำงานเป็นทีม มีความรอบคอบ กล้าแสดงออก รู้จักพัฒนาตนเองให้ได้สิ่งที่มีคุณค่าเพิ่มขึ้นเพื่อการประกอบอาชีพ อีกทั้งควรจะมีคุณภาพนักศึกษาทางด้านคุณธรรม จริยธรรมควบคู่ไปด้วย คือ ไม่โหดร้าย เห็นแก่ตัว ลำเอียง มักใหญ่ใฝ่สูงจนเกินขีดความเป็นมนุษย์ที่ดี และไม่อิจฉาริษยารุนแรง ตลอดจนการดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุขภายใต้การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข พร้อมทั้งสนับสนุน และส่งเสริมการวิเคราะห์วิจัย การบริการวิชาชีพชุมชน การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและศิลปวัฒนธรรมด้วย (กรมอาชีวศึกษา. 2533 : 21)

คุณลักษณะของนักศึกษาตามแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ดังกล่าว เป็นเครื่องบ่งชี้ได้ว่า สังคมต้องการนักศึกษาที่มีคุณลักษณะอย่างไร ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า คุณลักษณะของนักศึกษาควรประกอบด้วยเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ด้วยตนเอง เป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ให้แก่สังคม เป็นผู้ที่มีความคิดเป็นของตนเอง มีวิจรรย์ญาณที่จะพิจารณาและตัดสินใจได้ว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด และมีความกล้าที่จะคัดค้านสิ่งที่ตนเห็นว่าผิดอย่างมีเหตุผล เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพดี มีมนุษยสัมพันธ์ เป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาแห่งวิชาชีพ เป็นผู้ที่มีวัฒนธรรม ดำรงรักษาและถ่ายทอดวัฒนธรรมไทย ดำรงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์ของไทยและเป็นผู้ที่สามารถประกอบอาชีพอิสระได้

ประเภทของนักศึกษา

เนื่องจากนักศึกษาแต่ละคนที่เข้ามาในสถาบันอุดมศึกษา มีความแตกต่างกันทั้งลักษณะบุคลิกภาพ อารมณ์ ความสามารถ และความมุ่งหมายในการเข้าศึกษา จึงได้มีผู้ศึกษา ลักษณะนักศึกษา และได้จัดแบ่งประเภทไว้ในหลายรูปแบบ ดังนี้

คลีก และ ไทรวี (Wilders and McLaughlin. 1996 : 271-280 ; citing Clark and Trow.

1996) ได้จำแนกประเภทของนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาตามลักษณะที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมของนักศึกษาในการใช้ชีวิตในสถาบันการศึกษาเป็น 4 กลุ่มวัฒนธรรมย่อย ดังนี้

1. กลุ่มวิชาการ (Academic Subculture) นักศึกษากลุ่มนี้เห็นว่าชีวิตในสถาบันการศึกษา ต้องเป็นไปเพื่อการเรียน สนใจอยู่กับวิชาการ การทำรายงาน ผลการเรียน และความคาดหวังที่จะได้เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น ชีวิตของนักศึกษากลุ่มนี้จะผูกพันกับห้องเรียน ห้องสมุด และสถาบันของตนเอง

2. กลุ่มก้าวหน้า (Non - Conformist Subculture) เป็นกลุ่มนักศึกษาที่สงสัยและไม่เชื่อในค่านิยม และแบบแผนพฤติกรรมที่เป็นอยู่ มีความคิดเป็นอิสระของตนเอง สนใจเรื่องปัญหาข้อเสนอกเกี่ยวกับสังคม และถือว่าสังคมมีความสำคัญมากกว่าสถาบันของตนเอง

3. กลุ่มกิจกรรม (Collegiate Subculture) นักศึกษากลุ่มนี้ไม่สนใจการเรียน และตำราเรียน รวมทั้งไม่สนใจเรื่องปัญหาสังคมหรือการเมือง เป็นพวกที่มีความสนุกสนานกับบรรยากาศของสถาบัน ทำตัวจรจัดรักก๊คดี และปฏิบัติสอดคล้องกับความต้องการของสถาบัน ชอบเข้าร่วมกิจกรรมกีฬา สันทนาการ ชอบการรวมกลุ่ม และมีความผูกพันกับสถาบันสูง

4. กลุ่มอาชีพ (Vocational Subculture) นักศึกษากลุ่มนี้มีความเห็นว่า การเรียนในสถานศึกษาเป็นการฝึกฝนทางอาชีพ มุ่งฝึกตนเองเพื่อจะได้ออกไปประกอบอาชีพไม่สนใจกับกิจกรรมทุกประเภท ยกเว้นกิจกรรมที่มีรายได้และไม่ผูกพันกับสถาบันมากนัก

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา และคนอื่น ๆ (2527 : 28-29) กล่าวว่า นักศึกษามีลักษณะพิเศษ คือ มีความกระตือรือร้น สนใจในสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ จนทนไม่ได้กับความไม่ถูกต้อง หรือความไม่ยุติธรรมในสังคม ชีวิตของนักศึกษาจะเป็นอิสระที่จะคิดและแสดงออก ดังนั้นจึงทนไม่ได้กับข้อผิดพลาดของผู้ใหญ่ การดำเนินการแก้ไขปัญหาดัง ๆ ที่ล่าช้า สภาพความขัดแย้งและข้อบกพร่องในสังคมต่าง ๆ จะทำให้เกิดแรงกระตุ้นทำให้ต้องการต่อสู้ เพื่อเรียกร้องในสิ่งที่ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2527 : 20) ที่กล่าวว่า นักศึกษาในระดับอุดมศึกษามีความสนใจในทุกด้าน และมีความอยากรู้อยากเห็น กระหายใคร่รู้ใคร่เรียน (Curiosity) ซึ่งเป็นลักษณะที่สำคัญ อย่างไรก็ตามในประเทศอุตสาหกรรม นักศึกษาส่วนมากจะคิดถึงแต่ความสุขสบายทางครอบครัว ความสมบูรณ์ทางวัตถุ ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนานักศึกษาจะต้องการทำบางสิ่งบางอย่างให้กับประเทศ เช่น การแก้ปัญหาความยากจน หรือการยกมาตรฐานของชีวิต

คอฟแมน (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา และคนอื่น ๆ. 2527 : 26-28 ; อ้างอิงมาจาก Kauffman. n.d.) ได้ศึกษาลักษณะนักศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยได้จำแนกเป็น 6 ลักษณะ คือ

1. ผู้ที่เข้ามาแสวงหาความรู้ และมุ่งมั่นในการเรียนในสาขาวิชาใดสาขาวิชาหนึ่งที่มีความเชื่อถือ

2. ผู้ที่ต้องการแสวงหาความมั่นคงทางสังคม เพื่อลดความสัมพันธ์กับครอบครัว โดยต้องการอิสระ

3. ผู้ที่มีอุดมคติความต้องการที่จะช่วยเหลือผู้อื่น และสนใจปัญหาของสังคม

4. ผู้ที่มีความกระตือรือร้นที่จะเรียน แต่เพราะมีสิ่งที่ยั่วยุรอบด้านที่ผลักดันอยู่ นักศึกษาบางคนอาจตั้งความหวังในการเรียนในระดับอุดมศึกษาไว้สูงมาก เมื่อเข้ามาศึกษาแล้ว สถานการณ์ไม่เป็นไปตามที่คาดหวังก็จะรู้สึกเสียใจและผิดหวัง จึงต้องเบนความสนใจไปสู่ด้านอื่น ๆ ซึ่งบางครั้งอาจจะนำไปสู่ปัญหาที่อาจเป็นผลร้ายต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติได้

5. ผู้ที่ต้องการการค้นพบตัวเอง มีความเป็นตัวของตัวเอง แต่ส่วนใหญ่ยังไม่พอใจในทุกสิ่งในตัวเองมากนัก

6. ผู้ที่มีความขัดแย้งและมีความรู้สึกที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการบริหารในสถาบัน อย่างไรก็ตามในบางสถาบันที่ได้มีการเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการตัดสินใจของสถาบันบ้างก็อาจส่งผลให้นักศึกษาที่มีลักษณะขัดแย้งนี้เปลี่ยนแปลงได้บ้าง

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2530 : 54-55) ได้แบ่งประเภทนักศึกษาตามระดับสติปัญญาเป็น 4 ประเภท คือ

1. ประเภทเฉลียวฉลาดและไว นักศึกษาประเภทนี้มีความมั่นใจในตนเองสูง มีความขยันหมั่นเพียรในการเรียน ชอบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ทั้งโดยการอ่านและฟังการอภิปรายทางวิชาการ มีความสนใจทุกอย่าง เรียนรู้ได้รวดเร็ว ในการเรียนการสอนเพียงแต่อาจารย์บอกถึงหัวข้อก็สามารถเข้าใจเนื้อหาวิชา และสามารถอธิบายเนื้อหาในหัวข้อต่าง ๆ นั้นได้เป็นอย่างดี นักศึกษาประเภทนี้มีเพียงร้อยละ 5 ของนักศึกษาทั้งหมด

2. ประเภทฉลาด นักศึกษาประเภทนี้มีความพร้อมในการศึกษา มีความคิดเชิงเหตุผลดี สามารถเรียนได้ดีทุกวิชา เมื่ออาจารย์บอกถึงหัวข้อที่จะสอน และอธิบายเพิ่มเติมเพียงเล็กน้อยก็เข้าใจสาระที่สอนได้เป็นอย่างดี นักศึกษาประเภทนี้มีเพียงร้อยละ 15 ของนักศึกษาทั้งหมด

3. ประเภทปานกลาง นักศึกษาประเภทนี้มีความพร้อมบางประการ เช่น ความพร้อมด้านพื้นฐานความรู้ แต่ไม่พร้อมเรื่องการเงิน หรือมีความพร้อมเรื่องการเงิน แต่ไม่พร้อมเรื่องวิชาที่ศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษา ไม่เข้าใจวิธีการจดคำบรรยาย โดยจับประเด็นไม่เป็น ขาดการศึกษา ค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง หรือบางกรณีก็ขาดความพร้อมด้านพื้นฐานความรู้ตั้งแต่การเรียน ในระดับชั้นมัธยมศึกษามาแล้ว นักศึกษาประเภทนี้ อาจารย์จำเป็นต้องบอกถึงหัวข้อที่จะสอน อธิบายสาระแต่ละหัวข้ออย่างชัดเจน พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ นักศึกษาประเภทนี้มีประมาณร้อยละ 70 ของนักศึกษาทั้งหมด

4. ประเภทอ่อน นักศึกษาประเภทนี้เรียนรู้ค่อนข้างช้า อาจารย์จำเป็นต้องบอกถึงหัวข้อ

ที่จะสอน และอธิบายเนื้อหาในแต่ละหัวข้ออย่างชัดเจน พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบและอธิบายซ้ำ ๆ หลาย ๆ ครั้ง บอกเหตุผลที่สอนและประโยชน์ที่ได้จากการเรียน รวมทั้งให้ทำแบบฝึกหัดประกอบ นักศึกษากลุ่มนี้ส่วนใหญ่มักจะเข้าเรียนสม่ำเสมอ แต่ไม่เคยสอบได้คะแนนดี นักศึกษาประเภทนี้มีประมาณร้อยละ 10 ของนักศึกษาทั้งหมด

กัญญา วีรบรรณ (2537 : 4) ได้กล่าวถึง ลักษณะนิสัยและคุณธรรมของนักศึกษาในแต่ละประเภทวิชาแต่ละกลุ่มอาชีพว่า ครูจะต้องพยายามปลูกฝังและทำให้นักศึกษาที่เลือกเรียนกลุ่มอาชีพนั้น ๆ ได้ตระหนักถึงความสำคัญ และได้มีโอกาสพัฒนาบุคลิกภาพ และอุปนิสัยให้สอดคล้องตามข้อกำหนดของแต่ละประเภทวิชา เพื่อให้นักศึกษามีคุณลักษณะที่ดีมีคุณภาพ และคุณธรรมเพื่อเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละสาขาอาชีพ ดังนี้คือ

1. กลุ่มวิชาช่างอุตสาหกรรม เป็นทั้งอาชีพด้านการผลิตและบริการ ครูต้องพยายามชี้ให้เห็นขั้นตอนวิธีการทำงานอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในส่วนที่ต้องทำความเข้าใจในการปรับบุคลิกภาพของบุคคลที่เลือกเรียนวิชาชีพประเภทนี้ว่า จะต้องมีความอดทนสูง ใ้ความพยายามสูง เช่น ในการฝึกช่างเทคนิคพื้นฐาน ผู้เรียนต้องฝนตะไบเหล็กติดต่อกันเป็นชั่วโมง เนื้อตัวอาจต้องสกปรกเปรอะเปื้อน ก็ต้องใช้เครื่องแต่งกายที่เหมาะสม รักษาความสะอาดเรียบร้อย เพื่อความเป็นระเบียบและที่สำคัญเพื่อความปลอดภัยของตนเอง

2. กลุ่มวิชาชีพเกษตรกรรม วิชาชีพนี้อาจจะดูไม่ยากนักเนื่องจากเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียนอยู่แล้วโดยเฉพาะในชนบท แต่อย่างไรก็ตาม ครูจะต้องชี้ให้เห็นถึงบุคลิกของคนที่ประสบความสำเร็จในอาชีพเกษตรกรรมว่า จะต้องเป็นบุคคลที่มีความอดทนสูง มีความพยายามสูง และต้องหมั่นศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เพราะผลผลิตทางการเกษตรขึ้นอยู่กับสภาวะธรรมชาติเป็นส่วนใหญ่ การเอาชนะธรรมชาติได้ก็ต้องอดทนสูง และต้องหาวิธีการใหม่ ๆ ที่ดีที่สุดและคุ้มค่าที่สุดด้วย

3. กลุ่มวิชาชีพพาณิชยกรรม ส่วนหนึ่งจะเป็นงานในสำนักงาน และอีกส่วนหนึ่งเป็นงานบริการด้านการขาย การตลาด และงานบริการอื่น ๆ บุคคลที่จะประสบความสำเร็จในการเรียน และเข้าสู่อาชีพนี้ได้ดี จะต้องมีความละเอียดถี่ถ้วน บุคลิกดี แต่งกายสะอาด มีมนุษยสัมพันธ์ดี

4. กลุ่มวิชาชีพพหุกรรม เป็นเรื่องการบริการด้านอาหาร เสื้อผ้า บุคคลที่อยู่ในอาชีพนี้จะต้องเป็นคนที่รับผิดชอบ สะอาด ตรงต่อเวลา และซื่อสัตย์ต่อลูกค้า ผู้ที่เลือกเรียนกลุ่มอาชีพนี้จะต้องได้รับการฝึกฝนอย่างจริงจังในคุณสมบัติอันสำคัญนี้ด้วย

5. กลุ่มวิชาชีพศิลปหัตถกรรม เป็นงานอาชีพด้านการผลิตที่เน้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และความประณีตในผลงาน นักเรียนที่เลือกวิชาชีพนี้ จะต้องได้รับการกระตุ้นให้เกิดความคิดอย่าง

เป็นอิสระ มีโอกาสศึกษาหาความรู้อย่างกว้างขวาง ทั้งจากตำรับตำรา และสิ่งแวดล้อมเพื่อก่อให้เกิดจินตนาการที่จะสร้างสรรค์งานให้มีคุณค่าต่อไป

รุ่งทิวา เสาร์สิงห์ และ ทักษิณา เครือหงส์ (2537 : 19-22) ได้ศึกษานุคลิกภาพและลักษณะของนักศึกษาที่ศึกษาอยู่ในประเภทวิชาที่แตกต่างกัน ผลการศึกษา สรุปได้ดังนี้

1. กลุ่มวิชาช่างอุตสาหกรรม ระดับสติปัญญาอยู่ในเกณฑ์ปานกลางถึงเกณฑ์ดี ส่วนใหญ่มีความตั้งใจเรียนในวิชาปฏิบัติ หรือวิชาชีพมากกว่าวิชาทฤษฎีหรือวิชาในกลุ่มสามัญ ไม่พิถีพิถันในเรื่องการแต่งกายเห็นความสำคัญของเพื่อนมากกว่าครูหรือบิดา-มารดา ไม่มีสัมมาคารวะ ไม่อ่อนน้อม เป็นคนโวยวาย พุดจาห้วน สั้น โผงผาง เสียงดัง ถือเรื่องศักดิ์ศรีเป็นเรื่องสำคัญ โดยเฉพาะศักดิ์ศรี ของแผนก ของสถาบัน ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งในการยกพวกตีกัน มีส่วนร่วมในกลุ่มอย่างเดียวกัน เช่น สูบบุหรี่และดื่มเหล้า ทั้งที่ไม่ได้เป็นคนติดบุหรี่หรือติดเหล้า เมื่อเกิดความไม่พอใจจะแสดงออกทางอารมณ์ที่รุนแรง ก้าวร้าว นอกจากนี้ยังเป็นกลุ่มที่มีการแสดงออก และพุดจาอย่างเปิดเผยจริงใจ ตรงไปตรงมา มีเหตุผล และมีน้ำใจช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่า มีความรักเพื่อนพ้องสูง ช่วยเหลือเพื่อนในทุกเรื่องทั้งทางที่ถูกและทางที่ผิด

2. กลุ่มวิชาพาณิชยกรรม ลักษณะโดยทั่ว ๆ ไปจะมีการแต่งกายที่สะอาดเรียบร้อย ทำให้มีบุคลิกลักษณะดี ซึ่งในหลักสูตรวิชาเรียนจะเน้นเรื่องบุคลิกลักษณะอยู่แล้ว เพราะเป็นส่วนหนึ่งของการทำงาน มีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี ทำงานประณีตบรรจง ระดับสติปัญญาค่อนข้างดี มีความตั้งใจเรียนทั้งในวิชาเลือกและวิชาบังคับ นอกจากนี้แล้ว ยังเป็นกลุ่มที่มีความคล่องแคล่ว กระตือรือร้น ใฝ่หาความรู้เพิ่มเติม กล้าแสดงออกทั้งทางพฤติกรรมและความคิดเห็น เพราะในสายวิชานี้เน้นให้นักศึกษามุ่งไปทำงานทางธุรกิจในด้านต่าง ๆ

3. กลุ่มวิชาคหกรรม ส่วนใหญ่นักศึกษาในกลุ่มนี้ เป็นนักศึกษาหญิงที่มาจากสายอาชีพโดยตรงและจบมาจากสายสามัญ ดังนั้น บุคลิกโดยรวมทั้งหญิงและชาย จะแต่งกายเรียบร้อย ตามแบบฟอร์มที่วิทยาลัยกำหนดทุกอย่าง ไม่ตามสมัยมากนัก จะทำงานค่อนข้างช้า เพราะเน้นเรื่องความปราณีต ความสมบูรณ์ของงาน อุปนิสัยจะใจเย็น ชอบการทำงานแบบประคองประคอบ มากกว่าการทำงานที่ต้องคำนวณหรือใช้แรงงาน มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี ค่อนข้างเก็บตัวและอยู่ในกลุ่มสังคมของตนเองเท่านั้น

จากแนวคิดทั้งหมดดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ประเภทของนักศึกษาแบ่งออกได้หลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของผู้ที่จะศึกษา ซึ่งการศึกษาแต่ละรูปแบบก็จะทำให้สามารถเพิ่มความรู้ และความเข้าใจตัวนักศึกษาในแง่มุมต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น ดังที่ประกอบ คูปรัดน์ (2530 : 182) กล่าวว่า การมีความเข้าใจในลักษณะนักศึกษา จะช่วยให้ (1) ในด้านการเรียนการสอน และการจัดระบบการศึกษาสอดคล้องกันยิ่งขึ้น (2) การจัดบริการด้านต่าง ๆ เป็นไปอย่างมี

ประสิทธิภาพ ตรงตามความต้องการของทั้งนักศึกษาและสังคมโดยรวม และ (3) สามารถวางแผนทางในการปกครอง หรือบริหารนักศึกษาได้อย่างสมเหตุสมผลและทันต่อเหตุการณ์ ทั้งนี้เนื่องจากความจริงที่ว่า ลักษณะของวิชาที่มีเนื้อหา วิธีการสอน ระบบการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอนที่แตกต่างกันออกไป จะทำให้นักศึกษามีลักษณะที่แตกต่างกันตามไปด้วย ดังนั้น การศึกษาลักษณะนักศึกษาในสภาพภูมิหลังที่แตกต่างกัน ย่อมจะทำให้เข้าใจนักศึกษาได้อย่างหลายแง่หลายมุมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลดีต่อสถาบันการศึกษา ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ทรัพยากร และบรรยากาศต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาคุณลักษณะต่าง ๆ ให้มากที่สุด เพื่อให้นักศึกษาได้รับการพัฒนาที่สมบูรณ์แบบ ครอบคลุมทั้งทางด้านวิชาความรู้ ร่างกาย อารมณ์ สังคมและคุณธรรมไปพร้อม ๆ กัน สมตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา (ละอองทิพย์ เหมะ. 2531 : 2)

คุณลักษณะของนักศึกษาที่พึงประสงค์

วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ได้ระบุไว้ในแผนการศึกษาของชาติไว้ว่า คือ การพัฒนานักศึกษา เพื่อเป็นคนที่สมบูรณ์โดยมุ่งพัฒนาความเจริญงอกงามทางสติปัญญาและความคิด เพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการและวิชาชีพชั้นสูง พัฒนาให้คนมีคุณธรรมจริยธรรม มีความรู้และความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรม เพื่อสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณค่าแก่ตนเองและสังคม และประเทศชาติ (สำเนา ขจรศิลป์. 2538 : 3)

สถาบันอุดมศึกษา มีภาระหน้าที่สำคัญหลายประการ แต่หากจะพิจารณาบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในแง่ของการ “พัฒนา” ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (2524 : 4) กล่าวว่า สถาบันอุดมศึกษาควรมีบทบาท ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ ทั้งในแง่ความรู้ และคุณธรรม คือ ให้รู้จักคิด และสามารถดำเนินงานให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม
2. พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยพัฒนาความสามารถของมนุษย์เพื่อทดแทนการขาดทรัพยากรธรรมชาติ
3. พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ โดยให้ทรัพยากรมนุษย์มีความสามารถในการตัดแปลง และสามารถใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้ได้ประโยชน์มากที่สุด โดยมีการทดลอง ค้นคว้าและวิจัย
4. พัฒนาสังคมโดยส่งเสริมสภาพความมั่นคงในการดำรงชีวิตให้มีความสามารถในการพัฒนาตามข้อ 1 ถึงข้อ 3

จากนโยบายแผนพัฒนาอาชีวศึกษาระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) ซึ่งกรมอาชีวศึกษาได้ข้อมูลจากแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ โดยภาพรวมในแผนระยะที่ 8

ที่ถือเอาคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางด้านคุณภาพ ซึ่งจำเป็นต้องให้ได้มาตรฐานสากล กรมอาชีวศึกษาได้จำแนกแนวทางให้สถานศึกษาต่างๆ มีทิศทางในการดำเนินการกิจของสถานศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ (กรมอาชีวศึกษา. 2540 : 2) ในด้านการผลิตนักเรียนนั้น ได้กำหนดคุณลักษณะที่นักศึกษาพึงได้รับการพัฒนาไว้อย่างกว้างๆ ว่า ต้องเป็นนักศึกษาที่มีคุณภาพ มีคุณธรรม จริยธรรม ที่พึงประสงค์สามารถปรับตัวให้เข้ากับภาวะการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ให้มีความสามารถในการสร้างงานและประกอบอาชีพอิสระได้ ซึ่ง ชำรง บัวศรี (2532 : 65) ให้ความเห็นว่าการขยายตัวทางเทคโนโลยีใหม่ และการขยายตัวของอุตสาหกรรม นอกจากจะทำให้วิธีการดำรงชีวิตของแต่ละบุคคลและครอบครัวเปลี่ยนไปแล้ว ยังส่งผลสะท้อนถึงความต้องการในด้านความรู้ ทักษะ เทคนิคในการปฏิบัติงาน และการบริหารงานในรูปแบบใหม่ เพื่อตอบสนองความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งเป็นหน้าที่ของฝ่ายการศึกษาที่จะผลิตกำลังคน ให้มีความรู้ ทักษะและคุณสมบัติต่างๆ ตรงตามที่ต้องการ ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ โดยทั่วไปมักเชื่อกันว่า คนที่ผ่านการศึกษาระดับอุดมศึกษาแล้วจะต้องฉลาด มีจิตใจสูง สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ด้วยความถูกต้องมีเหตุผล แต่ความเชื่อดังกล่าวอาจจะไม่ถูกต้องเสมอไป เพราะคนที่ฉลาด และประสบความสำเร็จในเชิงวิชาการ อาจมีปัญหาในทางอารมณ์ และสังคม หรืออาจมีปัญหาด้านศีลธรรมก็ได้ (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. 2530 : 28) และจากการศึกษาของ ละอองทิพย์ เหมะ (2531 : 27) พบว่า สถาบันการศึกษามีอิทธิพลสำคัญต่อชีวิตนักศึกษา เพราะในช่วงอายุประมาณ 17-25 ปี ที่ศึกษาอยู่ในสถาบันอุดมศึกษานั้น เป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตจากวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ สถาบันการศึกษา จึงน่าจะมีส่วนที่จะช่วยพัฒนานักศึกษาให้มีคุณลักษณะที่ต้องการได้

จะเห็นว่า การพัฒนาบุคคลมีความสำคัญที่สุด และเป็นเหตุให้มีการพัฒนาในด้านอื่น ๆ ต่อไป ดังนั้น การพัฒนานักศึกษาจึงเป็นภาระกิจที่สำคัญมากของสถาบันการศึกษา ซึ่งนักศึกษาคควรได้รับจากกระบวนการเรียนการสอน ในช่วงเวลาที่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษา เพื่อที่นักศึกษาจะได้นำไปปรับปรุงตนเองให้เหมาะสม เพื่อเป็นพลังผลักดันให้ประเทศเจริญก้าวหน้าไปสู่ทิศทางที่มุ่งหวังไว้

คุณลักษณะนักศึกษาด้านความมั่นคงทางอารมณ์

ปรียา เกตุทัต (2532 : 192-193) ได้อธิบายเกี่ยวกับลักษณะอารมณ์ของนักศึกษาในช่วงวัยรุ่นไว้ ดังนี้

1. มีความรุนแรง บางทีสาเหตุของอารมณ์จะเป็นสาเหตุเพียงเล็กน้อย เช่น การที่

บิดา-มารดาห้ามเที่ยว หรือห้ามคบเพื่อนบางคน อาจจะทำให้เด็กวัยรุ่นบางคนมีอารมณ์รุนแรง จนถึงกับคิดฆ่าตัวตาย

2. เปลี่ยนแปลงได้ง่าย อารมณ์ของนักเรียนวัยรุ่นส่วนใหญ่จะไม่คงที่ ไม่สม่ำเสมอ อารมณ์บางอย่างอาจเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว และหายไปได้อย่างรวดเร็ว เช่น อารมณ์โกรธ อารมณ์ดีใจ เป็นต้น

3. ขาดการควบคุมการแสดงออกทางอารมณ์ เมื่อวัยรุ่นมีอารมณ์ จะแสดงออกมาอย่างเปิดเผย เช่น การถกเถียง การทะเลาะวิวาท เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม การควบคุมอารมณ์ของ นักศึกษาวัยรุ่นนี้ขึ้นอยู่กับอายุด้วย กล่าวคือ ถ้าหากมีอายุมาก การควบคุมอารมณ์ก็ยิ่งทำได้มากขึ้น

4. อารมณ์บางชนิดโดยเฉพาะอย่างยิ่ง อารมณ์ที่เกิดจากความผิดหวัง แม้ในตอนแรกจะ แสดงออกอย่างรุนแรง แต่เมื่อนาน ๆ เข้า แม้จะลดความรุนแรงลงไปที่ตาม อารมณ์นี้ก็ยังคง ติดค้างอยู่ในใจของนักศึกษาวัยรุ่นอยู่นานจนบางครั้งทำให้จิตใจเศร้า ว้าเหว่ จนกระทั่งเกิดความ เครียดขึ้นได้

นักศึกษาส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ในวัย 17-25 ปี นับว่าอยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนปลาย ซึ่ง นักศึกษาจะต้องเผชิญกับภาวะความเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์อย่างมาก พัฒนาการด้านอารมณ์ จึงเป็นพัฒนาการด้านที่สำคัญในระยะวิกฤตของวัยรุ่น ทั้งนี้เนื่องจาก เป็นวัยที่ต้องเผชิญต่อ การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อย่างรวดเร็วกระทันหัน ทำให้ยากแก่การยอมรับและปรับตัวได้ทัน จึง ส่งผลให้วัยรุ่นเป็นวัยที่มีอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่าย นอกจากนั้น ยังเป็นวัยที่มีอารมณ์ที่รุนแรง รักแรง และเกลียดแรงอีกด้วย ดังนั้น พัฒนาการทางอารมณ์ที่ควรเน้นสำหรับบุคคลในวัยนี้ คือ การรู้จักควบคุมอารมณ์และระงับการแสดงอารมณ์ ให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม เพื่อป้องกันไม่ให้ กระทบกระเทือนต่อบุคลิกภาพของตนเอง และสามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่าง สงบสุข (ยูวดี เทียรประสิทธิ์, 2536 : 51-53) การแสดงออกทางอารมณ์ในลักษณะ และขอบเขต ที่เหมาะสมนั้นมีความสำคัญมาก เพราะอารมณ์ก่อให้เกิดคุณและโทษได้ การมีอารมณ์ที่ไม่ดีย่อมมี ผลร้ายต่อสุขภาพจิต บุคคลจึงควรรักษาอารมณ์ให้อยู่ในลักษณะสมดุลสมผลกับความเป็นจริง และเหมาะสมกับสถานการณ์ โดยไม่แสดงออกมากเกินไปในอารมณ์เศร้าโศกเสียใจ อารมณ์โกรธ อารมณ์กลัว เป็นต้น แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า จำเป็นจะต้องมีการระงับอารมณ์มากเกินไป เพราะการควบคุมอารมณ์มากเกินไปอาจมีผลร้ายต่อจิตใจเท่า ๆ กับการขาดการควบคุมอารมณ์ นอกจากนั้น การควบคุมอารมณ์มากเกินไปก็ส่งผลให้คนมีความเครียด ซึ่งจะขัดขวางการดำเนิน ชีวิต และการคบหาสมาคมกับคนอื่น ส่วนการขาดการควบคุมอารมณ์ อาจส่งผลให้บุคคลกระทำ ตามแรงกระตุ้นของอารมณ์โดยขาดความยับยั้งชั่งใจ ซึ่งอาจเป็นผลร้ายต่อชีวิตของตนเองหรือผู้อื่น และเป็นอุปสรรคในการคบหาสมาคมกับผู้อื่นด้วยเช่นกัน (นิภา นิธิยาน, 2530 : 152)

สถาบันการศึกษาในฐานะที่ต้องรับผิดชอบในการให้การศึกษาอบรมนักศึกษา ควรจะต้องพัฒนานักศึกษาด้านอารมณ์ด้วย ดังที่ ชิคเคอริง และ ไรซ์เซอร์ (Chickering and Raiser. 1993 : 85-114) ได้กล่าวถึง ลักษณะนักศึกษาที่สถาบันการศึกษาควรพัฒนาในหลาย ๆ ด้าน ด้านหนึ่ง คือ การควบคุมอารมณ์ (Managing Emotions) เนื่องจากนักศึกษามีปัญหาด้านการควบคุมอารมณ์ตนเองเป็นอย่างมาก ดังนั้นเมื่อเข้าสู่สถาบันอุดมศึกษา นักศึกษาจึงเป็นกลุ่มที่ต้องการเป็นตัวของตัวเอง มีแรงผลักดันที่รุนแรงและกระตือรือร้น ต่อด้านการลงโทษ มีความขัดแย้งเรื่องคุณธรรมและชอบการแสดงออก มีปัญหาคับข้องใจ มีปัญหาเรื่องเพศ เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ต้องการการเป็นอิสระจากบิดา-มารดา ต้องการเข้าสู่กลุ่มเพื่อน มีความขัดแย้งในตัวเอง และต้องการมีอิสระที่จะคิดและแสดงออกทางอารมณ์

กล่าวโดยสรุป คุณลักษณะด้านความมั่นคงทางอารมณ์ เป็นคุณลักษณะหนึ่งที่มีความสำคัญต่อบุคคลและคนรอบข้าง หรือสังคมใกล้ชิด ผู้ที่มีปัญหาทางด้านอารมณ์นั้น นอกจากตนเองจะมีความสุข ที่เกิดจากการแสดงอารมณ์มากเกินไป หรือระงับอารมณ์มากเกินไปแล้ว ยังทำให้เกิดความเครียด มองโลกในแง่ร้าย การมีอารมณ์ไม่แจ่มใสและไม่มั่นคง เหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อสังคมใกล้ชิดด้วย นับว่าเป็นปัญหาที่สถาบันการศึกษาไม่ควรมองข้าม นักศึกษาจึงควรได้รับการพัฒนาคุณลักษณะด้านความมั่นคงทางอารมณ์ไปพร้อม ๆ กับการพัฒนาในด้านอื่น ๆ เพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และสังคมก็จะน่าอยู่ด้วยเช่นกัน

คุณลักษณะนักศึกษาด้านความสัมพันธ์กับสังคม

พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530 ให้ความหมายของคำว่า “สังคม” ว่า หมายถึง ความสัมพันธ์กันตามระเบียบกฎเกณฑ์ โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน การพบปะหรือชุมนุมชนในทางสังคมวิทยา (พจนานุกรม ฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530. 2532 : 525) ส่วน เอ็ดสาร์ธูมิ และ บูลูว์รวม ทิพย์ศรี (2525 : 52) กล่าวว่า สังคม หมายถึง กลุ่มชนซึ่งอยู่ร่วมดินแดนกัน มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน มีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และยอมรับนับถือตลอดจนปฏิบัติตนอยู่ภายในกรอบแห่งสถาบัน และวัฒนธรรมเดียวกัน เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ซึ่งจะต้องมีการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เป็นพวก มีการพบปะสังสรรค์ และมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เป็นพวก ก็จะต้องมีการคบหาสมาคมกับผู้อื่น ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจซึ่งกันและกัน เพื่อการอยู่ร่วมกันด้วยความสันติ ต้องรู้จักวิธีการผูกมิตร ซึ่งจะต้องรู้จักให้ในสิ่งที่ผู้อื่นต้องการ ให้ไมตรีจิตและให้อภัยซึ่งกันและกัน รู้จักวิธีสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น และรักษามนุษยสัมพันธ์นั้นไว้ให้ยาวนานที่สุดเท่าที่จะสามารถกระทำได้ นักศึกษาจึงจำเป็นต้องรู้จักการเข้าสังคม ซึ่งถ้านักศึกษาสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ ก็จะทำให้มี

ความสุข แต่ถ้าปรับตัวไม่ได้ก็จะทำให้เกิดความทุกข์ เกิดปัญหา บางคนอาจถึงกับเรียนไม่สำเร็จ ดังผลการวิจัยของ วิลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา และคนอื่น ๆ (2527 : ค) เกี่ยวกับความเจริญของงานและพัฒนาของนิสิตนักศึกษาในด้านสังคม พบว่า นิสิตนักศึกษามีความเห็นที่ตนเองควรเรียนรู้มารยาทสังคมให้มากที่สุด และมีความรับผิดชอบต่อสังคม

✓ ปรีชา คัมภีรปกรณ (2532 : 55-56) ได้กล่าวถึง ความสัมพันธ์กับสังคมในชุมชนที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของนักศึกษาวัยรุ่นไว้ดังนี้

1. ชุมชนชนบท มีลักษณะที่สำคัญคือ เป็นชุมชนขนาดเล็ก การรวมตัวมักจะเป็นไปอย่างหลวม ๆ ไม่มีระเบียบข้อบังคับใด ๆ มีระเบียบประเพณีเป็นเครื่องกำหนด เครื่องอำนวยความสะดวกและสิ่งฟุ่มเฟือยต่าง ๆ มีน้อย สมาชิกภายในชุมชนมักจะเกี่ยวข้อง และรู้จักกันไม่ทางใดก็ทางหนึ่งคืออาจจะเป็นเพื่อน หรือเครือญาติ ดังนั้นความสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกจึงเป็นไปอย่างค่อนข้างจะเข้าใจและเห็นอกเห็นใจกัน การตัดสินใจปัญหาหรือพฤติกรรมมักจะใช้ระเบียบประเพณีของชุมชนเป็นเกณฑ์เอื้อเพื่อแผ่แผ่กันและกัน การแข่งขันมักจะมีน้อย จึงทำให้สมาชิกของชุมชนนี้บางแห่งขาดความกระตือรือร้นไปบ้าง

วัยรุ่นที่อยู่ในชุมชนประเภทนี้ จึงมักมีพฤติกรรมที่คล้อยตามชุมชนไปด้วย กล่าวคือ อาจจะทำให้เป็นคนขาดความกระตือรือร้นไปในบางครั้ง มีความเอื้อเพื่อแผ่แผ่และเห็นอกเห็นใจค่อนข้างเป็นคนหัวอ่อนและเคารพในระเบียบประเพณี

2. ชุมชนเมือง ชุมชนเมืองจะมีลักษณะตรงข้ามกับชุมชนชนบท กล่าวคือ เป็นชุมชนขนาดใหญ่ มักจะมีระเบียบข้อบังคับของชุมชน ในชุมชนมีเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ค่อนข้างสมบูรณ์ สมาชิกภายในกลุ่มไม่ค่อยรู้จักกัน ความสัมพันธ์ค่อนข้างห่างเหินกัน การตัดสินใจปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นต้องอาศัยระเบียบข้อบังคับของชุมชนเป็นเครื่องมือ การแข่งขันกันระหว่างสมาชิกมีมาก จึงทำให้สมาชิกภายในชุมชนประเภทนี้ค่อนข้างจะมีความกระตือรือร้น

วัยรุ่นที่อยู่ในชุมชนประเภทนี้ จะมีพฤติกรรมที่รวมกลุ่มกันเฉพาะที่อยู่ในระดับเดียวกัน หรือโรงเรียนเดียวกัน พฤติกรรมที่แสดงออกเป็นไปในทางที่ถูกต้อง เช่น การศึกษาหาความรู้ร่วมกัน การทำกิจกรรมช่วยเหลือชุมชนด้วยกัน แต่ในบางกลุ่มก็มีพฤติกรรมที่ผิดไป เช่น การเที่ยวกลางคืน มั่วสุมกัน ดินยาเสพติด เป็นต้น

3. ชุมชนแออัด ส่วนใหญ่แล้วชุมชนแออัดมักจะเป็นชุมชนที่อยู่ในเมืองขนาดใหญ่ เกิดจากการที่ผู้คนอพยพเข้ามาเพื่อประกอบอาชีพ ชุมชนแบบนี้ส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง ที่อยู่อาศัยมักเกิดจากการรुक้าที่สาธารณะ ที่พักอาศัยไม่เป็นระเบียบ มีลักษณะชั่วคราวมากกว่าถาวร ขาดเครื่องอำนวยความสะดวกและสาธารณูปโภค สมาชิกของชุมชนมักจะเห็นใจกัน ทุกคนต้องพยายามช่วยตัวเองเพื่อดำรงชีวิต วัยรุ่นที่มาจากชุมชนแออัดในบางครั้งจะมีปัญหาด้านความ

ประพจน์ และสุขภาพ เป็นต้น

4. ชุมชนกลุ่มน้อย สมาชิกของชุมชนอาจจะมีความแตกต่างไปจากชนกลุ่มใหญ่ ในด้านเชื้อชาติ หรือศาสนา ชนกลุ่มนี้มักมีระเบียบประเพณีและข้อบังคับของตนเอง ที่ในบางข้อ อาจจะแตกต่างหรือเหมือนกับชุมชนภายนอกก็ได้ วิทยุจากชุมชนนี้เมื่อเวลาเข้าร่วมกับชุมชนภายนอก อาจจะต้องปรับตัวและพฤติกรรมของตนให้สอดคล้องกับชุมชนภายนอกด้วย

เจียรนีย์ ทรงชัยกุล (2532 : 230) ได้กล่าวถึง ความต้องการพัฒนาทักษะทางสังคมของนักศึกษาวิทยุว่า นักศึกษาวิทยุต้องการพัฒนาทักษะทางสังคมเพื่อการเตรียมตัวเป็นผู้ใหญ่ที่เหมาะสมตามความคาดหวังของสังคม มีทักษะทางสังคมหลายด้านซึ่งวิทยุหลายคนได้ฝึกฝนมาบ้างแล้ว จากการที่พ่อแม่เป็นตัวอย่างให้เห็น หรือจากการอบรมฝึกฝนของครู หรือจากการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่สถานศึกษา แต่ยังมีทักษะทางสังคมบางด้านที่นักศึกษาวิทยุต้องการโอกาสในการฝึกฝน ทดลอง ปรับปรุง แก้ไข จนเกิดความชำนาญและมีความมั่นใจยิ่งขึ้น เช่น การสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนใหม่ การแสดงกิริยามารยาทที่เหมาะสมกับบุคคลและกาลเทศะ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ ชิดารัตน์ บุญนุช และ ประกอบ คุปรัตน์ (2528 : 363) ที่กล่าวถึง ความสามารถด้านสังคมของนักศึกษาว่า สถาบันการศึกษามีหน้าที่สำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมให้แก่ นักศึกษา โดยผ่านกระบวนการเรียนการสอนกับอาจารย์ผู้สอน ดังนั้น ผู้สอน จึงนับว่ามีบทบาทสำคัญยิ่งที่จะถ่ายทอดมารยาททางสังคมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้แก่ นักศึกษา

คุณลักษณะนักศึกษาด้านลักษณะมุ่งอนาคต

ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง การทำนายอนาคตซึ่งประกอบขึ้นด้วยการวางแผน ความปรารถนา ความหวัง และความกลัวที่เกี่ยวข้องกับความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับเนื้อหาสาระสำคัญ รวมทั้งจินตนาการส่วนตัวของแต่ละบุคคลที่ได้มาจากสถานการณ์ความต้องการและค่านิยมของเขา และสามารถทำนายล่วงหน้าเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออก และบอกได้ทั้งการมุ่งใจด้านอารมณ์ และคุณสมบัติด้านสติปัญญา (Seginer and Hoda - Halabi. 1991 : 224) เช่นเดียวกับ มิเชล (Mischel. 1974 : 287) ให้ความหมายว่า เป็นการรู้จักคิดถึงอนาคตที่ขาวไกลออกไปทุกที และเล็งเห็นผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งไกลและใกล้ อันจะเกิดกับตนเองและสังคมในอนาคต ซึ่งบุคคลนั้นจะต้องสามารถบังคับตนเองให้อดใจรอได้ หรือควบคุมตนเองได้ ดังนั้น การควบคุมตนเองจึงหมายถึงถึง ความสามารถของบุคคลที่จะกระทำ หรือควั่นการกระทำบางชนิดที่ต้องใช้ความอดทนหรือเสียสละ และสามารถกระทำพฤติกรรมนั้นได้อย่างมีปริมาณและคุณภาพที่เหมาะสมเป็นเวลานานพอที่จะนำไปสู่ผลดีที่ต้องการในอนาคตได้ ความไม่สามารถจะอดใจรอได้อย่างเหมาะสม ทำให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาทาง

สังคม ปัญหาอาชญากรรม ตลอดจนการล้มเหลวในการทำงานได้ ดังนั้นลักษณะมุ่งอนาคต จึงเป็นลักษณะที่เป็นความ สามารถทางสติปัญญาของแต่ละบุคคลในการคาดการณ์ในอนาคตข้างหน้า โดยการเล็งเห็นผลดีผลเสียในอนาคตที่เกิดขึ้นจากการกระทำในปัจจุบันของตนเอง มีการวางแผน และการควบคุมตนเองให้อุดมได้รอได้เพื่อผลที่ดีและยิ่งใหญ่กว่า ตลอดจนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ในอนาคต (เบญจวรรณ เนตรแถม. 2541 : 27) ซึ่งสอดคล้องกับ เฮคคอกเซน ที่ได้ให้ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตไว้ว่า เป็นการตั้งเป้าหมายในระยะยาวของการทำงาน การคาดการณ์ไกล การวางแผนระยะยาว การมองผลที่จะส่งไปยังอนาคต รู้จักอดได้รอได้ ลักษณะมุ่งอนาคตสูงนี้จะปรากฏมากในผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในทุก ๆ ด้าน (สมจิตต์ เพิ่มพูน. 2532 : 47 ; อ้างอิงมาจาก Heckhausen. 1976 : 42-45) นอกจากนี้ สุรพงษ์ ชูเดช (2534 : 46) สุพล วังสินธุ์ (2534 : 31-35) และ กนกวรรณ อุ๋นใจ (2535 : 27) ได้ให้ความหมายของผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตที่สอดคล้องกันว่า หมายถึง ความสามารถคาดการณ์ไกล เห็นความสำคัญที่จะเกิดขึ้นในอนาคต แม้จะเผชิญกับอุปสรรคต่าง ๆ ก็ไม่ย่อท้อ มีความกระตือรือร้นตัดสินใจเลือกกระทำได้อย่างเหมาะสม หาแนวทางแก้ปัญหาและวางแผนดำเนินการเพื่อเป้าหมายที่ต้องการในอนาคต รู้จักการปฏิบัติให้ตนเองเกิดการอดได้รอได้ และมีความเพียรพยายามในปัจจุบันเพื่ออนาคตที่ดี

จากความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตที่กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่าลักษณะมุ่งอนาคตหมายถึงความสามารถของบุคคลในการเห็นความสำคัญของผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และสามารถวางแผนงานปฏิบัติเกี่ยวกับอนาคต และมีความเพียรพยายามในปัจจุบันเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

คุณลักษณะทางจิตใจในลักษณะมุ่งอนาคตนี้ มิเชล (Mischel. 1974 : 287) กล่าวว่า การมุ่งอนาคต เกิดจากการสะสมผลการเรียนรู้จากประสบการณ์เกี่ยวกับลักษณะความมั่นคงของสภาพแวดล้อมตั้งแต่อดีตของบุคคล ดังนั้นถ้าสังคมมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมสูงไม่ต้องพึ่งพาธรรมชาติ บุคคลในสังคมสามารถคาดสิ่งที่เกิดขึ้นในอนาคตได้แม่นยำพอสมควรแล้ว คนในสังคมนั้นก็มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงด้วย ผู้ที่มุ่งอนาคตสูงและสามารถควบคุมตนเองได้จะต้องมีคุณลักษณะ 4 ประการคือ (1) สามารถคาดการณ์ไกล เห็นความสำคัญของอนาคตและตัดสินใจเลือกกระทำอย่างเหมาะสม (2) หาแนวทางแก้ปัญหาและวางแผนดำเนินงานเพื่อเป้าหมายในอนาคต (3) รู้จักการปฏิบัติให้เกิดการอดได้รอได้อย่างเหมาะสม และ (4) สามารถให้รางวัลและลงโทษตนเองได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นการที่บุคคลมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะส่งผลให้บุคคลทำงานอย่างขยันขันแข็งในภาวะปัจจุบันเพื่อที่จะรอรับผลที่ดีในอนาคต ในสังคมต่าง ๆ ปัจจุบันนี้ เมื่อสังคมมีความก้าวหน้ามากขึ้น บุคคลก็ต้องรอคอยผลที่เกิดจากการกระทำของตนนานยิ่งขึ้น เป็นต้นว่า การทำตามกฎหมายเพื่อความสงบสุขของบุคคล ปฏิบัติตามหลักวิทยาศาสตร์เพื่อให้

เกิดผลดีในระยะยาวมากกว่าในปัจจุบันทันที (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2538 : 21-31) สอดคล้องกับ บุญรับ ศักดิ์มณี (2532 : 8) ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคตไว้ว่า บุคคลที่มีลักษณะมุ่งอนาคตจะส่งผลให้บุคคลทำงานอย่างขยันขันแข็งในปัจจุบัน เพื่อที่จะรอรับผลดีในอนาคต โดยลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงาน ความสำเร็จในแต่ละขั้นจะเป็นแรงจูงใจให้คนพยายามทำงานในขั้นต่อไปให้สำเร็จเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสุดท้าย การมุ่งอนาคตจึงเป็นการคำนึงถึงอนาคตและควบคุมพฤติกรรมไปสู่แนวทางนั้น ทำให้บุคคลสามารถปรับวิธีการและเป้าหมายให้ถูกต้องและสัมพันธ์กัน การมุ่งอนาคตจึงเป็นการวางโครงสร้างของปรากฏการณ์หรือพฤติกรรมในอนาคตของบุคคล นอกจากนี้ การมุ่งอนาคตยังเป็นลักษณะที่สำคัญที่แสดงถึงการที่บุคคลมีความเข้าใจเรื่องเวลา สามารถคาดหวังเกี่ยวกับเหตุการณ์ข้างหน้าได้ ผู้ที่มุ่งอนาคตจะสามารถวางแผนและมองเห็นความเป็นไปได้ในอนาคตจากสภาพการณ์ในปัจจุบัน ดังนั้น บุคคลบางคนจึงอาศัยความสามารถของตนและเวลาในปัจจุบันเป็นรากฐานที่จะคาดการณ์เกี่ยวกับตนเองในอนาคตได้

บุญรับ ศักดิ์มณี (2532 : 16-17) ได้เสนอแนะแนวทางในการพัฒนาและสร้างเสริมลักษณะมุ่งอนาคตไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้คือ

1. ให้รู้จักความหมายของมุ่งอนาคต การมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถในการรู้คิดตลอดจนการรับรู้ถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นได้ในอนาคต ทั้งที่เป็นเวลาใกล้ปัจจุบันหรือห่างไกลปัจจุบันออกไปทุกที สิ่งที่จะเกิดในอนาคตนั้นขณะที่ยังมีลักษณะเป็นนามธรรมยังไม่ปรากฏเป็นรูปธรรม ฉะนั้นผู้ที่มีสติปัญญาและมีการรับรู้การคิดที่พัฒนาแล้ว จึงจะสามารถคิดถึงอนาคตได้ชัดเจน และเห็นความสำคัญของอนาคต วิธีการฝึกให้บุคคลรู้จักความหมายของการมุ่งอนาคตนี้ กระทำโดยการกระตุ้นให้บุคคลรู้จักคิดถึงสิ่งที่จะเกิดในอนาคตอันใกล้และไกลอย่างมีเหตุผล โดยการยกตัวอย่างให้แบบอย่างของการคิดประเภทนี้ และให้ฝึกการรู้ การคิด ในทำนองนี้ เพื่อให้เข้าใจความหมายของการมุ่งอนาคตในกาลเทศะต่าง ๆ ได้ถูกต้อง

2. ให้เห็นความสำคัญของการมุ่งอนาคต การได้เห็นความสำคัญของการมุ่งอนาคต หมายถึงการแจ้ง หรือแสดงให้ทราบถึงประโยชน์ของการมุ่งอนาคต และรับโทษของการไม่มุ่งอนาคตที่เคยปรากฏมาแล้ว หรืออาจจะเกิดขึ้นต่อไปโดยจะชี้ให้เห็นถึงผลประโยชน์ และโทษอันอาจจะเกิดกับบุคคลและสังคมในแง่มุมต่าง ๆ วิธีฝึกให้บุคคลเห็นถึงความสำคัญของการมุ่งอนาคตกระทำได้โดยการให้เห็นตัวอย่างของผลดีและผลเสียที่เกิดจากการกระทำกิจกรรมที่มุ่งหวังอนาคต และไม่มุ่งหวังอนาคต

3. ให้รู้จักคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคต การรู้จักคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคต หมายถึง ความสามารถที่จะวางแผนและขั้นตอนการดำเนินการ หรือเข้าใจการเกิดผลการเปลี่ยนแปลงของ

สิ่งต่าง ๆ หรือความคาดหวังเกี่ยวกับเหตุการณ์ข้างหน้า และมองเห็นความเป็นไปได้ในอนาคตจากสถานการณ์ปัจจุบัน การรู้จักคาดการณ์ในอนาคตจะทำให้บุคคลรู้จักวางแผนในการทำงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตนต้องการ

เคย์ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉินีก. 2520 : 36 ; อ้างอิงมาจาก Kay. 1950) กล่าวว่า การเกิดลักษณะมุ่งอนาคต อยู่ที่ลักษณะความมั่นคงทางสังคมของบุคคล การที่เด็กจะเรียนรู้ว่าควรอดใจรอนั้น ส่วนมากจะเกิดในครอบครัวฐานะปานกลางและฐานะสูงเท่านั้น เพราะครอบครัวฐานะยากจน ย่อมไม่สามารถจะหาสิ่งของให้เด็กตามสัญญาได้มากนัก ทำให้เด็กขาดความเชื่อถือเกี่ยวกับอนาคต และการประสบความสำเร็จด้านต่าง ๆ ในชีวิต ก็เป็นสิ่งที่เคย์เชื่อว่า จะช่วยให้บุคคลนั้นมีลักษณะมุ่งอนาคตสูง ทำให้บุคคลเกิดความมานะพยายามในการที่จะทำสิ่งต่าง ๆ เพราะมีความหวังว่าจะทำให้สำเร็จดังที่เคยประสบมาแล้ว ฉะนั้นลักษณะมุ่งอนาคต จึงเกิดจากการเรียนรู้ทางสังคมนั่นเอง

จรรยา สุวรรณทัต (2531 : 48) กล่าวถึงลักษณะมุ่งอนาคตว่า เป็นลักษณะของการมองสู่อนาคตข้างหน้า ซึ่งเป็นการมองที่ลึกซึ้งกว้างไกล ที่จะมีผลไม่เพียงแต่ตัวผู้มองเท่านั้น หากครอบคลุมไปถึงบุคคลอื่น และสังคมมนุษยชาติที่บุคคลนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย และถือว่าเป็นจิตลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ ซึ่งการส่งเสริมและการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต จะช่วยให้บุคคลโดยเฉพาะเยาวชน เกิดแรงจูงใจที่จะแสวงหาคุณค่า เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิต ให้มีความสามารถมองไปในอนาคต มีจุดมุ่งหมายที่จะสร้างสังคมให้ดีขึ้น ลักษณะการมุ่งอนาคต ยังเป็นลักษณะทางจิตใจที่สำคัญ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ในตัวบุคคลและสังคม คือสติปัญญา จริยธรรม ดังผลของการศึกษาวิจัยของมิสเชล และ กิลลิแกน (Mischel and Gilligan. 1964 : 375-417) ที่ได้ศึกษาถึงลักษณะของผู้ที่มุ่งอนาคต ผลการศึกษาพบว่า (1) ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตจะโก่งน้อย และถ้าเด็กประเภทนี้โก่ง จะต้องใช้เวลานานก่อนที่จะกระทำเช่นนั้น (2) การวิจัยอาชญากรวัยรุ่น พบว่า เด็กเหล่านี้มีลักษณะมุ่งปัจจุบันและจะไม่ยอมรอคอยรางวัลใหญ่แต่จะรอรับรางวัลเล็กที่จะได้ในทันที นอกจากนั้นเด็กเหล่านี้ยังไม่สามารถชลอการบำบัดความต้องการของตนเองได้ และ (3) ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นลักษณะหนึ่งของความเป็นพลเมืองดี และส่งผลต่อความเจริญของงานของตนเองและประเทศชาติ ฉะนั้นลักษณะมุ่งอนาคต จึงเป็นลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศ

แลมม ชมิคท์ และ ทรอมส์ดอร์ฟฟ์ (Lamm, Schmit and Trommsdorff. 1976 : 317) ได้ศึกษาเกี่ยวกับตัวแปรที่เกี่ยวกับเพศ และชนชั้นที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคตของเด็กวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กวัยรุ่นชนชั้นกลาง กับชนชั้นต่ำที่เป็นเด็กหญิงและเด็กชายกลุ่มละ 100 คน ที่มีอายุระหว่าง 14-16 ปี โดยวัดลักษณะมุ่งอนาคต ด้านความหวัง ความกลัว จากคำบอกเล่าของเด็ก

การตัดสินใจเกี่ยวกับระยะเวลาในการมองอนาคต และการมองโลกในแง่ดีและร้าย ผลการศึกษาพบว่า เด็กหญิงที่มาจากชนชั้นต่ำ มองโลกในทางดีมากกว่าเด็กหญิงที่มาจากชนชั้นกลาง เด็กชายที่มาจากชนชั้นต่ำ ได้แสดงความหวังและความกลัวในด้านอาชีพมาก และจะเพิ่มขึ้นในอนาคตมากกว่าเด็กหญิงที่มาจากชนชั้นต่ำ

ไรท์ (Wright, 1975 : 298) ได้ศึกษาพบว่า ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง คือ ผู้ที่สามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะและไม่ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของศาสนาและกฎหมาย นอกจากนี้ ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตยังเป็นผู้ที่มีจริยธรรมสูงด้วย ส่วนเยาวชนชาวนั้นมีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำกว่าปกติ

โรบินสัน (Robinson, 1971 : 1225-B) ศึกษาลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนเกรที่ไม่เคยถูกจำคุก กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กเกรที่เคยกระทำความผิด 2 ครั้ง หรือมากกว่า 2 ครั้งขึ้นไป แต่ไม่เคยถูกฟ้องทางกฎหมาย 48 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กเกรจะมองอนาคตในระยะสั้นและมีลักษณะมุ่งอนาคตน้อย นอกจากนี้ยังพบว่า ความวิตกกังวลไม่มีความสัมพันธ์กับลักษณะมุ่งอนาคต

เพ็ญแข ประจณปัจฉินีก (จักรวาล ภูวนันท์, 2537 : 44 ; อ้างอิงมาจาก เพ็ญแข ประจณปัจฉินีก, 2527 : 15-37) ได้เสนอแนะบทบาทในการปลูกฝังลักษณะนิสัยมุ่งอนาคตสำหรับครอบครัวและสถานศึกษา โดยสรุปดังนี้

1. บทบาทของครอบครัว บิดา-มารดาต้องทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี เช่น การรู้จักคุณค่าของเวลา มีการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีการวางแผนการกำหนดการใช้เวลา เช่น การกำหนดว่าควรทำอะไรในวันหยุดและอาจใช้วิธีปลูกฝังวัยรุ่นให้เป็นผู้มีอนาคต โดยใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบรัก สนับสนุนแบบให้เหตุผล และใช้วิธีควบคุมแบบปานกลางอย่างสม่ำเสมอคงเส้นคงวา นอกจากนี้ การฝึกหัดการใช้เหตุผลและการคาดการณ์ควรเริ่มจากสิ่งที่เป็นเรื่องง่าย ๆ จนถึงเรื่องยาก เช่น การกระตุ้นให้วัยรุ่นวางแผนเกี่ยวกับการเรียนต่อ หรือการวางแผนเกี่ยวกับอาชีพของตนเอง เป็นต้น

2. บทบาทของสถานศึกษา ครู-อาจารย์สามารถปลูกฝังลักษณะมุ่งอนาคตให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาได้โดยใช้วิธีสนับสนุนให้นักศึกษามีความคิดริเริ่มในการทำงาน และมีความเพียรพยายามที่จะทำงานให้ลุล่วงไปได้ ยกย่องนักศึกษาที่ทำตนเป็นผู้มีอนาคต ใช้วิธีการสอนที่กระตุ้นให้นักศึกษาคิดค้นหาคำตอบเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ด้วยตนเอง นักศึกษาจะได้เรียนรู้วิธีการทำงานเป็นขั้นตอนและสามารถวางแผนได้ ได้เรียนรู้เรื่องเหตุและผล สามารถคาดคะเนผลของเหตุการณ์ได้ นอกจากนี้ ครู-อาจารย์ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการเป็นผู้มีอนาคตด้วย นั่นคือ ต้องเป็นผู้มีความเพียรพยายามและมีการวางแผนการกระทำเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ มีความ

กระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความจริงในเรื่องต่าง ๆ เป็นต้น

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจันปัจจนึก (จักรวาล ภูวนันท์. 2537 : 50-51 ; อ้างอิงมาจาก ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจันปัจจนึก. 2520 : 102-109) ได้ศึกษา จริยธรรมของเยาวชนไทย กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนในโรงเรียนรัฐบาลและนิติตั้งชายและหญิงใน เขตกรุงเทพมหานคร และเป็นผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 1, มัธยมศึกษาปีที่ 3, มัธยมศึกษาปีที่ 5 และมหาวิทยาลัยปีที่ 2 ซึ่งอายุระหว่าง 11-25 ปี และ มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมทั้งสามระดับ คือ ระดับต่ำ ระดับปานกลาง และระดับสูง จำนวน 1,400 คน พบว่า

1. ลักษณะมุงอนาคต แปรปรวนไปตามลักษณะทางสังคม 3 ประการ คือ เพศ ชั้นเรียน และสถานที่เกิด โดยเพศหญิงมีลักษณะมุงอนาคตสูงกว่าเพศชาย ผู้ที่เรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีคะแนนเฉลี่ยของลักษณะมุงอนาคตสูงที่สุด ส่วนผู้เรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีคะแนนเฉลี่ยของลักษณะมุงอนาคตต่ำที่สุด และผู้ตอบที่เกิดในกรุงเทพมหานคร มีลักษณะ มุงอนาคตสูงกว่าผู้ตอบที่เกิดในต่างจังหวัด

2. ลักษณะมุงอนาคตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการอบรมเลี้ยงดู 3 แบบ คือ ผู้ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดู แบบให้ความรัก แบบใช้เหตุผล และแบบลงโทษทางจิตจะมีลักษณะมุงอนาคตสูง

3. ลักษณะมุงอนาคตมีความสัมพันธ์ทางบวกกับระดับจริยธรรม

ไพโรจน์ โตเทศ (2531 : 21-22) กล่าวว่า ลักษณะมุงอนาคตปลูกฝังให้นักศึกษามีความ คิดริเริ่มสร้างสรรค์ ฝึกให้นักศึกษามีความพร้อมที่จะเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงในสังคม ตลอดจน เน้นให้นักศึกษาเข้าใจเหตุการณ์ต่าง ๆ ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต และให้รู้จักวางแผน ล่วงหน้าได้ และ จันทนา นนทิก (2533 : 32-33) กล่าวว่า บุคคลที่มีเป้าหมายหรือมีการกำหนด สิ่งที่ต้องการไว้ล่วงหน้าชัดเจน ย่อมมีความตั้งใจและใช้ความพยายามอย่างจริงจังในการกระทำ พฤติกรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในอนาคต ซึ่งเป้าหมายจะมีหน้าที่สำคัญ 2 ประการ ที่เป็น พื้นฐานของแรงจูงใจที่มุ่งตรงไปสู่พฤติกรรม คือ (1) เป้าหมายจะกำหนดแนวทางการตัดสินใจว่า ควรใช้ความพยายามเท่าใดในการทำงานนั้น และ (2) เป้าหมายมีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรม การทำงาน โดยต้องตระหนักถึงความสำคัญของเป้าหมาย และรู้ว่าจะต้องทำได้สำเร็จตามเป้าหมาย

จากแนวทางในการพัฒนาลักษณะมุงอนาคตดังกล่าว สรุปได้ว่า ลักษณะมุงอนาคต สามารถพัฒนาได้โดยให้รู้จักความหมาย และความสำคัญของลักษณะมุงอนาคต ให้เห็นแบบอย่าง ของบุคคลที่มีลักษณะมุงอนาคต ฝึกวางแผนในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับอนาคต และฝึกการตัดสินใจ เลือกทางเดินอย่างเหมาะสม โดยพิจารณาถึงข้อดีและข้อเสีย เป็นพลเมืองดีและมีจริยธรรมสูง สามารถปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่าง ๆ มีเป้าหมายในชีวิต ตลอดจนฝึกให้คาดการณ์

ไกลในอนาคต จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พอสรุปได้ว่า นักศึกษามีคุณลักษณะแตกต่างกันไปตามลักษณะส่วนตัวและภูมิหลังที่แตกต่างกัน การศึกษาคุณลักษณะของนักศึกษาจึงมีความสำคัญมาก ทั้งนี้เนื่องจาก วิทยาลัยของนักศึกษาเป็นวัยที่นักจิตวิทยาพัฒนาการเชื่อว่า สมอังกำลังจะได้รับการพัฒนาถึงขีดสุด คือ ว่าจะรับและไวที่จะเปลี่ยนแปลง ดังนั้น สถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาจึงควรจะต้องรับผิดชอบต่อการพัฒนากำลังสมองของชาติในระดับนี้ ด้วยความตั้งใจและระมัดระวังอย่างที่สุด เพื่อให้ให้นักศึกษาได้รับการพัฒนาอย่างสมบูรณ์ทั้งทางด้านความรู้ ร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจ และคุณธรรม ไปพร้อมกัน ทั้งนี้เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติสืบไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้ คือ การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและการจัดกระทำข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2541 ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 14 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคดุสิต วิทยาลัยเทคนิคดอนเมือง วิทยาลัยเทคนิคราชสีหราชาราม วิทยาลัยเทคนิคมีนบุรี วิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกมหานคร วิทยาลัยอาชีวศึกษาธนบุรี วิทยาลัยอาชีวศึกษาเสาวภา วิทยาลัยอาชีวศึกษาเอี่ยมละออ วิทยาลัยพาณิชยการธนบุรี วิทยาลัยพาณิชยการเชตุพน วิทยาลัยพาณิชยการบางนา วิทยาลัยพาณิชยการอินทราชัย วิทยาลัยศิลปหัตถกรรมกรุงเทพ และวิทยาลัยการอาชีพนวมินทรราชูทิศ รวมประชากรทั้งสิ้น 5,060 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2541 ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เขตกรุงเทพมหานคร ทั้ง 14 แห่ง ได้มาโดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ ยามาเน่ (Yamane. 1967 : 886-887) ได้กลุ่มตัวอย่าง 768 คน จากนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามประเภทวิชาที่ศึกษาของนักศึกษาในแต่ละวิทยาลัย โดยการเทียบสัดส่วน ได้กลุ่มตัวอย่างดังรายละเอียดในตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประเภทวิชาและวิทยาลัย

วิทยาลัย	ประเภทวิชาที่ศึกษา	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1. วท.ดุสิต	ช่างอุตสาหกรรม	262	56
2. วท.ดอนเมือง	ช่างอุตสาหกรรม	411	89
3. วท.ราชสีหราชารม	ช่างอุตสาหกรรม	210	45
4. วท.มีนบุรี	ช่างอุตสาหกรรม	330	71
5. วท.กาญจนภิเษกมหานคร	ช่างอุตสาหกรรม	117	25
6. วอศ.เสาวภา	คหกรรม	45	36
7. วอศ.เอี่ยมละออ	พาณิชยกรรม	157	16
8. วอศ.ธนบุรี	พาณิชยกรรม	267	26
	คหกรรม	60	48
	ศิลปหัตถกรรม	25	22
9. วพ.ธนบุรี	พาณิชยกรรม	754	74
10. วพ.เชดพน	พาณิชยกรรม	826	82
11. วพ.บางนา	พาณิชยกรรม	1,074	106
12. วพ.อินทราชัย	พาณิชยกรรม	475	47
13. วศ.หัตถกรรมกรุงเทพ	ศิลปหัตถกรรม	22	20
14. วก.นวมินทราชูทิศ	ช่างอุตสาหกรรม	25	5
รวม		5,060	768

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามโดยผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างตามขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎี เอกสาร บทความ วารสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะทางจิตใจ ซึ่งจำแนกเป็น ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านความสัมพันธ์กับสังคม และด้านลักษณะมุ่งอนาคต เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาประกอบในการพิจารณา และเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2. สร้างข้อคำถามที่แสดงถึงคุณลักษณะของนักศึกษาในแต่ละด้าน ให้สอดคล้องตามที่นิยามไว้ จากนั้นนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้ว เสนอต่อประธานและกรรมการที่ปรึกษาปริญญาโท

3. นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน (ภาคผนวก ก) ตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม และความชัดเจนของสำนวนภาษา

4. นำแบบสอบถามไปปรับปรุงแก้ไขตามความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ เมื่อปรับปรุงแก้ไขเสร็จแล้วนำเสนอต่อประธาน และกรรมการที่ปรึกษาปริญญาโทอีกครั้งหนึ่ง

5. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้กับนักศึกษาในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษาจำนวน 40 คน นำผลที่ได้มาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient)

6. เมื่อตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามเรียบร้อยแล้ว นำเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาปริญญาโท เพื่อพิจารณาแก้ไขปรับปรุงก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

ลักษณะของแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ชั้นปีที่ 2 ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษา ในเรื่อง เพศ ประเภทวิชาที่ศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายได้ของครอบครัว และสถานภาพสมรสของบิดา-มารดา แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบเติมคำ จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษา เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 76 ข้อ เพื่อศึกษาคุณลักษณะของนักศึกษา 3 ด้าน คือ

ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ จำนวน 28 ข้อ (ข้อ 1-28)

ด้านความสัมพันธ์กับสังคม จำนวน 23 ข้อ (ข้อ 29-51)

ด้านลักษณะมุ่งอนาคต จำนวน 25 ข้อ (ข้อ 52-76)

แบบสอบถามนี้มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ ตามแบบของ ลิเคิร์ต (Likert) โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนสำหรับข้อคำถามทางบวก จำนวน 59 ข้อ ดังนี้

คะแนน 5 หมายถึง นักศึกษามีคุณลักษณะ/พฤติกรรมที่ปฏิบัติจริงในระดับมากที่สุด

คะแนน 4 หมายถึง นักศึกษามีคุณลักษณะ/พฤติกรรมที่ปฏิบัติจริงในระดับมาก

คะแนน 3 หมายถึง นักศึกษามีคุณลักษณะ/พฤติกรรมที่ปฏิบัติจริงในระดับปานกลาง

คะแนน 2 หมายถึง นักศึกษามีคุณลักษณะ/ พฤติกรรมที่ปฏิบัติจริงในระดับน้อย
 คะแนน 1 หมายถึง นักศึกษามีคุณลักษณะ/ พฤติกรรมที่ปฏิบัติจริงในระดับน้อยที่สุด
 สำหรับข้อคำถามทางลบจำนวน 17 ข้อ ได้แก่ข้อ 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 22, 23, 28, 61 และ 66 ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

คะแนน 1 หมายถึง นักศึกษามีคุณลักษณะ/ พฤติกรรมที่ปฏิบัติจริงในระดับมากที่สุด

คะแนน 2 หมายถึง นักศึกษามีคุณลักษณะ/ พฤติกรรมที่ปฏิบัติจริงในระดับมาก

คะแนน 3 หมายถึง นักศึกษามีคุณลักษณะ/ พฤติกรรมที่ปฏิบัติจริงในระดับปานกลาง

คะแนน 4 หมายถึง นักศึกษามีคุณลักษณะ/ พฤติกรรมที่ปฏิบัติจริงในระดับน้อย

คะแนน 5 หมายถึง นักศึกษามีคุณลักษณะ/ พฤติกรรมที่ปฏิบัติจริงในระดับน้อยที่สุด

การแปลความหมายค่าคะแนนเฉลี่ยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ ดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 4.50-5.00 หมายความว่า นักศึกษามีคุณลักษณะใน
 ด้านนั้น ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 3.50-4.49 หมายความว่า นักศึกษามีคุณลักษณะใน
 ด้านนั้น ๆ อยู่ในระดับมาก

ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 2.50-3.49 หมายความว่า นักศึกษามีคุณลักษณะใน
 ด้านนั้น ๆ อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.50-2.49 หมายความว่า นักศึกษามีคุณลักษณะใน
 ด้านนั้น ๆ อยู่ในระดับน้อย

ค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 1.00-1.49 หมายความว่า นักศึกษามีคุณลักษณะใน
 ด้านนั้น ๆ อยู่ในระดับน้อยที่สุดหรือไม่มีเลย

การหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. การหาค่าความเที่ยงตรง

ผู้วิจัยตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) และความเที่ยงตรงตาม
 โครงสร้าง (Construct Validity) ของแบบสอบถาม โดยการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง
 ระหว่างข้อคำถามกับคุณลักษณะ/ พฤติกรรม ตามวิธีของ โรบินเนลลี และ แฮมเบิลตัน (Hambleton
 and others. 1978 : 34 ; citing Rovinelli and Hambleton. 1977) ด้วยการให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน
 5 ท่าน (ภาคผนวก ก) ได้พิจารณาถึงความเห็นว่าตัวเลือกในข้อคำถามมีความสอดคล้อง หรือ
 ถูกต้อง และเป็นตัวแทน คุณลักษณะ พฤติกรรมย่อยของแบบสอบถามที่ได้นิยามไว้ 3 ด้าน คือ
 ความมั่นคงทางอารมณ์ ความสัมพันธ์กับสังคม และลักษณะมุ่งอนาคตได้หรือไม่ โดยมีหลักเกณฑ์
 การให้คะแนน ดังนี้

- + 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้น เป็นตัวแทนของคุณลักษณะ / พฤติกรรม นั้น
- 0 เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้น เป็นตัวแทนของคุณลักษณะ / พฤติกรรม นั้น
- 1 เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้น ไม่เป็นตัวแทนของคุณลักษณะ / พฤติกรรม นั้น

หลังจากนั้น นำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์หาดัชนีความสอดคล้องระหว่างสถานการณ์ที่เป็นข้อคำถาม เลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.5 แสดงว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามนิยาม และข้อคำถามมีค่าน้อยกว่า 0.5 นำมาปรับปรุงใหม่ ร่วมกับคณะกรรมการที่ปรึกษาปริญญาโทอีกครั้งหนึ่ง

2. การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1984 : 160) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.80

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการจัดกระทำข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการจัดกระทำข้อมูล ดังนี้

1. ขอนหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงอธิบดีกรมอาชีวศึกษา เพื่อให้กรมอาชีวศึกษาออกหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังวิทยาลัยในสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร
2. นำหนังสือแนะนำตัวจากกรมอาชีวศึกษา ถึงผู้อำนวยการวิทยาลัยในสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร เพื่อขอความอนุเคราะห์และขอความร่วมมือให้นักศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยเป็นผู้นำแบบสอบถามไปแจกและรับคืนด้วยตนเอง แบบสอบถามที่ได้รับคืนมา และมีความสมบูรณ์รวมทั้งสิ้น 768 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100
3. นำแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนนตามน้ำหนักของตัวเลือกที่กำหนดไว้ และนำข้อมูลทั้งหมดไปวิเคราะห์ โดยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป เอส พี เอส เอส - เอกซ์ (Statistical Package for Social Sciences - Version X)

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. แจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ ของข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษา
2. ตามความมุ่งหมายข้อ 1 การศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร 3 ด้าน โดยใช้การหาค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. ตามความมุ่งหมายข้อ 2 การเปรียบเทียบการศึกษาคคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษา

ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมและเป็นรายด้าน 3 ด้าน จำแนกตาม เพศ โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) สำหรับตัวแปรประเภทวิชา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายได้ของครอบครัว และสถานภาพสมรสของบิดา-มารดา ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - Way Analysis of Variance) ในกรณีที่พบว่าค่าคะแนนเฉลี่ย มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเชฟเฟ้ (Scheffe')

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าสถิติพื้นฐาน

1.1 ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) (Ferguson. 1981 : 49)

1.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) (Ferguson. 1981 : 68)

2. สถิติใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

2.1 การหาค่าความเที่ยงตรง ใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับคุณลักษณะ / พฤติกรรม ตามวิธีของ โรวินลลี และ แฮมเบิลตัน

2.2 การหาค่าความเชื่อมั่น ใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach. 1984 : 160)

3. สถิติที่ใช้ทดสอบสมมุติฐาน

การทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ใช้การทดสอบค่าที ส่วนการทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยจากกลุ่มตัวอย่างมากกว่า 2 กลุ่ม ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ในกรณีที่พบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีของเชฟเฟ้ (Ferguson. 1981 : 190, 308)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อเพื่อความเข้าใจตรงกัน ดังนี้

n	แทน	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง
-SD	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน F-distribution
df	แทน	ระดับชั้นของความเป็นอิสระ (Degrees of Freedom)
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน (Sum of Squares)
MS	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองของคะแนน (Mean Square)
p	แทน	ค่าความน่าจะเป็นที่ค่าสถิติที่ใช้ทดสอบจะตกอยู่ในช่วงปฏิเสธสมมติฐาน
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำเสนอเป็นลำดับ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 การศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ในด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านความสัมพันธ์กับสังคม และด้านลักษณะมุงอนาคต วิเคราะห์โดยหาค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ในด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านความสัมพันธ์กับสังคม และด้านลักษณะมุงอนาคต จำแนกตามตัวแปร เพศ ใช้การทดสอบค่าที สำหรับตัวแปร ประเภทวิชาที่ศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายได้ของครอบครัว และสถานภาพสมรสของบิดา-มารดา ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ในกรณีที่พบ

ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีของ เซฟเฟ

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา โดยการแจกแจงความถี่และการหาค่าร้อยละ ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 จำนวนและค่าร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา	จำนวน (คน) n = 768	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	336	43.75
หญิง	432	56.25
ประเภทวิชาที่ศึกษา		
ช่างอุตสาหกรรม	291	37.90
พาณิชยกรรม	335	43.60
คหกรรม	100	13.00
ศิลปหัตถกรรม	42	5.50
ผลการเรียนโดยเฉลี่ย		
ระดับต่ำ (ต่ำกว่า 2.00)	37	4.80
ระดับปานกลาง (2.00 – 2.50)	261	34.00
ระดับสูง (สูงกว่า 2.50)	470	61.20
รายได้ของครอบครัวเฉลี่ย/เดือน		
ระดับต่ำ (ต่ำกว่า 10,000.- บาท)	295	38.40
ระดับปานกลาง (10,000 – 15,000.- บาท)	237	30.90
ระดับสูง (มากกว่า 15,000.- บาท)	236	30.70
สถานภาพสมรสของบิดา-มารดา		
บิดา-มารดาอยู่ร่วมกัน	551	71.75
บิดา-มารดาแยกกันอยู่	113	14.71
บิดาหรือมารดาถึงแก่กรรม	104	13.54

จากตาราง 2 แสดงว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาหญิง (ร้อยละ 56.25) เมื่อพิจารณาตามประเภทวิชาที่ศึกษา พบว่า เป็นนักศึกษาประเภทวิชาพาณิชยกรรมมากที่สุด (ร้อยละ 43.60) นักศึกษาส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับสูง (ร้อยละ 61.20) ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาที่ครอบครัว หรือผู้ปกครองมีรายได้อยู่ในระดับต่ำ (ร้อยละ 38.40) และมีบิดา-มารดาอยู่ร่วมกันมากที่สุด (ร้อยละ 71.75)

ตอนที่ 2 การศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ในด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านความสัมพันธ์กับสังคม และด้านลักษณะมุ่งอนาคต วิเคราะห์โดยหาค่าคะแนนเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 3-6

ตาราง 3 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมและเป็นรายด้าน

คุณลักษณะทางจิตใจ	n = 768		ระดับ
	$\bar{X}$	SD	
ด้านความมั่นคงทางอารมณ์	3.03	0.33	ปานกลาง
ด้านความสัมพันธ์กับสังคม	3.60	0.45	มาก
ด้านลักษณะมุ่งอนาคต	3.43	0.45	ปานกลาง
รวม	3.34	0.30	ปานกลาง

จากตาราง 3 แสดงว่า นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวมทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านความสัมพันธ์กับสังคม และด้านลักษณะมุ่งอนาคต อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.34$, $SD = 0.30$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษามีคุณลักษณะด้านความสัมพันธ์กับสังคม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, $SD = 0.45$) ส่วนด้านลักษณะมุ่งอนาคต และด้านความมั่นคงทางอารมณ์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.43$, $SD = 0.45$ และ $\bar{X} = 3.03$, $SD = 0.33$ ตามลำดับ)

ตาราง 4 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณลักษณะทางจิตใจ ของนักศึกษา
ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร
ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ เป็นรายชื่อ

ข้อ ที่	คุณลักษณะของนักศึกษา ด้านความมั่นคงทางอารมณ์	n = 768		ระดับ
		$\bar{X}$	SD	
1.	มีอารมณ์มั่นคงไม่โกรธง่าย.....	3.23	0.82	ปานกลาง
2.	มีความมั่นใจในความคิดและการกระทำของตนเอง	3.47	0.78	ปานกลาง
3.	สามารถควบคุมตนเองไม่ให้มีปฏิกิริยารุนแรง เมื่อ ถูกผู้อื่นทำทนาย.....	3.30	0.88	ปานกลาง
4.	กล้าคัดค้านและแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรง มา.....	3.38	0.81	ปานกลาง
5.	ชอบทำอะไรตามใจตนเอง.....	3.42	0.90	ปานกลาง
6.	เมื่อไม่พอใจสิ่งใด มักจะระงับความโกรธไว้ไม่ได้ และจะโต้ตอบทันที.....	2.81	1.00	ปานกลาง
7.	รู้สึกไม่พอใจทันทีเมื่อถูกตำหนิ.....	3.09	0.89	ปานกลาง
8.	ไม่รู้สึกท้อถอยเมื่อประสบปัญหาในเรื่องการเรียน.	3.27	0.96	ปานกลาง
9.	รู้สึกวิตกกังวลกับเหตุการณ์ที่ยังไม่เกิดขึ้น.....	3.11	1.06	ปานกลาง
10.	รู้สึกอารมณ์ไม่ดี ทั้ง ๆ ที่ไม่มีสาเหตุ.....	2.61	1.10	ปานกลาง
11.	รู้สึกอารมณ์เสีย ถ้ามีคนมาขัดจังหวะเวลาทำงาน....	3.37	0.89	ปานกลาง
12.	รู้สึกไม่พอใจเมื่อเห็นเพื่อนสอบได้คะแนนดีกว่า.....	2.17	1.00	น้อย
13.	รู้สึกไม่พอใจเมื่อมีคนขัดแย้งความคิดเห็นของตน เอง.....	2.67	0.86	ปานกลาง
14.	รู้สึกกลัว เมื่ออยู่ต่อหน้าคนมาก ๆ.....	3.01	1.03	ปานกลาง
15.	เกิดอาการประหม่า เมื่อต้องเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้ อื่น	3.02	0.97	ปานกลาง
16.	ชอบคล้อยตามความเห็นของคนกลุ่มใหญ่ โดยไม่ คำนึงถึงเหตุผล.....	2.61	0.94	ปานกลาง
17.	ชอบเก็บเรื่องต่าง ๆ มาคิด ทำให้เสียใจ น้อยใจอยู่ เสมอ.....	3.17	1.19	ปานกลาง

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อ ที่	คุณลักษณะของนักศึกษา ด้านความมั่นคงทางอารมณ์	n = 768		ระดับ
		$\bar{X}$	SD	
18.	มักหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับเหตุการณ์ที่ร้ายแรง...	3.13	0.96	ปานกลาง
19.	เมื่อมีอารมณ์โกรธ มักจะแสดงสีหน้าท่าทาง หรือ ทำลายสิ่งของที่อยู่ใกล้ตัว.....	2.48	1.21	น้อย
20.	ก่อนทำสิ่งใดจะคิดถึงผลดีผลเสียก่อน.....	3.52	0.94	มาก
21.	ชอบทำงานที่ท้าทายความสามารถ.....	3.42	0.91	ปานกลาง
22.	เมื่อการทำงานตามโครงการเกิดปัญหา จะเลิกล้ม โครงการนั้นทันที.....	2.39	0.90	น้อย
23.	มักเสียใจภายหลังกับสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำ ของตนเอง.....	3.39	1.04	ปานกลาง
24.	เมื่อทำผิดสามารถขอโทษได้โดยไม่มีความคับข้อง ใจ.....	3.80	0.99	มาก
25.	เมื่อตัดสินใจทำอะไรแล้ว มักเปลี่ยนใจอยู่เสมอ ๆ ..	2.64	1.00	ปานกลาง
26.	ตัดสินใจทำอะไรด้วยตนเองมากกว่าปรึกษาคนอื่น.	3.16	0.97	ปานกลาง
27.	มีความเด็ดขาดในการตัดสินใจ.....	3.26	0.89	ปานกลาง
28.	ใช้การเสี่ยง เช่น การโยนหัว โยนก้อย ในการตัด สินใจอยู่เสมอ ๆ	1.85	1.09	น้อย
	รวม	3.03	0.33	ปานกลาง

จากตาราง 4 แสดงว่า นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัด กรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร มีคุณลักษณะด้านความมั่นคงทางอารมณ์ โดยรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.03$, $SD = 0.33$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักศึกษามีคุณลักษณะ ด้านความมั่นคงทางอารมณ์อยู่ในระดับมาก 2 ข้อ คือ ข้อ 20 ก่อนทำสิ่งใดจะคิดถึงผลดีผลเสีย ก่อน ($\bar{X} = 3.52$, $SD = 0.94$) ข้อ 24 เมื่อทำผิดสามารถขอโทษได้โดยไม่มีความคับข้องใจ ($\bar{X} = 3.80$, $SD = 0.99$) ส่วนข้อที่นักศึกษามีคุณลักษณะด้านความมั่นคงทางอารมณ์อยู่ในระดับ น้อยมี 4 ข้อ คือ ข้อ 12 รู้สึกไม่พอใจเมื่อเห็นเพื่อสอบได้คะแนนดีกว่า ($\bar{X} = 2.17$, $SD = 1.00$) ข้อ 19 เมื่อมี อารมณ์โกรธมักจะแสดงสีหน้าท่าทาง หรือทำลายสิ่งของที่อยู่ใกล้ตัว($\bar{X} = 2.48$, $SD = 1.21$) ข้อ 22 เมื่อการทำงานตามโครงการเกิดปัญหา จะเลิกล้มโครงการนั้นทันที ($\bar{X} = 2.39$,

SD = 0.90) และข้อ 28 ใช้การเสี่ยง เช่น การโยนหัวโยนก้อย ในการตัดสินใจอยู่เสมอ ($\bar{X} = 1.85$, SD = 1.09) ส่วนข้ออื่น ๆ นักศึกษามีคุณลักษณะอยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 5 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณลักษณะทางจิตใจ ของนักศึกษา
ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร
ด้านความสัมพันธ์กับสังคม เป็นรายชื่อ

ข้อ ที่	คุณลักษณะของนักศึกษา ด้านความสัมพันธ์กับสังคม	n = 768		ระดับ
		$\bar{X}$	SD	
29.	ให้ความร่วมมือกับโครงการต่าง ๆ ของสถาบันการศึกษาและชุมชน.....	3.37	0.84	ปานกลาง
30.	ทำกิจกรรมในสถาบันการศึกษา เพื่อจะได้รู้จักคน เพิ่มมากขึ้น.....	3.22	0.92	ปานกลาง
31.	ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และบุคคลอื่นได้อย่าง เหมาะสม.....	3.64	0.78	มาก
32.	เข้าใจถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องมีกฎ ระเบียบแบบแผนของสังคม.....	3.76	0.79	มาก
33.	ปฏิบัติตามกฎระเบียบแบบแผนของสถานศึกษา อย่างเคร่งครัด.....	3.46	0.88	ปานกลาง
34.	เมื่อมีส่วนเกี่ยวข้องกับ เรื่องที่ร้ายแรง ท่านมักจะ โทษตัวเองก่อน.....	2.95	0.85	ปานกลาง
35.	สามารถแยกเรื่องงานและเรื่องส่วนตัว ไม่ให้มา ปะปนกันได้.....	3.54	0.90	มาก
36.	เต็มใจที่จะปฏิบัติตามระเบียบของสังคม เช่น การ เข้าแถวซื้อของ การไม่ส่งเสียงดังในห้องสมุด.....	3.96	0.91	มาก
37.	เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวมได้.....	3.62	0.76	มาก
38.	สามารถพูดจูงใจหมู่คณะให้สอดคล้องไปในทิศ ทางเดียวกันได้.....	3.14	0.79	ปานกลาง
39.	ระมัดระวังคำพูด เพื่อไม่ให้กระทบกระเทือนใจ ผู้อื่น.....	3.63	0.97	มาก

ตาราง 5 (ต่อ)

ข้อ ที่	คุณลักษณะของนักศึกษา ด้านความสัมพันธ์กับสังคม	n = 768		ระดับ
		$\bar{X}$	SD	
40.	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเต็มใจก่อนตัดสินใจ.....	3.86	0.83	มาก
41.	เมื่อมีนัดหมายท่านมักไปถึงที่นัดหมายตรงเวลา.....	3.65	1.04	มาก
42.	กล้าแสดงความรู้สึกชอบเมื่อมีความบกพร่องเกิดขึ้น.....	3.71	0.83	มาก
43.	แต่งกายถูกต้องตามระเบียบที่กำหนด.....	3.54	0.97	มาก
44.	เมื่อมีข้อสงสัยจะถามเพื่อนหรือผู้อื่นทันที.....	3.68	0.82	มาก
45.	มีความซื่อตรงและจริงใจต่อผู้อื่นทั้งต่อหน้าและลับหลัง.....	3.86	0.79	มาก
46.	มีเพื่อนมากทั้งในและนอกสถาบันการศึกษา.....	3.62	0.88	มาก
47.	คิดว่าเพื่อน คือ สิ่งที่สำคัญที่สุดในชีวิตการเรียนในสถาบันการศึกษา.....	3.64	0.89	มาก
48.	เมื่อมีเวลาว่าง ท่านจะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับกลุ่มเพื่อน.....	3.66	0.86	มาก
49.	ชอบอยู่กับเพื่อน ๆ มากกว่าอยู่เงียบ ๆ คนเดียว.....	3.72	1.02	มาก
50.	ชอบทำงานเป็นกลุ่มมากกว่าทำงานเดี่ยว.....	3.75	0.99	มาก
51.	ยินดีรับฟังและให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาแก่เพื่อน.....	3.91	0.80	มาก
รวม		3.60	0.45	มาก

จากตาราง 5 แสดงว่า นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัด กรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร มีคุณลักษณะด้านความสัมพันธ์กับสังคม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$, $SD = 0.45$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักศึกษามีคุณลักษณะด้านความสัมพันธ์กับสังคม ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ยกเว้น ข้อ 29 ให้ความร่วมมือกับโครงการต่าง ๆ ของสถาบันการศึกษาและชุมชน ข้อ 30 ทำกิจกรรมในสถาบันการศึกษา เพื่อจะได้รู้จักคนเพิ่มมากขึ้น ข้อ 33 ปฏิบัติตามกฎระเบียบแบบแผนของสถานศึกษาอย่างเคร่งครัด ข้อ 34 เมื่อมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ร้ายแรงท่านมักจะโทษตัวเองก่อน และข้อ 38 สามารถพูดจูงใจหมู่คณะให้

สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันได้ ที่นักศึกษามีคุณลักษณะอยู่ในระดับปานกลาง

ตาราง 6 ค่าคะแนนเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษา
ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร
ด้านลักษณะมุ่งอนาคต เป็นรายชื่อ

ข้อ ที่	คุณลักษณะของนักศึกษา ด้านลักษณะมุ่งอนาคต	n = 768		ระดับ
		$\bar{X}$	SD	
52.	สนใจใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ.....	3.43	0.86	ปานกลาง
53.	เลือกเรียนวิชาที่จะเป็นประโยชน์กับการศึกษาต่อ หรือการประกอบอาชีพ.....	3.87	0.83	มาก
54.	เมื่อเรียนไม่เข้าใจ จะศึกษาและค้นคว้า หรือสอบ ถามผู้รู้.....	3.48	0.88	ปานกลาง
55.	ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่อาจารย์ บรรยาย.....	3.04	0.90	ปานกลาง
56.	ชอบเรียนรู้วิธีการทางด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อ นำมาประยุกต์ใช้กับการเรียนและการทำงาน.....	3.43	0.93	ปานกลาง
57.	เมื่อมีเวลาว่างจะเข้าห้องสมุดเพื่อศึกษาค้นคว้า.....	2.80	0.96	ปานกลาง
58.	ชอบจดบันทึกสิ่งที่พบเห็น เพื่อต้องการจดจำไว้.....	2.76	1.05	ปานกลาง
59.	ชอบการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า.....	3.20	0.85	ปานกลาง
60.	มีการเตรียมตัวดูหนังสือสอบแต่เนิ่น ๆ	2.89	0.88	ปานกลาง
61.	ทำนเรียนเพื่อให้ผ่านไปวัน ๆ เท่านั้น.....	2.40	1.09	น้อย
62.	กำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน และวางแผนการ เรียนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายนั้น.....	3.53	0.87	มาก
63.	เมื่อมีข้อผิดพลาดในการทำงาน ท่านมักจะจดจำเหตุ การณ์ที่เกิดขึ้นและระวังไม่ให้เกิดขึ้นอีก.....	3.96	0.80	มาก
64.	ติดตามข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพที่สนใจ เพื่อ เตรียมตัวประกอบอาชีพ.....	3.66	0.80	มาก

ตาราง 6 (ต่อ)

ข้อ ที่	คุณลักษณะของนักศึกษา ด้านลักษณะมุ่งอนาคต	n = 768		ระดับ
		$\bar{X}$	SD	
65.	ใช้วิชาชีพที่เรียนมาหารายได้พิเศษ เพื่อหา ประสบการณ์ในช่วงปิดภาคเรียน.....	3.19	1.01	ปานกลาง
66.	ท่านจะรอคอยงาน โดยไม่คิดทำอะไรเลย.....	3.88	1.00	มาก
67.	ปฏิบัติงานตามลำดับขั้นตอนได้ตรงตามแผนที่วาง ไว้.....	3.34	0.73	ปานกลาง
68.	ศึกษาหาข้อมูลก่อนวางแผนงาน.....	3.41	0.77	ปานกลาง
69.	ท่านวางแผนการใช้จ่ายเงินส่วนตัว.....	3.47	0.97	ปานกลาง
70.	เมื่อประสบปัญหาในการทำงาน จะพยายามแก้ ปัญหานั้น ๆ ด้วยตนเอง.....	3.60	0.82	มาก
71.	สนใจและติดตามงานที่ได้รับมอบหมาย.....	3.73	0.76	มาก
72.	ยอมลำบากเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไป.....	3.84	0.82	มาก
73.	ตรวจสอบความถูกต้องหลังการทำงานทุกครั้ง.....	3.61	0.81	มาก
74.	พยายามทำงานให้ดีกว่าที่ผ่านมา.....	3.96	0.76	มาก
75.	ไม่ปล่อยให้ปัญหาลี้กลียไปเอง โดยไม่หาทาง แก้ไข.....	3.56	0.99	มาก
76.	มีความมานะบากบั่นและอดทนในการเรียนและ การปฏิบัติงาน.....	3.81	0.85	มาก
รวม		3.43	0.45	ปานกลาง

จากตาราง 6 แสดงว่า นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัด กรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร มีคุณลักษณะด้านลักษณะมุ่งอนาคต โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 3.43$, $SD = 0.45$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักศึกษามีคุณลักษณะ ด้านลักษณะมุ่งอนาคตอยู่ในระดับมาก 12 ข้อ คือ ข้อ 53 เลือกเรียนวิชาที่จะเป็นประโยชน์กับ การศึกษาต่อ หรือการประกอบอาชีพ ($\bar{X} = 3.87$, $SD = 0.83$) ข้อ 62 กำหนดจุดมุ่งหมายใน การเรียนและวางแผนการเรียนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายนั้น ($\bar{X} = 3.53$, $SD = 0.87$) ข้อ 63 เมื่อ มีข้อผิดพลาดในการทำงาน ท่านมักจะจดจำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและระวังไม่ให้เกิดขึ้นอีก ($\bar{X} = 3.96$, $SD = 0.80$) ข้อ 64 ติดตามข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพที่สนใจ เพื่อเตรียมตัวประกอบอาชีพ

($\bar{X} = 3.66$, $SD = 0.80$) ข้อ 66 ท่านจะรอกอยงาน โดยไม่คิดทำอะไรเลย ($\bar{X} = 3.88$, $SD = 1.00$) ข้อ 70 เมื่อประสบปัญหาในการทำงาน จะพยายามแก้ปัญหาที่นั่น ๆ ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 3.60$, $SD = 0.82$) ข้อ 71 สนใจและติดตามงานที่ได้รับมอบหมาย ($\bar{X} = 3.73$, $SD = 0.76$) ข้อ 72 ขอมล้าบากเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไป ($\bar{X} = 3.84$, $SD = 0.82$) ข้อ 73 ตรวจสอบความถูกต้องหลังการทำงานทุกครั้ง ($\bar{X} = 3.61$, $SD = 0.81$) ข้อ 74 พยายามทำงานให้ดีกว่าที่ผ่านมา ($\bar{X} = 3.96$, $SD = 0.76$) ข้อ 75 ไม่ปล่อยให้ปัญหาลี้กลายไปเอง โดยไม่หาทางแก้ไข ($\bar{X} = 3.56$, $SD = 0.99$) ข้อ 76 มีความมานะบากบั่นและอดทนในการเรียนและการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.81$, $SD = 0.85$) ส่วนข้ออื่น ๆ นักศึกษามีคุณลักษณะด้านลักษณะมุ่งอนาคตอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นข้อ 61 ท่านเรียนเพื่อให้ผ่านไปวัน ๆ เท่านั้น ($\bar{X} = 2.40$, $SD = 1.09$) ที่นักศึกษามีคุณลักษณะด้านลักษณะมุ่งอนาคตอยู่ในระดับน้อย

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ในด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านความสัมพันธ์กับสังคม และด้านลักษณะมุ่งอนาคต จำแนกตาม เพศ ประเภทวิชาที่ศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายได้ของครอบครัว และสถานภาพสมรสของ บิดา-มารดา ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 7-19

ตาราง 7 การเปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมและเป็นรายด้าน จำแนกตามเพศ

คุณลักษณะของนักศึกษา	นักศึกษาชาย n = 336		นักศึกษาหญิง n = 432		t	p
	$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
ด้านความมั่นคงทางอารมณ์	3.05	0.34	3.01	0.31	- 1.63	0.10
ด้านความสัมพันธ์กับสังคม	3.61	0.45	3.60	0.45	- 0.43	0.67
ด้านลักษณะมุ่งอนาคต	3.47	0.46	3.41	0.44	- 1.90	0.06
รวม	3.36	0.30	3.32	0.29	- 1.81	0.71

จากตาราง 7 แสดงว่า นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิง มีคุณลักษณะทางจิตใจ โดยรวมและเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 8 การเปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมและเป็นรายด้าน จำแนกตามประเภทวิชาที่ศึกษา

คุณลักษณะของนักศึกษา	ความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ด้านความมั่นคงทางอารมณ์	ระหว่างกลุ่ม	3	1.00	0.33	3.15	0.02
	ภายในกลุ่ม	764	80.15	0.10		
	รวม	767	81.15			
ด้านความสัมพันธ์กับสังคม	ระหว่างกลุ่ม	3	4.44	1.48	7.63	0.00
	ภายในกลุ่ม	764	147.98	0.19		
	รวม	767	152.42			
ด้านลักษณะมุ่งอนาคต	ระหว่างกลุ่ม	3	5.30	1.76	9.14	0.00
	ภายในกลุ่ม	764	147.56	0.19		
	รวม	767	152.86			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	3	2.46	0.82	9.75	0.00
	ภายในกลุ่ม	764	64.25	0.08		
	รวม	767	66.71			

จากตาราง 8 แสดงว่า นักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาต่างกัน มีคุณลักษณะทางจิตใจ โดยรวมและเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการทดสอบเป็นรายคู่โดยใช้วิธีของเชฟเฟ้

ผลการทดสอบเป็นรายคู่ของคุณลักษณะทางจิตใจด้านความมั่นคงทางอารมณ์ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ด้วยวิธีของเชฟเฟ้ ไม่พบความแตกต่างเป็นรายคู่ จึงใช้การทดสอบของดันแคน (Duncan) ผลการทดสอบปรากฏดังตาราง 9

ตาราง 9 การทดสอบความแตกต่างของคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ จำแนกตามประเภทวิชาที่ศึกษา เป็นรายคู่

ประเภทวิชาที่ศึกษา	$\bar{X}$	ประเภทวิชาที่ศึกษา			
		ช่างอุตสาหกรรม	พาณิชยกรรม	คหกรรม	ศิลปหัตถกรรม
ช่างอุตสาหกรรม	3.07		*		*
พาณิชยกรรม	3.00				
คหกรรม	3.01				
ศิลปหัตถกรรม	2.94				

จากตาราง 9 แสดงว่า นักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม กับนักศึกษาในประเภทวิชาพาณิชยกรรม และนักศึกษาในประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม มีคุณลักษณะด้านความมั่นคงทางอารมณ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่พบความแตกต่างกัน

ผลการทดสอบเป็นรายคู่ของคุณลักษณะทางจิตใจด้านความสัมพันธ์กับสังคม ด้านลักษณะมุ่งอนาคต และโดยรวม 3 ด้าน ปรากฏผลดังตาราง 10-12

ตาราง 10 การทดสอบความแตกต่างของคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ด้านความสัมพันธ์กับสังคม จำแนกตามประเภทวิชาที่ศึกษา เป็นรายคู่

ประเภทวิชาที่ศึกษา	$\bar{X}$	ประเภทวิชาที่ศึกษา			
		ช่างอุตสาหกรรม	พาณิชยกรรม	คหกรรม	ศิลปหัตถกรรม
ช่างอุตสาหกรรม	3.61				*
พาณิชยกรรม	3.65				*
คหกรรม	3.54				
ศิลปหัตถกรรม	3.32				

จากตาราง 10 แสดงว่า นักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม กับนักศึกษาในประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม และนักศึกษาในประเภทวิชาพาณิชยกรรม มีคุณลักษณะด้านความสัมพันธ์กับสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง

ตาราง 11 การทดสอบความแตกต่างของคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ด้านลักษณะมุ่งอนาคต จำแนกตามประเภทวิชาที่ศึกษา เป็นรายคู่

ประเภทวิชาที่ศึกษา	$\bar{X}$	ประเภทวิชาที่ศึกษา			
		ช่างอุตสาหกรรม	พาณิชยกรรม	คหกรรม	ศิลปหัตถกรรม
ช่างอุตสาหกรรม	3.47				*
พาณิชยกรรม	3.43				*
คหกรรม	3.48				*
ศิลปหัตถกรรม	3.10				

จากตาราง 11 แสดงว่า นักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม กับนักศึกษาในประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม นักศึกษาในประเภทวิชาพาณิชยกรรม และนักศึกษาในประเภทวิชาคหกรรม มีคุณลักษณะด้านลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง

ตาราง 12 การทดสอบความแตกต่างของคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมทั้ง 3 ด้าน จำแนกตามประเภทวิชาที่ศึกษา เป็นรายคู่

ประเภทวิชาที่ศึกษา	$\bar{X}$	ประเภทวิชาที่ศึกษา			
		ช่างอุตสาหกรรม	พาณิชยกรรม	คหกรรม	ศิลปหัตถกรรม
ช่างอุตสาหกรรม	3.36				*
พาณิชยกรรม	3.34				*
คหกรรม	3.33				*
ศิลปหัตถกรรม	3.11				

จากตาราง 12 แสดงว่า นักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม กับนักศึกษาในประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม นักศึกษาในประเภทวิชาพาณิชยกรรม และนักศึกษาในประเภทวิชาคหกรรม มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวมทั้ง 3 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง

ตาราง 13 การเปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมและเป็นรายด้าน จำแนกตาม
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

คุณลักษณะของนักศึกษา	ความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ด้านความมั่นคงทางอารมณ์	ระหว่างกลุ่ม	2	0.19	0.10	0.91	0.40
	ภายในกลุ่ม	765	80.95	0.11		
	รวม	767	81.14			
ด้านความสัมพันธ์กับสังคม	ระหว่างกลุ่ม	2	1.32	0.66	3.35	0.04
	ภายในกลุ่ม	765	151.09	0.20		
	รวม	767	152.41			
ด้านลักษณะมุ่งอนาคต	ระหว่างกลุ่ม	2	4.87	2.43	12.95	0.00
	ภายในกลุ่ม	765	147.99	0.19		
	รวม	767	152.86			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2	0.90	0.45	5.22	0.01
	ภายในกลุ่ม	765	65.81	0.09		
	รวม	767	66.71			

จากตาราง 13 แสดงว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวมทั้ง 3 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีคุณลักษณะด้านความสัมพันธ์กับสังคม และด้านลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการทดสอบเป็นรายคู่โดยใช้วิธีของ เชฟเฟ่ ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 14-16

ตาราง 14 การทดสอบความแตกต่างของคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ด้านความสัมพันธ์กับสังคม จำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นรายคู่

ผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียน	$\bar{X}$	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน		
		ระดับต่ำ (ต่ำกว่า 2.00)	ระดับปานกลาง (2.00 – 2.50)	ระดับสูง (สูงกว่า 2.50)
ระดับต่ำ (ต่ำกว่า 2.00)	3.53			
ระดับปานกลาง (2.00 – 2.50)	3.55			
ระดับสูง (สูงกว่า 2.50)	3.64		*	

จากตาราง 14 แสดงว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับปานกลาง กับนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูง มีคุณลักษณะด้านความสัมพันธ์กับสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง

ตาราง 15 การทดสอบความแตกต่างของคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ด้านลักษณะมุ่งอนาคต จำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นรายคู่

ผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียน	$\bar{X}$	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน		
		ระดับต่ำ (ต่ำกว่า 2.00)	ระดับปานกลาง (2.00 – 2.50)	ระดับสูง (สูงกว่า 2.50)
ระดับต่ำ (ต่ำกว่า 2.00)	3.27			
ระดับปานกลาง (2.00 – 2.50)	3.34			
ระดับสูง (สูงกว่า 2.50)	3.49	*	*	

จากตาราง 15 แสดงว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูง กับนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับต่ำ และนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับปานกลาง มีคุณลักษณะทางด้านจิตใจด้านความสัมพันธ์กับสังคมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง

ตาราง 16 การทดสอบความแตกต่างของคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมทั้ง 3 ด้าน จำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นรายคู่

ผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียน	$\bar{X}$	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน		
		ระดับต่ำ (ต่ำกว่า 2.00)	ระดับปานกลาง (2.00 – 2.50)	ระดับสูง (สูงกว่า 2.50)
ระดับต่ำ (ต่ำกว่า 2.00)	3.25			
ระดับปานกลาง (2.00 – 2.50)	3.30			
ระดับสูง (สูงกว่า 2.50)	3.36		*	

จากตาราง 16 แสดงว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับปานกลาง กับ นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูง มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวมทั้ง 3 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง

ตาราง 17 การเปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมและเป็นรายด้าน จำแนกตาม
รายได้ของครอบครัว

คุณลักษณะของนักศึกษา	ความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ด้านความมั่นคงทางอารมณ์	ระหว่างกลุ่ม	2	0.20	0.10	0.95	0.39
	ภายในกลุ่ม	765	80.94	0.10		
	รวม	767	81.14			
ด้านความสัมพันธ์กับสังคม	ระหว่างกลุ่ม	2	0.36	0.18	0.91	0.40
	ภายในกลุ่ม	765	152.05	0.20		
	รวม	767	152.41			
ด้านลักษณะมุ่งอนาคต	ระหว่างกลุ่ม	2	0.69	0.34	1.72	0.18
	ภายในกลุ่ม	765	152.17	0.20		
	รวม	767	152.86			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2	0.27	0.14	1.56	0.21
	ภายในกลุ่ม	765	66.44	0.09		
	รวม	767	66.71			

จากตาราง 17 แสดงว่า นักศึกษาที่ครอบครัวมีรายได้ต่างกัน มีคุณลักษณะทางจิตใจ
โดยรวมและเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตาราง 18 การเปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมและเป็นรายด้าน จำแนกตาม
สถานภาพสมรสของบิดา-มารดา

คุณลักษณะของนักศึกษา	ความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ด้านความมั่นคงทางอารมณ์	ระหว่างกลุ่ม	2	0.10	0.05	0.48	0.62
	ภายในกลุ่ม	765	81.04	0.11		
	รวม	767	81.14			
ด้านความสัมพันธ์กับสังคม	ระหว่างกลุ่ม	2	0.30	0.15	0.75	0.47
	ภายในกลุ่ม	765	152.12	0.20		
	รวม	767	152.42			
ด้านลักษณะมุ่งอนาคต	ระหว่างกลุ่ม	2	2.42	1.21	6.16	0.00
	ภายในกลุ่ม	765	150.43	0.20		
	รวม	767	152.85			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2	0.46	0.23	2.67	0.07
	ภายในกลุ่ม	765	66.25	0.09		
	รวม	767	66.71			

จากตาราง 18 แสดงว่า นักศึกษาที่บิดา-มารดามีสถานภาพสมรสต่างกัน มีคุณลักษณะทางด้านจิตใจโดยรวมทั้ง 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักศึกษาที่บิดา-มารดามีสถานภาพสมรสต่างกัน มีคุณลักษณะด้านลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทำการทดสอบเป็นรายคู่โดยใช้วิธีของ เชฟเฟ่ ดังแสดงในตาราง 19

ตาราง 19 การทดสอบความแตกต่างของคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ด้านลักษณะมุ่งอนาคต จำแนกตามสถานภาพสมรสของบิดา-มารดา เป็นรายคู่

สถานภาพสมรส ของ บิดา-มารดา	$\bar{X}$	สถานภาพของบิดา-มารดา		
		บิดา-มารดา อยู่ร่วมกัน	บิดา-มารดา แยกกันอยู่	บิดาหรือมารดา ถึงแก่กรรม
บิดา-มารดา อยู่ร่วมกัน	3.46		*	
บิดา-มารดา แยกกันอยู่	3.30			
บิดาหรือมารดา ถึงแก่กรรม	3.46		*	

จากตาราง 19 แสดงว่า นักศึกษาที่บิดา-มารดาแยกกันอยู่กับนักศึกษาที่บิดา-มารดาอยู่ร่วมกัน และนักศึกษาที่บิดาหรือมารดาถึงแก่กรรม มีคุณลักษณะด้านลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนคู่อื่น ๆ ไม่พบความแตกต่าง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาและเปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร 3 ด้าน คือ ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านความสัมพันธ์กับสังคม และด้านลักษณะมุ่งอนาคต จำแนกตามเพศ ประเภทวิชาที่ศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายได้ของครอบครัว และสถานภาพสมรสของบิดา-มารดา

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2541 ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม ประเภทวิชาพาณิชยกรรม ประเภทวิชาคหกรรม และประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร รวม 768 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษา มีลักษณะเป็นแบบเติมคำ จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาใน 3 ด้าน คือ ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านความสัมพันธ์กับสังคม และด้านลักษณะมุ่งอนาคต ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของ ลิกอร์ท จำนวน 76 ข้อ แบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.80

ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามไปจำนวน 768 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ถูกต้องกลับคืนมาจำนวนทั้งสิ้น 768 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ใน 3 ด้าน โดยการหาค่าคะแนนเฉลี่ยและ

ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. การเปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมและเป็นรายด้าน 3 ด้าน จำแนกตาม เพศ ใช้การทดสอบค่าที สำหรับประเภทวิชาที่ศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายได้ของครอบครัว และสถานภาพสมรสของบิดา-มารดา ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีการของเชฟเฟ

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาและเปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร 3 ด้านคือ ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านความสัมพันธ์กับสังคม และด้านลักษณะมุ่งอนาคต โดยจำแนกตาม เพศ ประเภทวิชาที่ศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายได้ของครอบครัว และสถานภาพสมรสของบิดา-มารดา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวมทั้ง 3 ด้านคือ ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านความสัมพันธ์กับสังคม และด้านลักษณะมุ่งอนาคต อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษามีคุณลักษณะด้านความสัมพันธ์กับสังคมอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านความมั่นคงทางอารมณ์ และด้านลักษณะมุ่งอนาคต อยู่ในระดับปานกลาง

2. การเปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร 3 ด้าน คือ ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านความสัมพันธ์กับสังคม และด้านลักษณะมุ่งอนาคต สรุปได้ดังนี้

2.1 นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิง มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวมและเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

2.2 นักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาต่างกัน มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษาในประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวมแตกต่างกับนักศึกษาในประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม ประเภทวิชาพาณิชยกรรม และประเภทวิชาคหกรรม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านผลการวิจัยพบว่า

คุณลักษณะทางจิตใจด้านความมั่นคงทางอารมณ์ จากการทดสอบด้วยวิธีของเชฟเฟ ไม่พบความแตกต่างเป็นรายคู่ จึงใช้การทดสอบของ ดันแคน ผลการทดสอบ พบว่านักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม มีคุณลักษณะด้านความมั่นคงทางอารมณ์แตกต่างกับนักศึกษาใน

ประเภทวิชาพาณิชยกรรม และประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม

คุณลักษณะทางจิตใจด้านความสัมพันธ์กับสังคม นักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม มีคุณลักษณะด้านสัมพันธ์กับสังคมแตกต่างกับ นักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม และประเภทวิชาพาณิชยกรรม

คุณลักษณะทางจิตใจด้านลักษณะมุ่งอนาคต นักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม มีคุณลักษณะด้านลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกับ นักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม ประเภทวิชาพาณิชยกรรม และประเภทวิชาคหกรรม

2.3 นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับปานกลาง มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวมแตกต่างกับนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีคุณลักษณะด้านความสัมพันธ์กับสังคม และด้านลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับปานกลาง มีคุณลักษณะด้านความสัมพันธ์กับสังคมแตกต่างกับนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูง และนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับต่ำและระดับปานกลาง มีคุณลักษณะด้านลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกับนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูง

2.4 นักศึกษาที่ครอบครัวมีรายได้ต่างกัน มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.5 นักศึกษาที่บิดา-มารดามีสถานภาพสมรสต่างกัน มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักศึกษาที่บิดา-มารดามีสถานภาพสมรสต่างกัน มีคุณลักษณะด้านลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษาที่บิดา-มารดาแยกกันอยู่ มีคุณลักษณะด้านลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกับนักศึกษาที่บิดา-มารดาอยู่ร่วมกัน และนักศึกษาที่บิดาหรือมารดาถึงแก่กรรม

อภิปรายผล

1. นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวม 3 ด้าน คือ ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านความสัมพันธ์กับสังคม และด้านลักษณะมุ่งอนาคตอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษาอยู่ในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ ตลอดจนสภาพแวดล้อมทางสังคม เป็นช่วงวัยรุ่นตอนปลายและวัยผู้ใหญ่ตอนต้น ที่ต้องการความเป็นอิสระ และมีเอกลักษณ์ของ

ตนเอง อีกทั้งมีการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์อยู่ตลอดเวลาโดยไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนได้ ดังนั้นเมื่อต้องเผชิญปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ จะทำให้เกิดความตึงเครียดและวิตกกังวลจนอาจก่อให้เกิดความรู้สึกที่คิดว่า ตนเองไม่ทัดเทียมกับผู้อื่นทั้งทางด้านส่วนตัวและทางด้านสังคม จึงส่งผลให้นักศึกษามีความมั่นคงทางอารมณ์น้อยกว่าที่ควรจะเป็น ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่รู้สึกวิตกกังวลกับเหตุการณ์ที่ยังไม่เกิดขึ้น และจะรู้สึกไม่พอใจ หรือรู้สึกอารมณ์เสียทันทีเมื่อถูกตำหนิ หรือเมื่อมีผู้มาขัดจังหวะเวลาทำงาน ชอบทำตามใจตนเองและระงับความโกรธไม่ได้โดยจะโต้ตอบทันที ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ ประเวศ ยอดยิ่ง (2537 : 2) ที่กล่าวว่า นักศึกษาสายอาชีวศึกษาที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ต้องเผชิญและต้องต่อสู้กับปัญหาต่าง ๆ หลายประการ เช่น ภาวะค่าครองชีพที่สูงขึ้นอย่างรวดเร็ว มลภาวะแวดล้อมต่าง ๆ ปัญหาอาชญากรรม ยาเสพติด และสถานเริงรมย์ จึงอาจส่งผลให้นักศึกษาประพฤติตนไม่เหมาะสมหลายประการ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ รุ่งทิวา เสาร์สิงห์ และ ทักษิณา เครือหงส์ (2537 : 18) ที่ศึกษาพบว่า บุคลิกภาพของผู้เรียนที่เรียนสายอาชีพ มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากผู้เรียนสายสามัญนั้น เป็นผลมาจากประสบการณ์ในสถานศึกษาวิชาชีพ ทำให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงและแตกต่างจากผู้เรียนสายสามัญในวัยเดียวกัน ทั้งนี้หากเป็นพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในทางสร้างสรรค์ หรือเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรก็จะไม่สร้างปัญหาให้กับสังคม แต่พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปบางลักษณะกำลังเป็นปัญหาของสังคม เช่น ปัญหาการทะเลาะวิวาทกันของวัยรุ่น การระบายสีตามผนังตึก ปัญหายาเสพติด ปัญหาทางเพศ และอื่น ๆ อย่างไรก็ตามนักศึกษาส่วนใหญ่ก็สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ และบุคคลอื่นได้อย่างเหมาะสม รู้จักเสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวมได้ และกล้าแสดงความรักใคร่เมตตาเมื่อมีความบกพร่องเกิดขึ้น อีกทั้งเข้าใจถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องปฏิบัติตามกฎและระเบียบของสังคม และทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา และคนอื่น ๆ (2527 : 28-29) ที่กล่าวว่า นักศึกษาระดับอุดมศึกษาจะมีความกระตือรือร้น สนใจสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ และทนไม่ได้กับความไม่ถูกต้องหรือความไม่ยุติธรรมของสังคม ชีวิตของนักศึกษาจะเป็นอิสระที่จะคิดและแสดงออก ในส่วนของการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และการศึกษาหาข้อมูลในการวางแผนงานตามลำดับขั้นตอนของนักศึกษา พบว่ายังอยู่ในเกณฑ์ที่ไม่ดีเท่าที่ควร ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า ในขณะที่กำลังศึกษาอยู่นั้นนักศึกษามีใบงานสำหรับการปฏิบัติงานตามขั้นตอนอยู่แล้ว จึงส่งผลให้นักศึกษาไม่กระตือรือร้นในการวางแผนงาน หรือค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง ด้วยเหตุผลต่าง ๆ ข้างต้น จึงทำให้นักศึกษามีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวมทั้ง 3 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงในวิทยาลัย

สังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร มีคุณลักษณะด้านความมั่นคงทางอารมณ์อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในช่วงวัยรุ่นตอนปลายและผู้ใหญ่ตอนต้น ซึ่งกำลังเป็นช่วงที่มีอารมณ์รุนแรง เปลี่ยนแปลงง่าย มีความสับสนในตัวเอง เพราะอายุในช่วงนี้ต้องพบกับความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มากมาย ทั้งทางร่างกายและอารมณ์ที่รวดเร็วมาก จึงส่งผลให้นักศึกษาควบคุมอารมณ์ของตนเองให้มั่นคงอยู่ในระดับที่เหมาะสมได้ไม่ดีเท่าที่ควร ชอบทำตามใจตนเองจนบางครั้งไม่มีเหตุผล เช่น เมื่อสาขาวิชาที่ตนเรียนอยู่หรือเพื่อนพ้องของตนเองได้รับการดูถูก หรือดูหมิ่น ก็พร้อมที่จะตอบโต้อย่างรุนแรงได้ทันที เพราะนักศึกษาจะระงับความโกรธ หรือความไม่พอใจได้ไม่ดีพอ และในบางครั้งจะอารมณ์ไม่ดีทั้ง ๆ ที่ไม่มีสาเหตุ ซึ่งสอดคล้องกับ ศรีธรรม ธนะภูมิ (2535 : 79) ที่ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาทางอารมณ์ของวัยรุ่นว่า บุคคลในวัยนี้มักมีอารมณ์ที่อ่อนไหว เปลี่ยนแปลงง่าย สับสน ขาดความมั่นใจ อารมณ์รุนแรง ทั้งอิจฉาริษยา โกรธแค้น อาฆาต คือ และต่อต้านอำนาจ หรือบางขณะเศร้า เบื่อหน่าย ทั้งนี้เกิดจากการกระตุ้นของฮอร์โมนต่าง ๆ ภายในร่างกาย และพัฒนาการของอารมณ์ดั้งเดิมที่อาจเก็บกด และสะสมมาตั้งแต่วัยเด็ก ทำให้นักศึกษามีความรู้สึกริดก้างวลใจกับเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ยังไม่เกิดขึ้นในชีวิตของตนเอง รู้สึกไม่พอใจทันทีเมื่อถูกตำหนิ และจะนำเก็บมาคิดทำให้เสียใจและน้อยใจอยู่เสมอ และยังพบอีกด้วยว่านักศึกษาจะเกิดความรู้สึกประหม่าเมื่ออยู่ต่อหน้าคนมาก ๆ หรือเมื่อต้องเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้อื่นที่ไม่ใช่เพื่อนในกลุ่มหรือในประเพณีวิชาเดียวกัน ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงส่งผลให้นักศึกษามีคุณลักษณะด้านความมั่นคงทางอารมณ์อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อาภรณ์ รอดอรินทร์ (2531 : 145) ที่เปรียบเทียบลักษณะนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำแนกตามสาขาวิชาพบว่า นักศึกษาทุกสาขาวิชามีคุณลักษณะด้านอารมณ์อยู่ในระดับมาก แต่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ปัทมวรรณ อ่วมศรี (2541 : บทคัดย่อ) ที่ศึกษาคุณลักษณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง พบว่า นักศึกษามีคุณลักษณะด้านความมั่นคงทางอารมณ์อยู่ในระดับปานกลาง

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า นักศึกษามีคุณลักษณะด้านความมั่นคงทางอารมณ์อยู่ในระดับมาก ในเรื่องการคิดถึงผลดีผลเสียก่อนทำสิ่งใด และสามารถขอโทษเมื่อทำผิดได้โดยไม่มีความคับข้องใจ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ นักศึกษาบางคนมาจากครอบครัวที่มีความอบอุ่น บิดา-มารดาเลี้ยงดูด้วยความรักความเข้าใจ และปลูกฝังความมีระเบียบวินัยได้อย่างเหมาะสม สามารถปฏิบัติตนให้อยู่ในบรรทัดฐานของสังคมได้ จึงส่งผลให้นักศึกษามีความรับผิดชอบในการพัฒนาตนเอง เพื่อนำไปสู่ความเป็นตัวของตัวเอง และเพื่อสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของสังคมได้อย่างมีความสุข นอกจากนั้น ผลการวิจัยยังพบว่านักศึกษามีคุณลักษณะในระดับน้อย ในเรื่องรู้สึกไม่พอใจเมื่อเห็นเพื่อนสอบได้คะแนนดีกว่า ใช้การเสี่ยง

เช่น การโยนหัวโยนก้อยในการตัดสินใจอยู่เสมอ เมื่อการทำงานตามโครงการเกิดปัญหาจะล้มเลิกโครงการนั้นทันที และเมื่อมีอารมณ์โกรธมักจะแสดงสีหน้าท่าทาง หรือทำลายสิ่งของที่อยู่กับตัว ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักศึกษาในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษาบางกลุ่ม รู้จักระงับอารมณ์ มีความมั่นคงทางอารมณ์ในระดับหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นผลมาจากนักศึกษาที่มีงานทำแล้ว จึงมีวุฒิภาวะทางด้านการควบคุมอารมณ์ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะลักษณะหน้าที่ในงานอาชีพของตนเองที่ต้องให้บริการเป็นส่วนใหญ่

ในด้านความสัมพันธ์กับสังคม ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร มีคุณลักษณะด้านความสัมพันธ์กับสังคมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 17-22 ปี ซึ่งเป็นธรรมชาติของวัยนี้ที่มีความรักต่อเพื่อนสูง คิดว่าเพื่อนเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในชีวิตการเรียนในสถานบันการศึกษา ซึ่งการคบเพื่อนโดยทั่วๆ ไปของนักศึกษาจะเลือกคบเพื่อนที่มีบางสิ่งบางอย่างคล้ายคลึงกัน เช่น มาจากท้องถิ่นเดียวกัน หรืออยู่คณะ วิชาเดียวกัน ตลอดจนการใช้เวลาอยู่กับเพื่อนต่างเพศ มากกว่าการคบเพื่อนเพศเดียวกัน ดังนั้น นักศึกษาส่วนใหญ่จึงเข้าใจถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และบุคคลอื่น ๆ ตามกฎระเบียบแบบแผนของสังคมนั้น ๆ อย่างเหมาะสมและด้วยความเต็มใจ รู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมได้ และยังพบอีกด้วยว่า นักศึกษาจะระมัดระวังคำพูดเพื่อไม่ให้กระทบกระเทือนใจผู้อื่น โดยเฉพาะในกลุ่มเพื่อน อีกทั้งกล้ารับผิดชอบเมื่อมีความบกพร่องเกิดขึ้น และในยามที่นักศึกษามีเวลาว่าง มักชอบจับกลุ่มอยู่กับเพื่อน ๆ เพื่อสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในกลุ่ม หรือทำงานกลุ่มด้วยกัน ซึ่งนักศึกษาชอบที่จะทำงานเป็นกลุ่มมากกว่าการทำงานเดี่ยว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการทำงานเป็นกลุ่มทำให้นักศึกษามีโอกาสช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และจะประสบความสำเร็จในการทำงานมากกว่าการทำงานคนเดียวก็อาจเป็นไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สำเนาวัชรศิลป์ (2537 : 76) ที่กล่าวถึง การพัฒนาทางด้านสังคมของวัยรุ่นตอนปลายว่า เป็นวัยที่ชอบทำงานเป็นกลุ่ม และเป็นวัยที่มีประสบการณ์ทางสังคมพอสมควร จึงสามารถเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตัวให้เหมาะสมในสังคมได้ มีความระมัดระวังเกี่ยวกับความรู้สึกรู้สึกของผู้อื่นที่มีต่อตนเองมากขึ้น ทำให้สามารถปรับปรุงตนเองเพื่อให้เป็นที่ยอมรับของสังคม ดังที่ เอ็ด สารภูมิ และ บุญร่วม ทิพย์ศรี กล่าวว่า นักศึกษาจำเป็นต้องรู้จักการเข้าสังคม ซึ่งหากนักศึกษาสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ ก็ทำให้มีความสุข แต่ถ้าปรับตัวไม่ได้ก็จะทำให้เกิดความทุกข์ เกิดปัญหา บางคนถึงกับเรียนไม่สำเร็จ ทั้งนี้นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ อาจมีสาเหตุมาจากปัญหาส่วนตัวของนักศึกษาเอง (เอ็ด สารภูมิ และ บุญร่วม ทิพย์ศรี. 2525 : 52) อย่างไรก็ตามผลการวิจัยในครั้งนี้แตกต่างกับผลงานวิจัยของ มยุรี สุทธิเลิศอรุณ (2528 : 134) ที่พบว่านิสิตจุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัยทุกสาขาวิชา มีคุณลักษณะด้านความสัมพันธ์กับสังคมอยู่ในระดับปานกลาง และผลงานวิจัยของ อารณ รอดอรินทร์ (2531 : 146) ที่เปรียบเทียบลักษณะนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำแนกตามสาขาวิชา พบว่า นักศึกษาทุกสาขาวิชา มีคุณลักษณะด้านสังคมอยู่ในระดับปานกลาง แต่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ปัทมวรรณ อ่วมศรี (2541 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง มีคุณลักษณะด้านความสัมพันธ์กับสังคมในระดับมาก

ส่วนประเด็นที่นักศึกษามีคุณลักษณะหรือมีการประพฤติปฏิบัติในระดับปานกลางคือ ให้ความร่วมมือกับโครงการต่าง ๆ ของสถาบันการศึกษาและชุมชน ทำกิจกรรมในสถาบันการศึกษาเพื่อจะได้รู้จักคนเพิ่มมากขึ้น ปฏิบัติตามกฎระเบียบแบบแผนของสถาบันการศึกษาอย่างเคร่งครัดเมื่อมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ร้ายแรงจะโทษตนเองก่อน และสามารถพุดจูงใจหมู่คณะให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะจุดมุ่งหมายและโครงสร้างของหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้ทำงานอยู่แล้วเข้ามาศึกษาเพิ่มเติมได้ ซึ่งเป็นลักษณะที่ทำงานไปด้วยและเรียนไปด้วย และมีนักศึกษาอีกจำนวนหนึ่งที่ออกไปฝึกงานยังสถานประกอบการ จึงทำให้นักศึกษามีความผูกพันกับสถานศึกษาไม่มากนัก ส่งผลให้นักศึกษามีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมและให้ความร่วมมือในโครงการต่าง ๆ ของสถาบันการศึกษาและชุมชนได้ไม่ดีเท่าที่ควร

ในด้านลักษณะมุ่งอนาคต ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษามีคุณลักษณะด้านลักษณะมุ่งอนาคตอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ นักศึกษาบางส่วนต้องทำงานไปด้วยเรียนไปด้วย หรือนักศึกษาบางกลุ่มจำเป็นต้องออกไปฝึกงานยังสถานประกอบการ จึงเป็นเหตุให้นักศึกษาไม่มีเวลาพอที่จะเข้าห้องสมุดเพื่อศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากที่อาจารย์บรรยาย และเตรียมตัวดูหนังสือก่อนสอบ จึงส่งผลให้นักศึกษาทางสายอาชีพศึกษาส่วนใหญ่ มีปัญหาเรื่องการเรียนพอสมควร เมื่อเทียบกับผู้ที่เรียนสามัญ และระดับอุดมศึกษาโดยทั่ว ๆ ไป ดังที่เฟลด์แมน และ นิวคอมป์ (Feldman and Newcomb. 1970 : 153) ให้ความเห็นว่า ลักษณะของวิชาที่มีเนื้อหา วิธีสอน ระบบการเรียนการสอนที่แตกต่างกันออกไป จะทำให้ลักษณะของนักศึกษาแตกต่างกันไปตามสาขาวิชานั้น ๆ ด้วย ผลการวิจัยในครั้งนี้ยังพบอีกว่า นักศึกษาบางส่วนมีการประพฤติปฏิบัติในด้านต่อไปนี้ไม่ดีเท่าที่ควร ได้แก่การปฏิบัติงานตามขั้นตอนการข้อมูลเพื่อการวางแผนการปฏิบัติงาน การรู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และการหาประสบการณ์ในการเรียนรู้ทางด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทางวิชาชีพที่เรียนมาของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับรายงานการวิจัยของคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2535 : 78) เรื่องความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการทำงานของผู้สำเร็จหลักสูตรอาชีวศึกษา ที่พบว่า ผู้ที่จบอาชีวศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน ขาดการใฝ่หาความรู้ ขาดความละเอียดรอบคอบในการปฏิบัติงาน ขาดการจัดการระบบการวางแผน และขาด

ความมั่นใจในการทำงาน

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า นักศึกษามีคุณลักษณะอยู่ในระดับมาก คือ สามารถกำหนดจุดมุ่งหมายและวางแผนการเรียน โดยการเลือกเรียนวิชาเกี่ยวกับอาชีพที่สนใจที่จะเป็นประโยชน์กับการศึกษาต่อ หรือการประกอบอาชีพในอนาคตของตนเองได้ และนักศึกษาส่วนใหญ่มีความสนใจและติดตามงานที่ได้รับมอบหมาย และตรวจสอบความถูกต้องหลังการทำงานทุกครั้ง เมื่อประสบปัญหาในการทำงานจะพยายามแก้ปัญหาด้วยตนเอง และมีความมานะบากบั่นอดทนเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไป ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวัตถุประสงค์ในการเรียนการสอนด้านอาชีวศึกษา เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ทางด้านทฤษฎี และด้านปฏิบัติเกี่ยวกับวิชาชีพเฉพาะสาขาโดยตรง เพื่อเป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพต่อไปในอนาคต จึงส่งผลให้นักศึกษามีความสนใจปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนประเด็นที่นักศึกษามีคุณลักษณะอยู่ในระดับน้อยคือนักศึกษาเรียนเพื่อให้ผ่านไปวัน ๆ เท่านั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษามีจุดมุ่งหมายและเล็งเห็นถึงความสำคัญในการประกอบอาชีพในอนาคต จึงไม่ปล่อยเวลาให้ผ่านไปโดยเปล่าประโยชน์ ดังที่ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538 : 31) สรุปไว้ว่า การที่บุคคลมีลักษณะมุ่งอนาคตสูง จะส่งผลให้บุคคลทำงานอย่างขยันขันแข็งในภาวะปัจจุบัน เพื่อที่จะได้รับผลที่ดีในอนาคตได้

2. การเปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร 3 ด้าน คือ ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านความสัมพันธ์กับสังคม และด้านลักษณะมุ่งอนาคต ผลการวิจัยพบว่า

2.1 นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิง มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวมและเป็นรายด้าน คือ ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านความสัมพันธ์กับสังคม และด้านลักษณะมุ่งอนาคต ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักศึกษาอยู่ในช่วงอายุเดียวกัน คือ วัยรุ่นตอนปลายและวัยผู้ใหญ่ตอนต้น จะมีพฤติกรรมที่ปฏิบัติคล้ายคลึงกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านความคิดและการกระทำ เมื่อพิจารณาในด้านความมั่นคงทางอารมณ์ พบว่านักศึกษาชอบทำอะไรตามใจตนเอง ชอบทำงานที่ทำหาความสามารถ และมีความมั่นใจในความคิดและการกระทำของตนเองอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกัน และพบว่า นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงมีคุณลักษณะที่สำคัญเป็นอันดับแรกเหมือนกัน คือ ก่อนทำสิ่งใดจะคิดถึงผลดีผลเสียก่อน และขอมรับผิดในการกระทำของตนเอง

ด้านความสัมพันธ์กับสังคมพบว่า นักศึกษาเข้าใจถึงความสำคัญและความจำเป็นของกฎ ระเบียบ แบบแผนของสังคม มีความซื่อตรงและจริงใจ ตลอดจนยินดีและเต็มใจรับฟังคำแนะนำ และความคิดเห็นของผู้อื่น อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน โดยเฉพาะมีความเต็มใจปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เพื่อให้สังคม

ยอมรับในการกระทำของตนเอง ดังทฤษฎีความต้องการของ มาสโลว์ ที่ได้กล่าวถึง ความต้องการของมนุษย์ไว้พอสรุปได้ว่า มนุษย์มีความต้องการความรักและต้องการมีส่วนร่วมในกลุ่มให้ยอมรับตนเอง เช่น ในกลุ่มครอบครัว กลุ่มสังคม หรือกลุ่มทำงาน และมนุษย์มีความต้องการที่จะได้รับการยกย่องจากผู้อื่นด้วย (อาร์ พันธ์ณี. 2534 : 189) จึงเป็นเหตุให้นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงต่างเห็นความสำคัญในด้านความสัมพันธ์กับสังคมเช่นเดียวกัน

ส่วนด้านลักษณะมุ่งอนาคตพบว่า ทั้งนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงส่วนใหญ่ มีนิสัยในการใฝ่หาความรู้ เช่น ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมนอกเหนือจากบทเรียน ใช้เวลาว่างเข้าห้องสมุด เพื่อค้นคว้าหรือจดบันทึกความจำ หรือทบทวนบทเรียน ตลอดจนการเตรียมตัวอ่านหนังสือ เพื่อสอบแต่เนิ่น ๆ ไม่มากเท่าที่ควร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ นักศึกษาบางกลุ่มต้องออกไปฝึกงาน จึงให้ความสำคัญและทุ่มเทเวลาให้กับการทำงานจนละเลยการใฝ่หาความรู้ และไม่รู้จักรักษาเวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ประกอบกับยังไม่เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า เพื่อที่จะนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองในอนาคต ดังนั้นนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิง จึงมีคุณลักษณะด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านความสัมพันธ์กับสังคม และด้านลักษณะมุ่งอนาคต ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ทศนีย์ ศิริวัฒน์ (2533 : ก-ข) ที่พบว่า นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิง มีคุณลักษณะด้านการเรียนด้านสังคมไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ปัทมวรรณ อ่วมศรี (2541 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า นักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงมหาวิทยาลัยรามคำแหง มีคุณลักษณะด้านการแสวงหาความรู้ ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ และด้านความสัมพันธ์กับสังคม ไม่แตกต่างกัน

2.2 นักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาต่างกัน มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวมและเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการเรียนในหลักสูตรที่แตกต่างกัน การอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่แตกต่างกัน อีกทั้งการเลือกเข้าศึกษาในประเภทวิชา ที่มีความเหมาะสมกับบุคลิกภาพของนักศึกษาแต่ละคน โดยมีความถนัดและความสนใจเป็นพื้นฐานที่แตกต่างกันจึงมีผลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ของนักศึกษาที่แตกต่างกันไป ดังที่ พนม พงษ์ไพบูลย์ (2533 : 38) ได้กล่าวถึงรูปแบบและระบบการศึกษา ที่มุ่งพัฒนาคุณลักษณะนักศึกษาที่พึงประสงค์ว่า เมื่อนักศึกษาเข้ารับการศึกษอาบรมในทุกระดับศึกษา ย่อมจะเกิดการพัฒนาด้านต่าง ๆ ของผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน ในปริมาณมากหรือน้อยแตกต่างกันไปตามลักษณะพื้นฐานของความแตกต่างระหว่างบุคคล ประกอบกับธรรมชาติของนักศึกษาในแต่ละประเภทวิชา ซึ่งเป็นคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละสาขาอาชีพ ที่อาจมีผลทำให้ผู้เรียนมีบุคลิกภาพ และกำหนดพฤติกรรมของตนตามแนวทางของวิชาชีพนั้น ๆ ตลอดจนวัฒนธรรมของสถานศึกษาแต่ละแห่งที่นอกจากจะมีลักษณะ

เฉพาะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การสอบ และระบบสังคมและความสัมพันธ์กันภายในสถานศึกษาแล้ว ยังส่งผลไปยังผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอีกด้วย (รุ่งทิวา เสาร์สิงห์ และ ทักษิณา เครือหงส์. 2537 : 18) ซึ่งสอดคล้องกับ ประกอบ คุปรัตน์ (2530 :182) ที่กล่าวว่า ลักษณะของวิชาที่มีเนื้อหา วิธีการสอน ระบบการเรียนการสอน กิจกรรมการเรียนการสอนที่แตกต่างกันออกไป จะทำให้นักศึกษามีลักษณะที่แตกต่างกันตามไปด้วย

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม มีคุณลักษณะด้านความมั่นคงทางอารมณ์ สูงกว่านักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาพาณิชยกรรม และนักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ คุณลักษณะเฉพาะของแต่ละสาขาวิชาชีพมีผลทำให้นักศึกษามีพฤติกรรมแตกต่างกันตามแนวทางของวิชาชีพนั้น ๆ นักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาพาณิชยกรรม ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาหญิง มีคุณลักษณะที่กล้าแสดงออก ทั้งในด้านความคิดและการกระทำ มีความคิดเป็นของตนเอง มีความรับผิดชอบและมีความมั่นใจในตนเองสูง มีอารมณ์เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพราะต้องติดต่อประสานงานกับบุคคลทั่วไป ในหลายลักษณะ ส่วนนักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม ซึ่งมีนักศึกษาชายและนักศึกษาหญิงจำนวนใกล้เคียงกัน และมีจำนวนนักศึกษาน้อยกว่านักศึกษาในประเภทวิชาอื่น ๆ จะมีนิสัยอ่อนโยน มีอารมณ์อ่อนไหวไม่มั่นคง มีความคิดฝันและมีจินตนาการที่หลากหลาย ไม่ชอบความรุนแรงในการตัดสินใจ และมักจะหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับเหตุการณ์ที่ร้ายแรง อยู่เสมอ ซึ่งแตกต่างกับนักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาชาย มีอารมณ์ค่อนข้างรุนแรง ก้าวร้าว อันเนื่องมาจากลักษณะของงานในหน้าที่ ๆ จะต้องปฏิบัติ โดยเฉพาะลักษณะการเรียนในประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นส่วนที่หล่อหลอมให้นักศึกษามีความมั่นคงทางอารมณ์ ต้องอาศัยสมาธิในการฝึกปฏิบัติงาน เพราะทุกขั้นตอนของการฝึกปฏิบัติจะต้องถูกต้องและจะต้องมีความมั่นใจในการตัดสินใจ จึงส่งผลให้นักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม มีคุณลักษณะด้านความมั่นคงทางอารมณ์ สูงกว่านักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาพาณิชยกรรม และนักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม

ในด้านความสัมพันธ์กับสังคม พบว่า นักศึกษาในประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม มีคุณลักษณะด้านความสัมพันธ์กับสังคมต่ำกว่านักศึกษาในประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม และประเภทวิชาพาณิชยกรรม ทั้งนี้อาจเนื่องจาก นักศึกษาในประเภทวิชาศิลปหัตถกรรมจะมีลักษณะเฉพาะตัว ที่แตกต่างไปจากนักศึกษาในประเภทวิชาอื่น ๆ คือ ความเป็นอิสระในการคิดสร้างสรรค์ มีอารมณ์ที่อ่อนไหว มีการพัฒนาทางด้านสุนทรียภาพ ชอบความสงบเงียบ คิดฝัน และมีจินตนาการ เพื่อให้เห็นคุณค่าและเกิดความซาบซึ้งในธรรมชาติและศิลปะเฉพาะของตนเอง ดังที่ กัญญา วีระวรรณ (2537 : 4) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับนักศึกษาที่เลือกเรียนทางด้าน

ศิลปหัตถกรรมว่า เป็นคนที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีความประณีตในการคิดประดิษฐ์ ผลงานอย่างอิสระ มีโอกาสศึกษาหาความรู้อย่างกว้างขวาง ทั้งจากตำราและสิ่งแวดล้อม เพื่อก่อให้เกิดจินตนาการที่จะคิดสร้างสรรค์งานให้มีคุณค่า ซึ่งอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้นักศึกษาสนใจ เฉพาะงานที่เกี่ยวข้องกับประเภทวิชาของตนเองเท่านั้น ไม่สนใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรม โครงการ ต่าง ๆ ของสถานศึกษาและชุมชน ตลอดจนการปฏิบัติให้อยู่ในกฎระเบียบของสังคม จึงทำให้นักศึกษาในประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม มีคุณลักษณะด้านความสัมพันธ์กับสังคมต่ำกว่านักศึกษา ในสาขาวิชาอื่น ๆ ส่วนนักศึกษาในประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรมที่ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาชาย จะมีนักศึกษานักหญิงบ้างเพียงเล็กน้อยที่ศึกษาในแผนกช่างต่าง ๆ ในวัยนี้เป็นช่วงที่เพื่อนๆ ทั้งเพื่อน รุ่นพี่ เพื่อนร่วมรุ่น จะมีอิทธิพลและบทบาทต่อนักศึกษามาก หากสังคมในกลุ่มเพื่อนทำอะไร มักจะทำตามกัน ชอบความสนุกสนานจนบางครั้งเกินขอบเขต จะมีลักษณะเฉพาะประจำกลุ่มของตนเอง ชอบทำงานเป็นกลุ่มหรือเป็นทีม ในด้านการแต่งกายจะไม่มี ความพิถีพิถันมากนัก เป็นผล มาจากความจำเป็นที่จะต้องใช้เวลาอยู่ภายในโรงฝึกงานเป็นส่วนใหญ่ และมีลักษณะที่เด่น คือ เป็นคนพูดเปิดเผย จริงใจ ตรงไปตรงมา และมีน้ำใจช่วยเหลือเพื่อน ส่วนนักศึกษาในประเภทวิชา พาณิชยกรรม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักศึกษานักหญิง โดยลักษณะของเนื้อหาในหลักสูตรวิชาที่เรียนจะ เน้นเรื่องการพัฒนาบุคลิกภาพของนักศึกษา ในเรื่องการแต่งกาย ความประพฤติ ความรับผิดชอบ ความละเอียดถี่ถ้วนในการทำงาน การเข้าสังคม และการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพราะสิ่งดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่ง ของการทำงาน ทั้งที่เป็นงานสำนักงานและงานที่จะต้องเป็นงานด้านการบริการ เช่น การขาย การตลาด และงานบริการด้านอื่นๆ ที่จะต้องพบปะกับบุคคลทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับ รุ่งทิวา เสาร์สิงห์ และ ทักษิณา เครือหงส์ (2537 : 19-20) ที่มีความเห็นว่า กลุ่มนักศึกษา พาณิชยกรรม ลักษณะโดยทั่วไปจะแต่งกายสะอาดเรียบร้อย มีบุคลิกลักษณะดี รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายดี มีความคล่องแคล่ว กล้าแสดงออกทั้งทางพฤติกรรม และความคิดเห็น ชอบ และสนใจให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมทั้งภายในและนอกสถาบันการศึกษา จึงส่งผลให้นักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม และนักศึกษาในประเภทวิชาพาณิชยกรรม มี คุณลักษณะด้านความสัมพันธ์กับสังคม สูงกว่านักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ มยุรี สุทธิเลิศอรุณ (2528 : บทคัดย่อ) ที่พบว่า นิสิตจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัยต่างสาขาวิชา กัน มีคุณลักษณะด้านการใฝ่รู้ การนำไปใช้ กิริยามารยาท และลักษณะ ด้านสังคมแตกต่างกัน และผลงานวิจัยของ อารณีย์ รอดอรินทร์ (2531 : 140) ที่พบว่า นักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำแนกตามสาขาวิชา มีลักษณะด้านการแสวงหาความรู้และด้านความสัมพันธ์กับสังคม และการเข้าสังคมแตกต่างกัน

ในด้านลักษณะมุ่งอนาคต พบว่า นักศึกษาในประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม มีคุณลักษณะ

ด้านลักษณะมุ่งอนาคตต่ำกว่านักศึกษาในประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม นักศึกษาในประเภทวิชาพาณิชยกรรม และนักศึกษาในประเภทวิชาคหกรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ลักษณะเฉพาะตัวของนักศึกษาในประเภทวิชาศิลปหัตถกรรมดังที่ได้กล่าวในเบื้องต้นแล้ว ประกอบกับควมมีอิสระในการประกอบอาชีพทางด้านศิลปที่มักจะขึ้นอยู่กับความสามารถทางด้านความคิด และทางด้านทักษะฝีมือของแต่ละบุคคลที่มีความแตกต่างกันไป ตลอดจนความพร้อมและมีอารมณ์ในการทำงานของตนเอง เนื่องจากเป็นงานอาชีพด้านการผลิตที่เน้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และความประณีตในผลงานอย่างอิสระ จึงส่งผลให้คนทั่วไปเห็นว่า นักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม ไม่มีความกระตือรือร้นในการทำงาน ไม่สนใจอนาคตของตนเองมากเท่าที่ควร ส่วนนักศึกษาในประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรมที่ส่วนใหญ่จะเป็นนักศึกษาที่ต้องมีความพยายาม และมีความอดทนสูง เพราะต้องใช้เวลาในการฝึกปฏิบัติงานภายในโรงงานเป็นเวลาติดต่อกันนาน อีกทั้งต้องเผชิญกับเสียงที่ดังของเครื่องจักร เครื่องยนต์ และกลิ่นน้ำมันภายในโรงฝึกงานอยู่เกือบตลอดวัน เพราะงานทางด้านช่างอุตสาหกรรม เป็นงานอาชีพทั้งทางด้านการผลิต เช่น การผลิตอุปกรณ์ หรือชิ้นส่วนประกอบต่าง ๆ ทางด้านอุตสาหกรรม และในด้านการให้บริการต่าง ๆ เช่น การให้บริการซ่อมเครื่องไฟฟ้า เครื่องยนต์ บริการทางด้านงานก่อสร้าง เป็นต้น ซึ่งการทำงานจะต้องทำด้วยความระมัดระวังและทำตามขั้นตอนที่ถูกต้อง เพราะงานทางด้านช่างต้องใช้ความรู้ ความสามารถ และทักษะประกอบกับประสบการณ์ เพื่อการทำงานที่ให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพ ส่วนนักศึกษาในประเภทวิชาพาณิชยกรรม ทั้งนักศึกษาหญิงและนักศึกษาชายเป็นนักศึกษาที่มีระดับสติปัญญาค่อนข้างดี ตั้งใจเรียนทั้งในวิชาเลือกและวิชาบังคับ มีความรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมายและทำงานได้อย่างประณีต เรียบร้อย เป็นคนไม่ชอบอยู่หนึ่ง จึงพบเห็นอยู่เสมอ ๆ ว่า นักศึกษาประเภทวิชาพาณิชยกรรมจะสมัครเป็นตัวแทนในการขายสินค้าต่าง ๆ รับจ้างการทำบัญชีของร้านค้า เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับ รุ่งทิวา เสาร์สิงห์ และ ทักษิณา เครือหงส์ (2537 : 21) ที่ได้ศึกษาพบว่า นักศึกษาในประเภทวิชาพาณิชยกรรมส่วนใหญ่ มีความคล่องแคล่ว กระตือรือร้น ใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ กล้าแสดงออก ทั้งทางพฤติกรรมและความคิดเห็น เพราะในสายวิชานี้ เน้นให้นักศึกษามุ่งไปทำงานทางธุรกิจในด้านต่าง ๆ และนักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาคหกรรม ที่ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาหญิง จะมีนักศึกษาชายบ้างเพียงเล็กน้อยในสาขาวิชาอาหารและโภชนาการ และคหกรรมทั่วไป บุคลิกภาพโดยรวมทั้งนักศึกษาหญิงและนักศึกษาชาย จะมีความมานะบากบั่นและอดทนในการปฏิบัติงาน ทำงานค่อนข้างช้าเพราะเน้นเรื่องความประณีตสวยงาม และพยายามทำงานให้ดีกว่าที่เคยปฏิบัติมา เป็นกลุ่มนักศึกษาที่ชอบคิดประดิษฐ์สิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อให้ได้สิ่งประดิษฐ์ที่มีคุณค่าขึ้นมา เมื่อมีเวลาว่างจะหารายได้พิเศษในการรับจ้างตัดเย็บเสื้อผ้า ทำขนมส่งขายตามร้านค้า เป็นต้น เพื่อเป็นการหาประสบการณ์ใน

การเรียนการทำงานสำหรับอนาคตในภายหน้า ดังที่ รุ่งทิวา เสาร์สิงห์ และ ทักษิณา เครือหงส์ (2537 : 22) ได้ศึกษาพบว่า นักศึกษากลุ่มวิชาคหกรรม จะทำงานค่อนข้างช้า เน้นความประณีต สวยงาม และความสมบูรณ์ของงาน ชอบการทำงานแบบประดิษฐ์มากกว่าการทำงานที่ต้องคำนวณ หรือที่ต้องใช้แรงงาน มีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมายเป็นอย่างดี จึงส่งผลให้นักศึกษา ในประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และคหกรรม มีคุณลักษณะด้านลักษณะมุ่งอนาคต สูงกว่านักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม

2.3 นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้โดยที่ นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูง มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวม สูงกว่านักศึกษาที่มี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ จุดมุ่งหมายและโครงสร้างของ หลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ที่เปิดสอนในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา ต่าง ๆ เปิดโอกาสให้ผู้ทำงานอยู่แล้วเข้าศึกษาเพิ่มเติมได้ โดยรับผู้เข้าเรียนจากผู้ที่มีประสบการณ์ หรือมีวุฒิและคุณสมบัติครบถ้วนตามประเภทวิชาที่เปิดสอน จึงส่งผลให้นักศึกษาส่วนใหญ่ที่มีงาน ทำแล้ว มีคุณลักษณะแตกต่างกับนักศึกษาที่จบการศึกษาต่อเนื่องจากหลักสูตรประกาศนียบัตร วิชาชีพ (ปวช.) ในด้านต่าง ๆ เช่น ความสนใจในการศึกษาและการประกอบอาชีพ การให้ความ ร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานศึกษา การใช้เวลาว่างในการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มเพื่อน หรือการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในห้องสมุดมีน้อย ประกอบกับเมื่อเรียนไม่เข้าใจก็ไม่กล้าถามหรือปรึกษาครู-อาจารย์ เพราะถือว่าตนเป็นผู้ที่ทำงานแล้ว ย่อมต้องรู้และมีประสบการณ์มากกว่าผู้ที่ยังไม่ได้ทำงาน ดังที่ คล้าก และ โทรว์ ได้จำแนกประเภทของนักศึกษาตามการใช้ชีวิตในสถานศึกษาในว่ากลุ่มอาชีพ ซึ่งนักศึกษากลุ่มนี้มีความเห็นว่า การเรียนในสถาบัน การศึกษาเป็นการฝึกฝนทางอาชีพที่มุ่งฝึกตนเองเพื่อจะได้ออกไปประกอบอาชีพ จึงไม่สนใจกับ กิจกรรมทุกประเภท ยกเว้นกิจกรรมที่มีรายได้และไม่ผูกพันกับสถานศึกษามากนัก (Wilders and others. 1996 : 280 ; citing Clark and Trow. 1966) จึงอาจเป็นผลทำให้นักศึกษาไม่สนใจใน การเรียนทางทฤษฎีมากเท่าที่ควร นอกจากนี้ คอฟแมน ได้ศึกษาลักษณะนักศึกษาระดับอุดมศึกษา พบว่า นักศึกษาบางคนมีความกระตือรือร้นที่จะเรียน แต่เพราะมีสิ่งขั้วรอบด้านที่ผลักดันอยู่ ซึ่งอาจตั้งความหวังในการเรียนในระดับอุดมศึกษาไว้สูงมาก เมื่อเข้ามาศึกษาแล้ว สถานการณ์ ไม่เป็นไปตามที่คาดหวังก็จะรู้สึกเสียใจและผิดหวัง จึงต้องเบนความสนใจไปสู่ด้านอื่น ๆ ซึ่งบางครั้งอาจจะนำไปสู่ปัญหาที่อาจเป็นผลร้ายต่อตนเอง สังคม และประเทศชาติ (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา และคนอื่น ๆ. 2527 : 26-28 ; อ้างอิงมาจาก Kauffman. n. d.)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ในด้านความสัมพันธ์กับสังคม นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนระดับสูง มีคุณลักษณะด้านความสัมพันธ์กับสังคม สูงกว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะของการเรียนการสอนทางสายอาชีพที่มุ่งเน้นให้การศึกษาและการฝึกอบรมแก่นักศึกษา เพื่อสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับปานกลาง จึงไม่คิดสนใจกับกิจกรรมของสถานศึกษามากเท่าที่ควร มุ่งฝึกฝนตนเองเพื่อเตรียมออกไปประกอบอาชีพดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งแตกต่างกับนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ที่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคมได้อย่างเหมาะสม รู้จักแบ่งเวลาในการเรียนและการทำงานได้โดยไม่มีผลกระทบต่อการศึกษา

ในด้านลักษณะมุงอนาคต พบว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูง มีคุณลักษณะด้านมุงอนาคตสูงกว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับต่ำ และระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับต่ำ และนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับปานกลาง อาจยังไม่มีความพร้อมทางด้านการเรียน อันมีสาเหตุบางประการ เช่น สภาพปัญหาทางครอบครัว การอบรมเลี้ยงดู ฐานะทางเศรษฐกิจ และสภาพทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ปัญหาทางด้านสุขภาพร่างกายที่ไม่อำนวย ประกอบกับตัวของนักศึกษาเองที่ไม่สนใจศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองมากเท่าที่ควร นอกจากนี้ การเข้าศึกษาในประเภทวิชาต่าง ๆ อาจไม่ตรงกับความถนัดและความสนใจของตนเอง จึงส่งผลให้นักศึกษามีปัญหาทางด้านการเรียน ดังที่ ประเวศ ขอดยิ่ง (2537 : 2) ได้กล่าวถึงนักศึกษาประเภทอาชีวศึกษาว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ที่เลือกเรียนสายอาชีพ ด้วยเหตุผลที่สอบเข้าเรียนสายอื่นไม่ได้ หรือเพราะเพื่อนชักนำ จึงเป็นการเรียนด้วยความจำใจและไร้จุดหมาย เนื่องจากไม่มีความถนัดและความสนใจเป็นพื้นฐาน จึงส่งผลให้นักศึกษาขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ส่วนนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูง จะมีคุณลักษณะเด่น คือ มีความสนใจศึกษาค้นคว้าอยู่เสมอเมื่อมีเวลา ถึงแม้จะเป็นเวลาที่มีจำกัด จะต้องคิดและตัดสินใจเลือกเรียนวิชาให้ตรงกับความถนัดและความสนใจของตนเอง เพื่อการศึกษาต่อหรือเพื่อการประกอบอาชีพ ตลอดจนเป็นผู้ที่ติดตามข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับวิชาชีพที่สนใจอยู่เสมอ ก็ย่อมจะส่งผลให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีไปด้วย ดังที่ เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์ (จรวพร กาญจนโชติ. 2536 : 25 อ้างอิงมาจาก เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. 2514 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาและพบว่า องค์ประกอบส่วนตัวของนักศึกษามีอิทธิพลต่อความสำเร็จทางการศึกษามากที่สุด จึงส่งผลให้นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูง มีคุณลักษณะด้านลักษณะมุงอนาคต สูงกว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับต่ำและระดับปานกลาง

2.4 นักศึกษาที่มีรายได้ของครอบครัวต่างกัน มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวมและเป็นรายด้าน คือ ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านความสัมพันธ์กับสังคม และด้านลักษณะ

มุงอนาคตไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจุบันนี้ ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ และเป็นปัญหาที่สำคัญ ที่ส่งผลให้ทุกคนมีการแข่งขันกันสูงในการทำงาน เพื่อให้ได้เงินอันเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีพ จึงทำให้บิดา-มารดา หรือผู้ปกครอง ไม่ค่อยมี เวลาที่สนใจบุตรหลานของตนเท่าที่ควร ส่วนใหญ่จะทิ้งให้อยู่กันเองตามลำพัง โดยเฉพาะที่ ครอบครัวมีฐานะยากจน ความเป็นอยู่แร้นแค้น นักเรียนจะต้องช่วยเหลือตนเอง บางครอบครัว ของนักศึกษา บิดา-มารดาไม่ค่อยสนใจในการศึกษาของบุตรหลาน จึงไม่ได้ให้การสนับสนุนทางการศึกษาแก่นักศึกษาเท่าที่ควร บางครอบครัวบิดา-มารดาของนักศึกษาไม่มีอาชีพแน่นอน รายได้ กับรายจ่ายของครอบครัวไม่สมดุลกัน ซึ่งในสังคมปัจจุบันโดยทั่วไปมีสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำและ ค่าครองชีพสูง บิดา-มารดาจึงมุ่งการประกอบอาชีพมากกว่าการให้การอบรมสั่งสอนบุตรหลาน โดยเฉพาะนักศึกษาสายอาชีวศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในวัยรุ่นตอนปลาย ที่ให้ความสำคัญและให้ความสนใจกับกลุ่มเพื่อน ๆ มาก โดยมีการเลือกคบเพื่อนตามฐานะความเป็นอยู่ หรือมีคุณลักษณะ บางประการที่คล้ายกันหรือใกล้เคียงกัน ดังนั้น ถึงแม้ครอบครัวของนักศึกษาจะมีรายได้ แตกต่างกันไปก็ตาม จึงไม่ส่งผลต่อคุณลักษณะของนักศึกษามากนัก ผลการวิจัยนี้แตกต่างกับ วาร์เนอร์ และคนอื่น ๆ (Ringness. 1968 : 270 ; citing Warner and others. n.d.) ที่ใช้แบบ สอบถามวัดบุคลิกภาพนักเรียน พบว่า นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง จะเป็นผู้ที่มีความมั่นคงทางอารมณ์เป็นตัวของตัวเอง ขณะที่นักเรียนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ มีแนวโน้ม ขาดความอบอุ่น หงุดหงิดง่าย และมีอาการทางประสาท เช่น กัดเล็บ มีความยากลำบากใน การควบคุมอารมณ์ มีความวิตกกังวล ปรับตัวเข้ากับสังคมได้ไม่ดีเท่ากับครอบครัวระดับปานกลาง และระดับสูง และ สปริงเกอร์ (Springer. 1958 : 321-328) ได้ค้นพบว่า ความมั่นคงทางอารมณ์ ของนักศึกษา มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับฐานะความเป็นอยู่ของครอบครัว คือ นักศึกษาที่มาจากบ้านที่ยากจน มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำและสังคมต่ำ จะเป็นคนที่ปรับตัวไม่ดี และมีอารมณ์ไม่ มั่นคงมากกว่านักศึกษาที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมระดับปานกลาง จึง ส่งผลให้นักศึกษามีโอกาสที่จะประพฤติดัวเลื่อมเลี้ยว คบเพื่อนที่เกเร ตั้งเป็นกลุ่มแก๊งค์ เสพยาเสพติด หรือก่อความไม่สงบแก่สังคม เช่น ลักขโมยหรือฉกชิงวิ่งราว จนถึงการก่อคดี อาชญากรรมต่าง ๆ ได้มาก

2.5 นักศึกษาที่มีสถานภาพสมรสของบิดามารดาต่างกัน มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สภาพแวดล้อมทางครอบครัวในสภาวะปัจจุบัน ที่มีส่วนทำให้บิดา-มารดามีความใกล้ชิด และให้เวลากับลูกน้อยเกินไป บางครอบครัวอาจมีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ บิดา-มารดาต้องออกทำงานนอกบ้านจนไม่มี เวลาเอาใจใส่ดูแล อบรม สั่งสอน บางครอบครัวอาจมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างบุคคลภายใน

ครอบครัวยุคใหม่ เช่น ความขัดแย้งระหว่างบิดา-มารดากับลูก หรือระหว่างบิดากับมารดาจนถึงขั้นการหย่าร้าง บางครอบครัวอาจมีความพร้อมในด้านทรัพย์สินเงินทอง แต่ขาดความใกล้ชิด ขาดความสนใจ และขาดความอบอุ่น ทำให้ความรักความผูกพันในครอบครัวลดน้อยลง ซึ่งในปัจจุบันลักษณะเช่นนี้มีมากขึ้น จึงส่งผลให้นักศึกษามีคุณลักษณะทางจิตใจไม่แตกต่างกัน โดยเฉพาะนักศึกษาสายอาชีวศึกษา ซึ่งจะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับกลุ่มเพื่อน เพื่อนจะมีอิทธิพลมากกว่าครู-อาจารย์ หรือบิดา-มารดา ทำให้ง่ายต่อการชักจูงการกระทำทั้งในทางที่ถูกและที่ผิดได้เท่าเทียมกัน ดังนั้นไม่ว่าบิดา-มารดาจะมีสถานภาพสมรสเช่นไร ก็ไม่ส่งผลให้นักศึกษามีคุณลักษณะทางจิตใจต่างกัน

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษาที่มีบิดา-มารดามีสถานภาพสมรสต่างกัน มีคุณลักษณะด้านลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 โดยนักศึกษาที่บิดา-มารดาแยกกันอยู่ มีคุณลักษณะด้านลักษณะมุ่งอนาคตต่ำกว่านักศึกษาที่บิดา-มารดาอยู่รวมกัน และนักศึกษาที่บิดามารดาถึงแก่กรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ นักศึกษาที่บิดา-มารดาแยกกันอยู่จะทำให้ นักศึกษามีความรู้สึกไม่มั่นคงในชีวิต ขาดความอบอุ่นทางจิตใจ รู้สึกเสียใจ เกิดความว้าวุ่นเหงาหงอย เกิดความวิตกกังวลทางการเงินที่จะใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการศึกษา จึงส่งผลให้นักศึกษาไม่มีความมั่นใจในตนเอง ไม่สนใจและไม่ใส่ใจที่จะพัฒนาตนเองให้มีคุณค่า มีพฤติกรรมที่ไม่สนใจการเรียน เมื่อเรียนไม่เข้าใจก็เกิดความรู้สึกเบื่อหน่ายในการเรียน มีการหนีเรียน ไม่มีความกระตือรือร้นในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และหาประสบการณ์ทางด้านวิชาชีพเพิ่มเติมและไม่มีจุดหมายในชีวิต ก่อให้เกิดปัญหาทางพฤติกรรมอื่น ๆ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อชีวิตอย่างยิ่งตามมา ดังที่ นิภา นิธิยาน (2530 : 131) กล่าวว่า เด็กที่บิดา-มารดาแยกกันอยู่หรือหย่าร้างกัน เด็กจะมีปัญหาทางด้านพฤติกรรมมากเป็นอันดับหนึ่ง ส่วนเด็กที่บิดา-มารดาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจากไป หรือเสียชีวิตทั้งคู่ เด็กจะมีปัญหาทางด้านพฤติกรรมรองลงมา เช่น จะไม่ค่อยสนใจที่จะทำตัวให้เป็นที่ยอมรับของสังคม รู้สึกหมดหวังต่อแท้ ควบคุมตนเองไม่ค่อยได้ ดังที่ วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา และคนอื่น ๆ (2527 : 28-29) กล่าวว่า นักศึกษาจะมีลักษณะพิเศษ คือ มีความกระตือรือร้น สนใจในสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ จนทนไม่ได้กับความไม่ถูกต้อง หรือความไม่ยุติธรรมในสังคม ชีวิตของนักศึกษาจะเป็นอิสระที่จะคิดและแสดงออก ดังนั้น จึงไม่อาจยอมรับข้อผิดพลาดของผู้ใหญ่ รวมทั้งการดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่ล่าช้าของสภาพความขัดแย้งและข้อบกพร่องในสังคมต่าง ๆ ดังที่ เคย์ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจันปัจจนิก. 2520 : 36 ; อ้างอิงมาจาก Kay. 1950) กล่าวว่า การเกิดลักษณะมุ่งอนาคต อยู่ที่ลักษณะความมั่นคงทางสังคมของบุคคล และจากการศึกษาลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนเกรที่ไม่เคยถูกจำคุก กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กเกรที่เคยกระทำความผิด 2 ครั้ง หรือมากกว่า 2 ครั้งขึ้นไป

แต่ไม่เคยถูกฟ้องทางกฎหมาย 48 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กเกรจะมองอนาคตในระยะสั้น และมีลักษณะมุ่งอนาคตน้อย (Robinson. 1971 : 1225-B)

ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากผลการศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ พบว่า นักศึกษามีคุณลักษณะด้านความมั่นคงทางอารมณ์อยู่ในระดับปานกลาง ผู้วิจัยจึงเสนอแนะดังนี้

1.1 ให้ผู้บริหารตลอดจนครู-อาจารย์ภายในสถาบันการศึกษาได้ช่วยกันส่งเสริมและสนับสนุนให้นักศึกษามีการแสดงออก เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานของสถาบันการศึกษา โดยเฉพาะในส่วนที่จะส่งเสริมให้นักศึกษาปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์แก่สถาบันการศึกษา โดยการจัดกิจกรรมหรือโครงการที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เป็นผู้ดำเนินการคิดริเริ่ม และวางแผนการทำงานขึ้นเอง เช่น การจัดกิจกรรมกลุ่มย่อยทางดนตรี กีฬานันทนาการ และชมรมวิชาชีพต่าง ๆ ตลอดจนการจัดดำเนินการโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการอาสาพัฒนาหรือบำเพ็ญประโยชน์ ซึ่งจะก่อให้เกิดการเรียนรู้และเกิดทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความรับผิดชอบ มีความอดทนอดกลั้น ฝึกการเป็นผู้นำ กล้าคิดกล้าแสดงออก ซึ่งความเป็นตัวของตัวเอง ตลอดจนเป็นการสร้างความมั่นใจในความคิดและการกระทำของตนเอง อีกทั้งเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ ความภาคภูมิใจในการทำงานและการเรียนให้แก่นักศึกษา โดยให้กรมอาชีวศึกษาเป็นหน่วยงานหลักในการเผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ความก้าวหน้าทางวิชาการ และวิชาชีพของนักศึกษาในสาขาต่าง ๆ ทั่วประเทศ

1.2 ให้มีการจัดการแข่งขันทักษะทางวิชาชีพ เพื่อเป็นการเผยแพร่ผลงานการประดิษฐ์ของนักศึกษาแก่ประชาชนและผู้สนใจในงานอาชีพ และเพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนงานทางด้านฝีมือ ความรู้ความสามารถของนักศึกษาสายอาชีวศึกษา ในสาขาประเภทวิชาต่าง ๆ ให้เป็นที่ยอมรับของคนโดยทั่วไป

1.3 ควรอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ เพื่อส่งเสริม รักษา ความสัมพันธ์อันดีระหว่าง นักศึกษา ครู-อาจารย์ และผู้บริหาร เช่น การจัดหาทุนเพื่อการศึกษาให้กับนักศึกษาที่ขาดทุน ขาดงาน จัดหางานพิเศษนอกเวลาเรียน ซึ่งจะทำให้นักศึกษาหมดความวิตกกังวลทำให้มีสุขภาพจิตดีขึ้น

1.4 ควรจัดให้มีโครงการ เพื่อพัฒนาจิตใจขั้นพื้นฐานสำหรับนักศึกษาอย่างน้อย สัปดาห์ละ 1 ครั้ง เพื่อเป็นการฝึกจิตใจให้เข้มแข็งในการลด ละ เลิก อบายมุขและสิ่งเสพติด

ต่าง ๆ และเพื่อให้นักศึกษาจะได้พิจารณาและเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตนเอง ในการดำเนินชีวิต ได้อย่างถูกต้องดีงาม ด้วยความมั่นคงและหนักแน่น และจะเป็นการฝึกฝนให้นักศึกษามี ประสิทธิภาพ ในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นอีกด้วย ทั้งยังทำให้มีโอกาสรู้จักแลกเปลี่ยนแนวความคิด และการควบคุมอารมณ์ให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมได้

2. ด้านความสัมพันธ์กับสังคม พบว่า นักศึกษามีคุณลักษณะในระดับปานกลาง เกี่ยวกับการให้ความร่วมมือกับโครงการต่าง ๆ ของสถาบันการศึกษาและชุมชน การทำกิจกรรมใน สถาบันการศึกษาเพื่อที่จะได้รู้จักคนเพิ่มมากขึ้น การปฏิบัติตามกฎและระเบียบแบบแผนของ สถาบันการศึกษาอย่างเคร่งครัด เมื่อมีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ร้ายแรงมักจะโทษตัวเองก่อน และ สามารถพูดจูงใจหมู่คณะให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันได้ จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้คือ

2.1 ให้ผู้บริหาร ครู-อาจารย์พยายามทำให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกว่า นักศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสถาบันการศึกษา โดยการสร้างให้มีความรักความผูกพันกับสถานศึกษาให้มากที่สุด และกระตุ้นเตือนให้นักศึกษารู้สำนึกในความเป็นนักศึกษา เป็นที่ยอมรับของสังคม ทำให้นักศึกษาตระหนักว่า การทำงานร่วมกับผู้อื่น การอยู่ร่วมกับผู้อื่น เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีพของมนุษย์ ซึ่งต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กับเพื่อนทั้งเพศเดียวกันและเพื่อนต่างเพศ ตลอดจนอาจารย์และ บุคคลภายนอกสถาบันการศึกษา โดยการฝึกฝนให้มีความกล้าในการแสดงออก ทั้งด้านความคิด และการกระทำ นอกจากจะเป็นผู้รับฟังความเห็นของผู้อื่นแล้ว จะต้องมีความสามารถพูดจูงใจ หมู่คณะให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันตามความคิดเห็นของตนเองได้ด้วย ซึ่งในอนาคต นักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาไปประกอบอาชีพ จำต้องใช้วาทะศิลป์ในการโน้มน้าวชักจูงลูกค้าหรือ เพื่อนร่วมงาน ให้มีความเชื่อถือได้ สถาบันการศึกษาจึงควรเห็นความสำคัญ และให้การ สนับสนุน

2.2 จัดให้มีกิจกรรมเสริมหลักสูตรในการแสดงออกหลาย ๆ ด้านอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งการจัดกิจกรรมหลาย ๆ อย่างเพื่อให้นักศึกษาแต่ละคน ได้มีโอกาสแสดงความสามารถโดยทั่วถึงกัน และกิจกรรมที่ให้นักศึกษาทำควรให้ตรงกับความสนใจของนักศึกษาด้วย เช่น จัดให้มี นิทรรศการทั้งการแสดงผลงาน และจำหน่ายผลงานประดิษฐ์ทางวิชาการและวิชาชีพในแต่ละประเภทวิชา เช่น กิจกรรมชมรมกีฬา โดยจัดให้มีการแข่งขันกีฬาประเภทต่าง ๆ เพื่อสรรหานักศึกษาที่มีความสามารถทางด้านการกีฬา ส่งเข้าแข่งขันกันระหว่างสถาบันการศึกษา ทั้งระดับเขต และระดับ ประเทศ ทางด้านดนตรี โดยการจัดให้มีการแข่งขันทางด้านดนตรีทั้งดนตรีสากลและดนตรีไทย ทั้งภายในและนอกสถาบันการศึกษา เพื่อเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมความสามารถทางด้าน ดนตรีของนักศึกษา อีกทั้งเป็นการอนุรักษ์ศิลปและวัฒนธรรมไทยด้วย ทางด้านภาษา โดยการจัดให้มีการแข่งขันทางด้านภาษาทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศที่นักศึกษาสนใจ โดยจัดการ

ได้เวทีหรือการแสดงละคร เพื่อเป็นการฝึกวิธีการพูดในสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป เป็นต้น ซึ่งในเรื่องของการแข่งขันในระดับนี้ควรเป็นการแข่งขันในแง่ของความสามารถและทักษะโดยไม่มุ่งแต่จะเอาชนะฝ่ายเดียว เป็นการแข่งขันเพื่อให้นักศึกษาได้มีการเรียนรู้ การรู้จักแพ้และการรู้จักชนะ มีการยอมรับและรู้จักวิธีการแข่งขันที่มีระเบียบกฎเกณฑ์ที่ถูกต้องเหมาะสมเพื่อเป็นการพัฒนานักศึกษาในโอกาสต่อไป

3. ด้านลักษณะมุ่งอนาคต พบว่า นักศึกษามีคุณลักษณะอยู่ในระดับปานกลาง จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้คือ

3.1 ให้ทางสถาบันการศึกษาจัดมุมหนังสือเพื่อส่งเสริมความรู้ทั้งทางด้านวิชาการและวิชาชีพ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาประเภทวิชานั้น ๆ ขึ้นภายในแผนกหรือคณะ เพื่อเป็นการให้บริการทางด้านการศึกษาค้นคว้าสำหรับนักศึกษาที่สนใจ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยกระตุ้นให้นักศึกษาเกิดความคิดที่จะนำไปพัฒนาทางด้านต่าง ๆ ของนักศึกษาเองได้ โดยเฉพาะทางด้านวิชาชีพ เช่น การคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ชิ้นใหม่ หรือคิดค้นแปลงในสิ่งประดิษฐ์ที่มีผู้คิดค้นไว้แล้ว นำไปพัฒนาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น จากการที่ได้เห็นและได้ศึกษาในหนังสือทางช่างที่แผนกหรือคณะจัดบริการให้ ทางสถาบันการศึกษาก็ควรให้การสนับสนุนในผลงานสิ่งประดิษฐ์ของนักศึกษาอย่างจริงจัง โดยการจัดหากองทุนเพื่อการพัฒนาฝีมือของนักศึกษาขึ้น โดยขอความร่วมมือ สนับสนุนจากหลาย ๆ ฝ่าย ตั้งแต่ผู้บริหารระดับกรมอาชีวศึกษา ร้านค้าประชาชน ตลอดจน ครู-อาจารย์ที่รับผิดชอบ เป็นต้น

3.2 ในส่วนที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษา ในสังกัดกรมอาชีวศึกษา ทุกระดับ ทุกประเภท ควรเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งทางทฤษฎี และการปฏิบัติ ทั้งในห้องทดลอง หรือโรงฝึกงานที่จำลองสภาพการทำงานจริงจากสถานประกอบการ ซึ่งส่งผลให้นักศึกษามีความสามารถในการวางแผนการปฏิบัติงาน การศึกษาหาข้อมูล ตลอดจนการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าด้วยตนเองได้ไม่มากเท่าที่ควร เพื่อเป็นการฝึกให้นักศึกษาเป็นผู้ที่รู้จักคิด รู้จักการวางแผนมีขั้นตอนการทำงานที่เป็นระบบและถูกต้อง หลักสูตรควรจะต้องเปิดกว้างเพื่อให้โอกาสนักศึกษาในการฝึกใช้ความคิด และความสามารถของนักศึกษาเองบ้าง ตามความเหมาะสมและเห็นสมควร โดยให้อยู่ในความควบคุมดูแลและรับผิดชอบของครู-อาจารย์ผู้สอนอย่างใกล้ชิด

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาลักษณะทางจิตใจเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งให้ละเอียดลึกซึ้ง เพื่อจะได้ข้อมูลที่ชัดเจน เพื่อนำไปใช้เป็นประโยชน์ต่อไป

2. ควรศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษา โดยใช้ตัวแปรอิสระอื่น ๆ

เช่น ภูมิปัญญา อาชีพของบิดา-มารดา และศาสนา เป็นต้น

3. ศึกษาตัวแปรบางประการที่สัมพันธ์กับคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาที่เรียนสายอาชีพ

4. ศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจนักศึกษา ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา ในเขตการศึกษาอื่น ๆ หรือภาคต่าง ๆ ของประเทศ

5. ศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษา ในด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น ความภาคภูมิใจในตนเอง ความมีคุณธรรม-จริยธรรม ของนักศึกษา เป็นต้น

6. ศึกษาเปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาที่เรียนสายอาชีวศึกษา ระหว่างภาครัฐบาล และภาคเอกชน เพื่อนำผลที่ได้ใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาและพัฒนาต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนกวรรณ อุ่นใจ. ผลของการใช้เทคนิคการพยากรณ์ที่มีต่อลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสามร้อยยอดวิทยาคม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535. อัดสำเนา.
- เกษมศรี วรวัศศิริ ยินดี ทองเผือก และ วลัย ศรีไพบุลย์ เป็นผู้ให้สัมภาษณ์, คุณธรรม ศัลยพงษ์ เป็นผู้สัมภาษณ์, ที่วิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกมหานคร เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2541. กล้วยา วีรยวรรณ. "การอาชีวศึกษาในทศวรรษนี้," วารสารนิเทศ, 9 (35) : 1-6 ; กรกฎาคม - กันยายน 2537.
- ขนิษฐา ชื่นเนียม. การปรับตัวทางสังคมของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีศรีรัชฎญา. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540. อัดสำเนา.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. รายงานการวิจัยเรื่องความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการทำงานของผู้สำเร็จหลักสูตรอาชีวศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, พฤศจิกายน 2535.
- _____. รายงานการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของระบบผลิต. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, ธันวาคม 2537.
- จรวพร กาญจนโชติ. การปรับตัวและสุขภาพจิตของนิสิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒภาคใต้. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, 2536. อัดสำเนา.
- จรรจา สุวรรณทัต. ประมวลบทความทางวิชาการระหว่างปีพุทธศักราช 2526-2531 ฉบับอภินันทนาการครบรอบ 33 ปี สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ :เยาวชนไทยกับการมุ่งอนาคต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2531.
- จริยา ทัพพะกุล ณ อยุธยา. "การจัดการศึกษาประเภทอาชีวศึกษาในทศวรรษหน้า," ใน รายงานการวิจัยการจัดการศึกษาระดับประถม มัธยม และอาชีวศึกษาของไทยในทศวรรษหน้าที่สอดคล้องกับลักษณะการเปลี่ยนแปลงของสังคม. หน้า 267-272. กองวิจัยทางการศึกษามหาวิทยาลัย การทรวงศึกษาธิการ, 2534.

จรูญ ชูลาก. "อาชีวะ-จะทำข้อสอบกลางวัดมาตรฐานเค้กอชีวะ," เคลนิวิสต์.

12 พฤศจิกายน 2540. หน้า 10.

จุฬาลงกรณ์, มหาวิทยาลัย. รายงานการสัมมนาวิชาการเรื่อง การพัฒนาการผลิตบัณฑิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ : ฝ่ายวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

เจียรนัย ทรงชัยกุล. พฤติกรรมวัยรุ่น. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช , 2532.

จักรวาล ภูวพันธ์. ผลของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียน สถานสงเคราะห์เด็กหญิง บ้านราชวิถี กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.

จันทนา นนทิก. การทดลองใช้ชุดฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการทำงานโดยวางเป้าหมายสำหรับเยาวชน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ค. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม : การวิจัยและพัฒนาบุคคล. กรุงเทพฯ : โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2538.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจันปัจจนิก. "จริยธรรมของเยาวชนไทย," รายงานการวิจัย ฉบับที่ 21. กรุงเทพฯ : กรมการศาสนา, 2520.

ดำรงชัย บัวล้อมใบ. การศึกษาเปรียบเทียบปัญหาสุขภาพจิตของชายรักร่วมเพศกับชายปกติ. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535. อัดสำเนา.

ทักษิณี ศิริวัฒน์. แบบการเรียนของนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533. อัดสำเนา.

ธรรมรักษ์ การพิศิษฐ์. "คุณภาพของคน : การมีงานทำ," ประชาชาติธุรกิจ. 2525 (1825) : 8 ; 5-8 มีนาคม 2538.

ธวัช วงษ์สุวรรณ. "ศิลปปฏิบัติ : การงานและอาชีวศึกษา," ใน เอกสารคำสอนวิชา อศ.381 : หลักการอาชีวศึกษา. แผนกวิชาอุตสาหกรรมศึกษา : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ม.ป.ป.

ธิดารัตน์ บุญนุช และประกอบ คุปรัตน์. ลักษณะนิสิตนักศึกษา. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528. อัดสำเนา.

- ธำรง บัวศรี. ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบและพัฒนา. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2532.
- นิภา นิธยาน. การปรับตัวและบุคลิกภาพ จิตวิทยาเพื่อการศึกษาและชีวิต. กรุงเทพฯ : โอเคียนสโตร์, 2530.
- บรรจง ชูสกุลชาติ. บทความทางวิชาการ พ.ศ. 2530-2533. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก เขตพญาไท, 2533.
- บุญรับ ศักดิ์มณี. การเสริมสร้างจิตลักษณะเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการทำงานราชการ. ปริญญาโท กศ.ค. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.
- เบญจวรรณ เนตรแจ่ม. ตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในงานของพยาบาลวิชาชีพสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลในจังหวัดสมุทรสาคร. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2541. อัดสำเนา.
- ประกอบ คูปรัดน์. ความเป็นผู้นำเป้าหมายและอำนาจในสถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : เอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มิถุนายน 2530.
- ประยูร ศรีประสาธน์. การจัดระบบการสอนการงานอาชีพ. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2533.
- ประเวศ ยอดยิ่ง. รายงานการวิจัย เรื่อง จริยธรรมของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ศูนย์นิเทศอาชีวศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมอาชีวศึกษา จังหวัดนครราชสีมา, 2537.
- ประสงค์ พรจินดารักษ์. การวัดและประเมินผลการศึกษาช่วงอุตสาหกรรม. โครงการพัฒนาครูประจำการ สาขาช่วงอุตสาหกรรม : คณะครุศาสตร์ อุตสาหกรรมและวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ, 2530.
- ปรีชา คัมภีร์ปกรณ. พฤติกรรมวัยรุ่น. นนทบุรี : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532.
- ปรียา เกตุทัต. “พัฒนาการทางอารมณ์และสังคมของวัยรุ่น,” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาพฤติกรรมวัยรุ่น เล่มที่ 1 เรื่องที่ 2.2.1. นนทบุรี : สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2532.
- ปัทมวรรณ อ่วมศรี. การศึกษาคุณลักษณะของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2541. อัดสำเนา.

- พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช, 2532.
- พนม พงษ์ไพบูลย์. ระบบการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติ. เอกสารงานวิจัย
ส่วนบุคคล กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2533. อัดสำเนา.
- พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). พระพุทธศาสนาพัฒนาคนและสังคม. กรุงเทพฯ :
กระทรวงมหาดไทย โรงพิมพ์ท้องถิ่น กรมการปกครอง, 2540.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. การพัฒนาการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษา. รายงานการประชุมทางวิชาการ
ภาควิชาการอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.
- _____. “ความเป็นผู้นำของนักการศึกษาไทย,” ใน ทบทวนการศึกษาไทย. หน้า 69-74.
กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530. อัดสำเนา.
- _____. “รูปแบบการใช้ชีวิตของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,” เอกสารสรุปผลการวิจัย.
ฝ่ายวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- ไพโรจน์ โตเทศ. “อนาคตกลุ่มประสบการณ์ที่มีในหลักสูตรประถมศึกษา,” วารสารการศึกษา
กรุงเทพมหานคร. 11 (6) : 18-21 ; มีนาคม 2531.
- มยุรี สุทธิเลิศอรุณ. การเปรียบเทียบลักษณะนิสัยจำแนกตามสาขาวิชา : ศึกษาเฉพาะกรณี
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
อัดสำเนา.
- ยุวดี เทียรประสิทธิ์. การพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการแนะแนวและจิตวิทยา
การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2536.
- รังสรรค์ เพ็งชู. อนาคตศาสตร์และการแนะแนวเชิงอนาคต. ราชบุรี : โรงเรียนหนองโพนวิทยา,
2531.
- รุ่งทิวา เสาร์สิงห์ และ ทักษิณา เครือหงส์. “กรณีศึกษานุคลิกภาพและพฤติกรรมของผู้เรียน
สายอาชีพ,” พัฒนาเทคนิคศึกษา. 6 (12) : 18-25 ; ตุลาคม 2537.
- ละอองทิพย์ เหมะ. การเปรียบเทียบลักษณะนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำแนกตาม
สาขาวิชา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531. อัดสำเนา.
- วัลลภ กันทรัพย์. “แนวทางการพัฒนาคุณภาพโรงเรียน,” วิจัยสนเทศ. 16 (184 - 189) : 1-12 ;
มกราคม - มิถุนายน 2539.
- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา. บุคลากรนิสิตนักศึกษา. กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสาร
ทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

- วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา และคนอื่น ๆ. นิสิตนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527.
- วิชัย ตันศิริ. “มองแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับใหม่,” ใน โฉมหน้าทางการศึกษาไทยในอนาคต : แนวคิดและวิเคราะห์. หน้า 17-47. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- เวชยันต์ เสงสุวนิช. “การวิเคราะห์ผลงานวิจัยเกี่ยวกับสุขภาพกายสุขภาพจิตและโภชนาการของเยาวชนไทย,” ข่าวสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 35 (379) : 15-17 ; มกราคม 2537.
- ศิริวรรณ เฟื่องขจร. “ให้โอกาสกันบ้าง,” สารบางไทร. วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีบางไทร 1 (16) : 3 ; กันยายน-ตุลาคม 2541. ✓
- ศิริธรรม ชนะภูมิ. พัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพ. ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพฯ : ชวนพิมพ์. มิถุนายน 2535.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง พุทธศักราช 2540. กรุงเทพฯ : กระทรวงศึกษาธิการ, 2540.
- สมจิตต์ เพิ่มพูน. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคม โดยใช้เทคนิคการพยากรณ์กับการสอนตามคู่มือครู. ปริญญาโท กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.
- สำเนา ขจรศิลป์. การแนะแนวอาชีพในสถาบันอุดมศึกษา. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์, 2530.
- _____. มิติใหม่ของกิจการนักศึกษา 1 : พื้นฐานและการบริการนักศึกษา. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, พฤศจิกายน 2537.
- _____. มิติใหม่ของกิจการนักศึกษา 2 : การพัฒนานักศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, มีนาคม 2538.
- สินชัย ศิริกุล. “การศึกษาปัจจุบันสู่อนาคต,” วารสารนิเทศ. 9 (34) : 1 ; เมษายน-มิถุนายน 2537.
- สุพล วังสินธุ์. “องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางจริยธรรม,” วารสารแนะแนว. 25(132) : 31-35 ; ธันวาคม 2533 - มกราคม 2534.

- สุรพงษ์ ชูเดช. ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยกับจิตลักษณะที่สำคัญของนิสิต. ปรินซ์ตันนิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.
- อัชฌา มัลลิกะมาส. "คุณภาพอาชีวศึกษา : คุณภาพกำลังคน," ใน หนังสือที่ระลึกเนื่องในพิธีพระกฐินพระราชทาน กรมอาชีวศึกษา วัดไตรธรรมาราม อ.เมือง จ.สุราษฎร์ธานี. หน้า 16 - 17. กรุงเทพฯ : กรมอาชีวศึกษา, 2536.
- อาชีวศึกษา, กรม. ก้าวไปในแผนฯ 7 กรมอาชีวศึกษา. กรุงเทพฯ : กองแผนงาน กรมอาชีวศึกษา. โรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, กันยายน 2533.
- _____. แผนพัฒนาอาชีวศึกษาระยะที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) ของกรมอาชีวศึกษา. กรุงเทพฯ : กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ศูนย์วิจัยและพัฒนาอาชีวศึกษา (ศ.พ.อ.1), 2535.
- _____. "โลกกว้างทางอาชีวะ," เอกสารแนะแนว. กรุงเทพฯ : ฝ่ายส่งเสริมการศึกษา หน่วยศึกษานิเทศก์, 2536.
- _____. ครบรอบ 55 ปี กรมอาชีวศึกษา. รายงานประจำปี 2538 - 2539 กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2539.
- _____. ร่างแผนพัฒนาอาชีวศึกษาระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ของกรมอาชีวศึกษา. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาครูอาชีวศึกษา, กรกฎาคม 2540.
- อาทร จันทรวินม. คุณภาพของผู้จบอาชีวะที่ตลาดแรงงานต้องการ. กรุงเทพฯ : กรมอาชีวศึกษา, 2531. อัดสำเนา.
- อารี พันธุ์มณี. จิตวิทยาการเรียนการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : บริษัท เลิศแอนดัลฟิเพรส จำกัด, 2534.
- อาภรณ์ รอดอรินทร์. การเปรียบเทียบลักษณะนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำแนกตามสาขาวิชา. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531. อัดสำเนา.
- เอ็ด สาระภูมิ และ บุญร่วม ทิพย์ศรี. การปรับปรุงบุคลิกภาพ. พระนคร : วัชรการพิมพ์, 2525.
- American Vocational Association (AVA). Definitions of Terms in Vocational and Practical Arts Education. 1954.
- Chickering, Arthur W. Education and Identity. San Francisco : Jossey - Bass, 1974.
- Chickering, A.W. and Linda Raiser. Education and Identity. 2 nd edition. San Francisco : Jossey-Bass Publishers, 1993.
- Cronbach, Lee Joseph. Essentials of Psychological Testing. 4th ed. New York : Harpar & Row, 1984.

- Feldman, Kenneth A. and Theodore M. Newcomb. The Impact of College on Students. Volume 1. 2nd ed. San Francisco : Jossey Bass , 1970.
- Ferguson, George A. Statistical Analysis in Psychology and Education. 5th ed. Auckland : McGraw - Hill International Book Company, 1981.
- Good, Carter V. Dictionary of Education. 1st ed. New York : McGraw-Hall Book Company, 1973.
- Hambleton, R.K. and others. "Criterion-Referenced Testing and Measurement : A Review of Technical Issues and Development," Review of Educational Research. 48 : 1-47 ; 1978.
- Jevons, F.R. and H.D. Turner. What Kinds of Graduate do We Needs. Oxford University Press, 1972.
- King, P.M. and A.L. Fields. "A Framework for Student Development : From Student Development Goals to Educational Opportunity Practice," Journal of College Student Personal. 1980.
- Lamm, Helmut, Rolf W. Schmit and Gisela Trommsdorff. "Sex and Social Class as Determinant of Future Orientation (Time Perspective) in Adolescents," Journal of Personality and Social Psychology. 54 (3) : 317-326 ; 1976.
- Mischel, W. "Processes in Delay of Gratification," in L. Berkowitz (ed.) Advances in Experimental Social Psychology. Vol. 7. p. 249-293. New York : Academic Press, 1974.
- Mischel, W. and C. Gilligan. "Delay of Gratification Motivation for the Prohibited Gratification and Response to Temptation," Journal of Abnormal and Social Psychology. 69 : 411-417 ; 1964.
- Ringness, Thomas A. Mental Health in the School. New York : Random House, 1968.
- Roberts, Roy W. Vocational and Practical Arts Education. New York : Harper and Brothers Publishers, 1957.
- Robinson, Charles Loe. "Future Time Perspective in Non-Incarcerated Juvenile Delinquents," Dissertation Abstracts International. 32 (2) : 1225-B ; August, 1971.

- Seginer, Rakchel and Hoda-Halabi. "Cross-Cultural Variations of Adolescents" Future Orientation the Case of Israeli Druze Versus Israeli Arab and Jewish Male," Journal of Cross-Cultural Psychology. 22(2) : 1991.
- Springer, N.N. "The Influence of General Social Status on the Emotional Stability of Children," Pedagog Sem. 4 : 321-328 ; May, 1958.
- Wilders, James A. and Mclaughlin Thomas. Reading for Difference : Test on Gender, Race and Class. Forth worth : Hareoct Brace Jovanovich Edlege, 1996.
- Wright, D. The Psychology of Moral Behavior. Middlesex, England : Penquin Book Ltd., 1975.
- Yamane, Taro. Stalistics ; An Introductory Analysis. New York : Harper and Row, 1967.

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญ

1. ชื่อ – นามสกุล ดร.สุวพร ตั้งสมวรพงษ์
ตำแหน่ง อาจารย์
สถานที่ทำงาน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ

2. ชื่อ – นามสกุล นางจิราภรณ์ บุญส่ง
ตำแหน่ง ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สถานที่ทำงาน สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ

3. ชื่อ – นามสกุล นางทัศนา ทองภักดี
ตำแหน่ง อาจารย์
สถานที่ทำงาน สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ

4. ชื่อ – นามสกุล นายสวัสดิ์ บุญเถื่อน
ตำแหน่ง อาจารย์ 3 ระดับ 8
สถานที่ทำงาน วิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกมหานคร
กรมอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร

5. ชื่อ – นามสกุล นางเพ็ญใจ คันธารัตน์
ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7
สถานที่ทำงาน วิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกมหานคร
กรมอาชีวศึกษา กรุงเทพมหานคร

ภาคผนวก ข
หนังสือแนะนำและแบบสอบถาม

ที่ ศธ 0911/998

กรมอาชีวศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ กทม. 10300

๒4 กุมภาพันธ์ 2542

เรื่อง ขอความร่วมมือเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้อำนวยการวิทยาลัย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน 1 ชุด

ด้วย นางคุณธรรม ศัลยพงษ์ นิสิตระดับปริญญาโท วิชาเอกการอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเพื่อทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร" มีความประสงค์จะเก็บข้อมูลจากนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ชั้นปีที่ 2 ในสถานศึกษาของท่าน

ในการนี้ กรมอาชีวศึกษาได้พิจารณาอนุญาตให้ นางคุณธรรม ศัลยพงษ์ แจกแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลได้ สำหรับการตอบแบบสอบถามขอให้ตอบชุดที่มีตราประทับเท่านั้น และเมื่อดำเนินการเสร็จแล้วขอให้ส่งแบบสอบถามคืนบุคคลดังกล่าวด้วย จักขอบคุณมาก

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายสมศักดิ์ สุห์รายิมพันธ์)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยเทคนิคสลับหีบ ทำหน้าที่

หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์

ปฏิบัติราชการแทน อธิบดีกรมอาชีวศึกษา

หน่วยศึกษานิเทศก์

โทร. 2817166

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา

กรุงเทพมหานคร 10110

กุมภาพันธ์ 2542

เรื่อง ขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

เรียน นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง

ด้วยข้าพเจ้า นางคุณธรรม ศัลยพงษ์ ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7 สังกัดกอง
วิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ กำลังศึกษาต่อระดับปริญญาโท (ภาคพิเศษ)
วิชาเอกการอุดมศึกษา ณ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และขณะนี้ได้รับอนุมัติ
ให้ทำวิจัยเรื่อง “ การศึกษาคูณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในระดับ
ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพของ
นักศึกษา สามารถส่งเสริมสนับสนุนให้นักศึกษามีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมีประสิทธิภาพ
มากยิ่งขึ้น

ในการนี้ข้าพเจ้าเห็นว่าท่านเป็นผู้หนึ่งซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลที่จะนำไปสู่การสรุปผล
การวิจัยครั้งนี้ถูกต้องสมบูรณ์ตามความเป็นจริง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความกรุณาของท่านในการตอบ
แบบสอบถามทุกข้อ ตามข้อเท็จจริงที่ปฏิบัติอยู่ คำตอบของท่านจะถือเป็นความลับและจะไม่
กระทบกระเทือนต่อผู้ใดทั้งสิ้น ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความร่วมมือในการตอบแบบ
สอบถามทุกข้อจากท่านและขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

(นางคุณธรรม ศัลยพงษ์)

นิสิตปริญญาโท วิชาเอกการอุดมศึกษา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการทำปริญญานิพนธ์ ระดับ
มหาบัณฑิต

เรื่อง “การศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ใน
วิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร” โดยมีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบ
คุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัด
กรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร 3 ด้าน คือ ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านความ
สัมพันธ์กับสังคม และด้านลักษณะมุ่งอนาคต โดยจำแนกตามตัวแปร เพศ ประเภทวิชาที่ศึกษา
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายได้ของครอบครัว และสถานภาพสมรสของบิดามารดา

2. แบบสอบถามฉบับนี้สำหรับให้นักศึกษาได้กรุณา พิจารณาเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ
แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษาใน 3 ด้าน
คือ ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านความสัมพันธ์กับสังคม และด้านลักษณะมุ่งอนาคต

3. คำตอบของท่านไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อตัวท่าน ข้อมูลที่ได้จากคำตอบของ
ท่าน จะเป็นประโยชน์ทางการศึกษาอย่างยิ่ง ดังนั้นจึงขอให้ท่านได้กรุณาให้ข้อมูลตามความเป็น
จริงและโปรดตอบทุกข้อ

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่ง

(นางคุณธรรม ศัลยพงษ์)

นิสิตปริญญาโท วิชาเอกการอุดมศึกษา
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

106

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของนักศึกษา

คำชี้แจง โปรดตอบแบบสอบถามทุกข้อต่อไปนี้ โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ()
และเติมข้อความในช่องว่าง ให้ครบถ้วนตามความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. เพศ

() หญิง

() ชาย

2. ประเภทวิชาที่กำลังศึกษา

() ช่างอุตสาหกรรม

() พาณิชยกรรม

() คหกรรม

() ศิลปหัตถกรรม

3. คะแนนเฉลี่ยสะสม.....

4. รายได้รวมกันของบิดา มารดา หรือผู้ปกครองของนักศึกษา ต่อเดือน
ประมาณ..... บาท

5. สถานภาพสมรสของบิดามารดา

() บิดา-มารดาอยู่ร่วมกัน

() บิดา-มารดาแยกกันอยู่

() บิดา หรือ มารดา ถึงแก่กรรม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามคุณลักษณะ หรือพฤติกรรมที่ปฏิบัติของนักศึกษา

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความทางด้านซ้ายมือแล้วพิจารณาว่า ท่านมีคุณลักษณะหรือพฤติกรรมตามที่ปรากฏในข้อความอยู่ในระดับมากน้อยเพียงใด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือตามความหมาย ดังต่อไปนี้

มากที่สุด หมายถึง ท่านมีคุณลักษณะหรือพฤติกรรมตามที่ปรากฏในข้อความนั้นมากที่สุด
มาก หมายถึง ท่านมีคุณลักษณะหรือพฤติกรรมตามที่ปรากฏในข้อความนั้นมาก
ปานกลาง หมายถึง ท่านมีคุณลักษณะหรือพฤติกรรมตามที่ปรากฏในข้อความนั้นปานกลาง
น้อย หมายถึง ท่านมีคุณลักษณะหรือพฤติกรรมตามที่ปรากฏในข้อความนั้นน้อย
น้อยที่สุด หมายถึง ท่านมีคุณลักษณะหรือพฤติกรรมตามที่ปรากฏในข้อความนั้นน้อยที่สุด
หรือไม่เคยปฏิบัติเลย

ข้อ ที่	คุณลักษณะของนักศึกษา	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อยที่ สุด
	ท่านมีคุณลักษณะ หรือมีพฤติกรรมดังต่อไปนี้ในระดับใด					
1.	มีอารมณ์มั่นคงไม่โกรธง่าย.....					
2.	มีความมั่นใจในความคิดและการกระทำของตนเอง.....					
3.	สามารถควบคุมตนเองไม่ให้มีปฏิกิริยารุนแรง เมื่อถูกผู้อื่นทำทนาย.....					
4.	กล้าคัดค้านและแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา.....					
5.	ชอบทำอะไรตามใจตนเอง.....					
6.	เมื่อไม่พอใจสิ่งใด มักจะระงับความโกรธไว้ไม่ได้และจะโต้ตอบทันที.....					
7.	รู้สึกไม่พอใจทันทีเมื่อถูกตำหนิ.....					
8.	ไม่รู้สึกท้อถอยเมื่อประสบปัญหาในเรื่องการเรียน.....					
9.	รู้สึกวิตกกังวลกับเหตุการณ์ที่ยังไม่เกิดขึ้น.....					
10.	รู้สึกอารมณ์ไม่ดี ทั้ง ๆ ที่ไม่มีสาเหตุ.....					

ข้อ ที่	คุณลักษณะของนักศึกษา	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อยที่ สุด
11.	รู้สึกอารมณ์เสีย ถ้ามีคนมาขัดจังหวะเวลาทำงาน.....					
12.	รู้สึกไม่พอใจเมื่อเห็นเพื่อนสอบได้คะแนนดีกว่า.....					
13.	รู้สึกไม่พอใจเมื่อมีคนขัดแย้งความคิดเห็นของตน เอง.....					
14.	รู้สึกกลัว เมื่ออยู่ต่อหน้าคนมาก ๆ					
15.	เกิดอาการประหม่า เมื่อต้องเข้าร่วมกิจกรรมกับผู้ อื่น					
16.	ชอบคล้อยตามความเห็นของคนกลุ่มใหญ่ โดยไม่ คำนึงถึงเหตุผล.....					
17.	ชอบเก็บเรื่องต่าง ๆ มาคิด ทำให้เสียใจ น้อยใจอยู่ เสมอ.....					
18.	มักหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้ากับเหตุการณ์ที่ร้ายแรง...					
19.	เมื่อมีอารมณ์โกรธ มักจะแสดงสีหน้าท่าทาง หรือ ทำลายสิ่งของที่อยู่กับตัว.....					
20.	ก่อนทำสิ่งใดจะคิดถึงผลดีผลเสียก่อน.....					
21.	ชอบทำงานที่ท้าทายความสามารถ.....					
22.	เมื่อการทำงานตามโครงการเกิดปัญหา จะเลิกล้ม โครงการนั้นทันที.....					
23.	มักเสียใจภายหลังกับสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของ ตนเอง.....					
24.	เมื่อทำผิดพลาดขอโทษได้โดยไม่มี ความคับข้อง ใจ.....					
25.	เมื่อตัดสินใจทำอะไรแล้ว มักเปลี่ยนใจอยู่เสมอ ๆ ...					
26.	ตัดสินใจทำอะไรด้วยตนเองมากกว่าปรึกษาคนอื่น..					
27.	มีความเด็ดขาดในการตัดสินใจ.....					
28.	ใช้การเสี่ยง เช่น การโยนหัว โยนก้อย ในการตัดสินใจ อยู่เสมอ ๆ					

ข้อ ที่	คุณลักษณะของนักศึกษา	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อยที่ สุด
29.	ให้ความร่วมมือกับโครงการต่าง ๆ ของสถาบันการศึกษาและชุมชน.....					
30.	ทำกิจกรรมในสถาบันการศึกษา เพื่อจะได้รู้จักคนเพิ่มมากขึ้น.....					
31.	ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์และบุคคลอื่นได้อย่างเหมาะสม.....					
32.	เข้าใจถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องมีกฎระเบียบแบบแผนของสังคม.....					
33.	ปฏิบัติตามกฎระเบียบแบบแผนของสถานศึกษาอย่างเคร่งครัด.....					
34.	เมื่อมีส่วนเกี่ยวข้องกับ เรื่องที่ร้ายแรง ท่านมักจะโทษตัวเองก่อน.....					
35.	สามารถแยกเรื่องงานและเรื่องส่วนตัว ไม่ให้มาปะปนกันได้.....					
36.	เต็มใจที่จะปฏิบัติตามระเบียบของสังคม เช่น การเข้าแถวซื้อของ การไม่ส่งเสียงดังในห้องสมุด.....					
37.	เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวมได้.....					
38.	สามารถพุดจูงใจหมู่คณะให้สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันได้.....					
39.	ระมัดระวังคำพูด เพื่อไม่ให้กระทบกระเทือนใจผู้อื่น.....					
40.	รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยความเต็มใจก่อนตัดสินใจ.....					
41.	เมื่อมีนัดหมายท่านมักไปถึงที่นัดหมายตรงเวลา.....					
42.	กล้าแสดงความรู้สึกชอบเมื่อมีความบกพร่องเกิดขึ้น.....					
43.	แต่งกายถูกต้องตามระเบียบที่กำหนด.....					
44.	เมื่อมีข้อสงสัยจะถามเพื่อนหรือผู้อื่นทันที.....					

ข้อ ที่	คุณลักษณะของนักศึกษา	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อยที่ สุด
45.	มีความซื่อตรงและจริงใจต่อผู้อื่นทั้งต่อหน้าและลับ หลัง.....					
46.	มีเพื่อนมากทั้งในและนอกสถาบันการศึกษา.....					
47.	คิดว่าเพื่อน คือ สิ่งที่สำคัญที่สุดในชีวิตการเรียนใน สถาบันการศึกษา.....					
48.	เมื่อมีเวลาว่าง ท่านจะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิด เห็นกับกลุ่มเพื่อน.....					
49.	ชอบอยู่กับเพื่อน ๆ มากกว่าอยู่เงียบ ๆ คนเดียว.....					
50.	ชอบทำงานเป็นกลุ่มมากกว่าทำงานเดี่ยว.....					
51.	ยินดีรับฟังและให้คำแนะนำในการแก้ปัญหาแก่ เพื่อน.....					
52.	สนใจใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ.....					
53.	เลือกเรียนวิชาที่จะเป็นประโยชน์กับการศึกษาต่อ หรือการประกอบอาชีพ.....					
54.	เมื่อเรียนไม่เข้าใจ จะศึกษาและค้นคว้า หรือสอบ ถามผู้รู้.....					
55.	ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่อาจารย์ บรรยาย.....					
56.	ชอบเรียนรู้วิธีการทางด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อนำ มาประยุกต์ใช้กับการเรียนและการทำงาน.....					
57.	เมื่อมีเวลาว่างจะเข้าห้องสมุดเพื่อศึกษาค้นคว้า.....					
58.	ชอบจดบันทึกสิ่งที่พบเห็น เพื่อต้องการจดจำไว้.....					
59.	ชอบการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า.....					
60.	มีการเตรียมตัวดูหนังสือสอบแต่เนิ่น ๆ					
61.	ท่านเรียนเพื่อให้ผ่าน ไปวัน ๆ เท่านั้น.....					
62.	กำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน และวางแผนการ เรียนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายนั้น.....					

ข้อ ที่	คุณลักษณะของนักศึกษา	มากที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อยที่ สุด
63.	เมื่อมีข้อผิดพลาดในการทำงาน ท่านมักจะจดจำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและระวังไม่ให้เกิดขึ้นอีก.....					
64.	ติดตามข่าวสารข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพที่สนใจ เพื่อเตรียมตัวประกอบอาชีพ.....					
65.	ใช้วิชาชีพที่เรียนมาหารายได้พิเศษ เพื่อหาประสบการณ์ในช่วงปิดภาคเรียน.....					
66.	ท่านจะรอคอยงาน โดยไม่คิดทำอะไรเลย.....					
67.	ปฏิบัติงานตามลำดับขั้นตอนได้ตรงตามแผนที่วางไว้.....					
68.	ศึกษาหาข้อมูลก่อนวางแผนงาน.....					
69.	ท่านวางแผนการใช้จ่ายเงินส่วนตัว.....					
70.	เมื่อประสบปัญหาในการทำงาน จะพยายามแก้ปัญหาที่นั่น ๆ ด้วยตนเอง.....					
71.	สนใจและติดตามงานที่ได้รับมอบหมาย.....					
72.	ขอมล่ำปากเพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงไป.....					
73.	ตรวจสอบความถูกต้องหลังการทำงานทุกครั้ง.....					
74.	พยายามทำงานให้ดีกว่าที่ผ่านมา.....					
75.	ไม่ปล่อยให้ปัญหาคลี่คลายไปเอง โดยไม่หาทางแก้ไข.....					
76.	มีความมานะบากบั่นและอดทนในการเรียนและการปฏิบัติงาน.....					

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ – นามสกุล	นางคุณธรรม ศัลยพงษ์
เกิดวันที่	20 เมษายน 2497
สถานที่เกิด	อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
สถานที่อยู่ในปัจจุบัน	43 ซอยลาดพร้าว 88 ถนนลาดพร้าว แขวงวังทองหลาง เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร 10310
ตำแหน่ง	อาจารย์ 2 ระดับ 7
สถานที่ทำงาน	วิทยาลัยเทคนิคกาญจนาภิเษกมหานคร ซอยวัดทองสัมฤทธิ์ ถนนสุวินทวงศ์ เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร 10510
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2517 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสุนารีวิทยา จังหวัดนครราชสีมา พ.ศ. 2518 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ พ.ศ. 2519 ประโยคक्रमมัธยม วิทยาลัยอาชีวศึกษาพระนครใต้ พ.ศ. 2522 การศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ.) วิชาเอกคหกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร พ.ศ. 2542 การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) วิชาเอกการอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษา
ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง
ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ
ของ
คุณธรรม ศัลยพงษ์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการอุดมศึกษา
พฤษภาคม 2542

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบคุณลักษณะทางจิตใจของนักศึกษา ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร โดยรวมและเป็นรายด้าน 3 ด้าน คือ ด้านความมั่นคงทางอารมณ์ ด้านความสัมพันธ์กับสังคม และด้านลักษณะมุ่งอนาคต จำแนกตามตัวแปร เพศ ประเภทวิชาที่ศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายได้ของครอบครัว และสถานภาพสมรสของบิดา-มารดา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงชั้นปีที่ 2 ของวิทยาลัยในสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2541 จำนวน 768 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็น แบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 76 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูล ได้แก่ ค่าคะแนนเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของ เชฟเฟ

ผลการวิจัย พบว่า

1. นักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษามีคุณลักษณะด้านความสัมพันธ์กับสังคมอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านความมั่นคงทางอารมณ์ และด้านลักษณะมุ่งอนาคต อยู่ในระดับปานกลาง
2. นักศึกษาชาย และนักศึกษาหญิง มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวมและเป็นรายด้าน ไม่แตกต่างกัน
3. นักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาต่างกัน มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษาประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวม ต่ำกว่านักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม ประเภทวิชาพาณิชยกรรม และประเภทวิชาคหกรรม เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ในด้านความมั่นคงทางอารมณ์ นักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม มีคุณลักษณะสูงกว่านักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาพาณิชยกรรม และประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม ในด้านความสัมพันธ์กับสังคม นักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม มีคุณลักษณะต่ำกว่านักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม และประเภทวิชาพาณิชยกรรม และในด้านลักษณะมุ่งอนาคต นักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาศิลปหัตถกรรม มีคุณลักษณะต่ำกว่านักศึกษาที่ศึกษาในประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรม ประเภทวิชาพาณิชยกรรม และประเภทวิชาคหกรรม
4. นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับสูง มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวม สูงกว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับปานกลาง

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ในด้านความสัมพันธ์กับสังคม นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูง มีคุณลักษณะสูงกว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับปานกลาง และในด้านลักษณะมุ่งอนาคต นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูง มีคุณลักษณะสูงกว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับต่ำ และระดับปานกลาง

5. นักศึกษาที่ครอบครัวมีรายได้ต่างกัน มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวมและเป็นรายด้านไม่แตกต่างกัน

6. นักศึกษาที่บิดา-มารดามีสถานภาพสมรสต่างกัน มีคุณลักษณะทางจิตใจโดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักศึกษาที่บิดา-มารดามีสถานภาพสมรสต่างกัน มีคุณลักษณะด้านลักษณะมุ่งอนาคต แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยนักศึกษาที่บิดา-มารดาแยกกันอยู่ มีคุณลักษณะต่ำกว่านักศึกษาที่บิดา-มารดาอยู่ร่วมกัน และนักศึกษาที่บิดาหรือมารดาถึงแก่กรรม

A STUDY OF PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF
THE VOCATIONAL DIPLOMA STUDENTS IN COLLEGES UNDER
THE DEPARTMENT OF VOCATIONAL EDUCATION IN
BANKOK METROPOLITAN

AN ABSTRACT
BY
KHUNNATHUM SALYAPONG

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Higher Education
at Srinakharinwirot University
May 1999

The purposes of this research were to study psychological characteristics of the vocational diploma students in colleges under the Department of Vocational Education in Bangkok Metropolitan area in overall three areas and each area of psychological characteristics : emotional stability, social relations, and future orientation and to compare overall area and each area of psychological characteristics among students with different gender, areas of study, academic achievement, family income, and parent marital status. The sample of the study consisted of 768 second year vocational diploma students in colleges under the Department of Vocational Education in Bangkok Metropolitan area in the second semester of the academic year 1998. The research instrument used for collecting data was a five-rating scale questionnaire with 76 items. Arithmetic mean, standard deviation, t-test, one-way analysis of Variance and Scheffé's method were utilized for data analysis.

The results of the study revealed that :

1. The psychological characteristics of students in overall area were at the moderate level. Considering in each area, the psychological characteristics in social relations was at the high level whereas emotional stability and future orientation were at the moderate level.

2. There was no significant difference of psychological characteristics in overall area and each area between male and female students.

3. Among students with different areas of study, there was a significant difference of psychological characteristics in overall area at .05 level, students in Arts and Crafts scored lower than Trade and Industry, Commerce and Business Administration, and Home Economics students. Considering in each area, students in Trade and Industry scored emotional stability higher than

those in Commerce and Business Administration and Arts and Crafts. Moreover, students in Arts and Crafts scored social relations lower than students in Trade and Industry and Commerce and Business Administration while students in Arts and Crafts scored future orientation lower than those in Trade and Industry, Commerce and Business Administration and Home Economics.

4. There was a significant difference of psychological characteristics in overall area when comparing students with different academic achievement, students with high academic achievement scored higher than students with average academic achievement. Considering in each area, students with high academic achievement scored social relations higher than those with average academic achievement while student with high academic achievement scored future orientation higher than those with low and average academic achievement.

5. There was no significant difference in overall and each area of psychological characteristics when comparing students with different family income.

6. There was no significant difference in overall area of psychological characteristics when comparing students with different parent marital status. Considering in each area, it was found that students with separate parent scored future orientation statistically significant lower than those with parent stayed together and those with single parent at .05 level.